

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Adem KAV

AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
OKUMA METİNLERİNİN 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI'NDA YER ALAN NİTELİKLER BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Adem KAV

AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
OKUMA METİNLERİNİN 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI'NDA YER ALAN NİTELİKLER BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Teymur EROL

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa KAYA

MUŞ-2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU	6
1.1.1. Açık Öğretim Ortaokulunun Amaçları	6
1.1.2. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı İçeriği	7
1.2. TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	8
1.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programının Amaçları	11
1.3. DERS KİTABI.....	12
1.3.1. Ders Kitaplarının Amaç ve İşlevi	13
1.3.2. Ders Kitaplarının Önemi	15
1.3.3. Ders Kitaplarının Özellikleri	16
1.4. TÜRKÇE DERS KİTABI.....	21
1.4.1. Türkçe Dersi Öğrenme Alanları	22
1.4.2. Türkçe Ders Kitaplarında Metin.....	24
1.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	29

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	32
2.2. ARAŞTIRMA MATERYALİ.....	32
2.3. ARAŞTIRMA VERİLERİ	33
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	34
2.5. VERİLERİN GÜVENİRLİĞİ	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	36
3.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	44
3.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	50
3.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	56
3.5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	61
3.6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	68
3.7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	74
3.8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	80
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	87
KAYNAKÇA	101
EKLER.....	116

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AAÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ OKUMA METİNLERİNİN 2019 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA YER ALAN NİTELİKLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Adem KAV

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Teymur EROL

2024, 128 sayfa

Bu araştırmada amaç, açık öğretim ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan niteliklere uygunluğunu tespit etmektir. Ders kitaplarında yer alan okuma metinleri, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer verilen “*Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri*” bölümündeki 14 madde ve “*Özel Amaçlar*” kısmında yer alan 10 ölçüt açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın veri kaynağı 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan açık öğretim ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 32 tema içinde yer alan 104 okuma metni oluşturmaktadır. Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki temalarda yer alan okuma ve serbest okuma metinleri, Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri ve Özel Amaçlardaki ölçütlerle ne derecede uyuduğu ve bu kriterleri ne kadar taşıdıkları betimsel analizle incelenmiştir. Bu doğrultuda, metinlerde bulunan nitelikler, cümle düzeyinde ele alınmıştır. Ölçütlerin yer aldığı metinlerden doğrudan alıntı yapılmış, örnek kullanımlar taranarak bulgular kısmına dâhil edilmiştir. Çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Kitaplarda yer alan metinler edebiyatımızda kabul görmüş şair ve yazarlara aittir. Türk Cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere kitaplarda sınırlı sayıda yer verilmiştir. Metinlerde ikincil aktarımlara rastlanmamıştır. Bütün kademelerdeki kitaplarda nitelikli çeviri eserler bulunmaktadır. Sadece 5. sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metinlerine yer verilirken diğer kademelerde bunlara yer verilmemiştir. Bazı metinlerde eğitsel açıdan uygun olmayan kavramlar (şiddet, cinsellik gibi) tespit edilmiştir. Ayrıca biyografi türünün ihmal edildiği belirlenmiştir. Ders kitabındaki

metinler en çok okuma ve yazma becerisine; en az konuşma ve dinleme becerisine yönelik etkinlikleri barındırmaktadır. Metinlerin genelinde imla kurallarına yeterli düzeyde özen gösterilmemiştir. Tüm kademelerdeki metinlerin öğrencilerin eleştirel ve sorgulayıcı okumalarına katkı sağladığı değerlendirilmiştir. Ders kitaplarındaki metinler millî duygu ve düşünceleri güçlendirip geliştirmesi açısından uygun niteliktedir. 21. yüzyılın önemli becerilerinden olan bilginin, dijitallik ve çoklu medya ortamlarından elde edilmesine ilişkin duyarlılık ders kitaplarında yer almakla birlikte bu amaca hizmet eden metin sayısı yetersiz bulunmuştur. Tüm kademeler arasında Türkçe Dersi Öğretim Programına en çok uyan ders kitabının 5. sınıf ders kitabı olduğu belirlenmiştir. 5, 6, 7 ve 8. sınıf kitaplarına metin seçiminde, bazı maddeler haricinde, metinlerin nitelikleri ve özel amaç ölçütleri genel olarak gözetilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlardan hareketle açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasına yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Dersi Öğretim Programı, Açık Öğretim, Ders Kitabı, Metin Nitelikleri, Özel Amaçlar.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

AN EXAMINATION OF THE READING TEXTS IN THE OPEN EDUCATION SECONDARY SCHOOL TURKISH COURSE BOOKS IN THE CONTEXT OF THE QUALIFICATIONS IN THE 2019 TURKISH CURRICULUM

Adem KAV

Advisor: Assoc. Prof. Teymur EROL

2024, Page: 128

The aim of this study is to determine the suitability of the reading texts in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks of the open education secondary school to the qualifications in the 2019 Turkish Course Teaching Programme. The reading texts in the textbooks were evaluated in terms of 14 items in the ‘*Qualifications of Texts to be included in the Textbooks*’ section and 10 criteria in the ‘*Special Objectives*’ section of the 2019 Turkish Curriculum. Case study, one of the qualitative research methods, was used in the study. The data obtained were analysed by descriptive analysis method. The data source of the study is 104 reading texts in 32 themes in the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks published by the Ministry of National Education in the 2023-2024 academic year. The reading and free reading texts in the themes of the open education secondary school Turkish textbooks were analysed by descriptive analysis to what extent they meet the criteria in the Qualities of Texts to be included in Textbooks and Special Purposes and to what extent they meet these criteria. In this direction, the qualities in the texts were analysed at the sentence level. Direct quotations were made from the texts containing the criteria, and sample uses were scanned and included in the findings section. The following results were reached in the study: The texts in the books belong to poets and writers recognised in our literature. Works from the literatures of Turkish Republics and Balkan Turks are included in the books in limited numbers. Secondary transfers were not encountered in the texts. There are qualified translated works in the textbooks at all levels. Free reading texts are included only in the 5th grade Turkish textbook, but not in other levels. In some texts, educationally inappropriate concepts (such as violence, sexuality) were identified. In addition, it was determined that the biography genre was neglected. The texts in the textbook contain activities for

reading and writing skills the most, speaking and listening skills the least. Spelling rules were not paid sufficient attention in most of the texts. It was evaluated that the texts at all levels contributed to students' critical and questioning reading. Texts in the textbooks are appropriate in terms of strengthening and developing national feelings and thoughts. Although the 21st century sensitivity to obtaining information, which is one of the important skills of the 21st century, from digital and multimedia environments is included in the textbooks, the number of texts serving this purpose was found to be insufficient. It was determined that the 5th grade textbook was the textbook that most complied with the Turkish Curriculum among all levels. In the selection of texts for 5th, 6th, 7th and 8th grade textbooks, except for some items, the qualities of the texts and special purpose criteria were generally observed. Based on the results obtained from the study, various suggestions were presented for the preparation of open education secondary school Turkish textbooks.

Key Words: Turkish Curriculum, Open Education, Textbook, Text Qualities, Special Objectives.

TEŞEKKÜR

Ders kitapları eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli materyallerdendir. Türkçe eğitiminde de ders kitapları sıklıkla kullanılır. Türkçe ders kitabındaki metinlerin eğitim öğretim sürecinin sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi için dikkatli hazırlanması gerekmektedir. Bu metinler öğrencilere aynı zamanda okuma zevk ve anlayışı, edebi metinlerin tanıtımı, bilişsel ve duyuşsal alanların gelişimi gibi pek çok fayda sağlar. Bundan dolayı ders kitabına alınacak metinlerin seçimi oldukça önemlidir. Bu metinlerin seçimi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirli nitelikler ile belirlenmiştir.

Ders kitaplarının başlıca öğretim materyalleri arasında sayılması, bu kitaplara alınacak metinlerin seçiminde dikkatli olmayı gerektirmektedir. Metinlerin öğretim programında belirtilen niteliklere uygunluğunu inceleyen bu çalışmada; "Açık öğretim ortaokulu (AÖÖ) 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 104 okuma metninin Türkçe Dersi Öğretim Programında (TDÖP) (2019) yer alan 'Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri' ve 'Özel Amaçlar' adlı bölümlerdeki niteliklere göre uygunluk durumu nedir?" sorusunun cevabı aranmıştır.

Bu çalışmayı hazırlama sürecinde beni bilgisiyle, önerileriyle destekleyen ve çalışmalarında sabırla sorularımı yanıtlayan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Teymur EROL'a teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmam sürecinde beni destekleyen, sabır ve anlayışla bana yardımcı olan sevgili eşim Gizem ULUTAŞ KAV ve bu süreçte çalışmamı sabote eden minik kızım Defne KAV'a sonsuz teşekkür ederim.

Muş-2024

Adem KAV

KISALTMALAR DİZİNİ

AÖÖ	:	Açık Öğretim Ortaokulu
DKAMN	:	Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri
EBA	:	Eğitim Bilişim Ağı
Md.	:	Madde
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
ÖA	:	Özel Amaçlar
TDÖP	:	Türkçe Dersi Öğretim Programı
TTKB	:	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
Vb.	:	ve benzeri
Vd.	:	ve diğerleri
Vs.	:	vesaire

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Ders Kitapları ile İlgili Genel Bilgiler.....	32
Tablo 2.2. Ders Kitaplarına Alınması Gereken Metinlerin Nitelikleri.....	33
Tablo 2.3. TDÖP Özel Amaç Nitelikleri.....	34
Tablo 3.1. AÖÖ 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP DKAMN'ye İlişkin Bulgular.....	36
Tablo 3.2. Serbest Okuma Metinlerinin Temaları, Yazarları ve Türleri.....	39
Tablo 3.3. AÖÖ 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP DKAMN'ye İlişkin Bulgular.....	45
Tablo 3.4. AÖÖ 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP DKAMN'ye İlişkin Bulgular.....	51
Tablo 3.5. AÖÖ 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP DKAMN'ye İlişkin Bulgular.....	56

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Geyik Ana Metninde Özet Gösterimi.....	40
Şekil 3.2. Boğaç Han Adlı Metnin Gösterimi.....	42
Şekil 3.3. Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor Haber Yazısı Örneği.....	43
Şekil 3.4. Spor ve Bedenimiz Metninde Üç Noktanın Gösterilmesi.....	44
Şekil 3.5. Pembe İncili Kaftan Metninde Özet Gösterimi.....	48
Şekil 3.6. NASA Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi Ağ Haber Yazısı Örneği.....	49
Şekil 3.7. Anadolu'nun Cirit Oyunları Metninde Üç Noktanın Gösterilmesi.....	50
Şekil 3.8. Gazete Haberi Adlı Ağ Haber Yazısı Örneği.....	54
Şekil 3.9. Ebrû'nun Tarihçesi Metninde Üç Noktanın Gösterim Örneği.....	55
Şekil 3.10. Sanat Hayatım Metninde Yer Otobiyografi Örneği.....	55
Şekil 3.11. Sarı Sıcak Metninde Özet Gösterimi.....	59
Şekil 3.12. Rize'de Sel Adlı Ağ Gazete Haber Yazısı Örneği.....	60
Şekil 3.13. Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi Metninde Üç Noktanın Gösterilmesi.....	60
Şekil 3.14. “Bu Nehir Bizim” Metninde Öğrencilerin Eleştirel Değerlendirme ve Sorgulama Örneği	63
Şekil 3.15. Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir Metni Hazırlık Çalışması Örneği	63
Şekil 3.16. Akıllı Ulaşım Sistemleri Metni Etkinlik Örneği.....	64
Şekil 3.17. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi	65
Şekil 3.18. “Özgürlük” Kurgusal Metninde Öğrencilerin Hayal Dünyalarına Yönelik Etkinlik Örneği.....	66
Şekil 3.19. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Metin Gösterimi.....	67
Şekil 3.20. “Al Elimi” Metninde Öğrencilerin Eleştirel Değerlendirme Örneği.....	69
Şekil 3.21. Millî Kültür Teması Konuşma Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği	70

Şekil 3.22. Kişisel Gelişim Teması Dinleme Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği	70
Şekil 3.23. Pulsuz Dilekçe Metni Etkinlik Örneği	71
Şekil 3.24. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi	72
Şekil 3.25. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Metin Gösterimi.....	73
Şekil 3.26. Çocukluk Metni Hazırlık Çalışması Örneği	75
Şekil 3.27. Zaman ve Mekan Teması Dinleme Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği.....	75
Şekil 3.28. Kütüphaneler Metni Etkinlik Örneği.....	76
Şekil 3.29. “Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?” Metninde Öğrencilerin Eleştirel Değerlendirme Örneği.....	78
Şekil 3.30. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi	79
Şekil 3.31. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Metin Gösterimi	79
Şekil 3.32. Okuma Teması Konuşma Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği	81
Şekil 3.33. Olamam Metni Derse Hazırlık Kısmında Dinleme Becerisi Örneği	81
Şekil 3.34. Sürekli İletişim İçindeyiz Metni Etkinlik Örneği	82
Şekil 3.35. “İlber Ortaylı İle Söyleşi” Metni Eleştirel Değerlendirme Etkinliği	83
Şekil 3.36. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi	84
Şekil 3.37. “Rize ’de Sel” Metni Öğrencilerin Duygu, Düşünce ve Hayal Dünyasını Geliştirmeye Yönelik Etkinlik Örneği	85
Şekil 3.38. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Gösterimi	86

GİRİŞ

Ders kitapları; öğretmen, öğretim programı ve öğrenci üçgeninin temel değişkenidir. Öğretim programında kazandırılması istenilen becerilere göre ders kitabı hazırlanır. Ders kitapları, öğretim programında yer alan teorik bilgilerin pratiğe dökülmesidir. Bu yüzden öğretmenler tarafından en çok başvurulan materyal, ders kitaplarıdır. Buna bağlı olarak ders kitapları öğretimin kalitesini ve niteliğini doğrudan etkileyen önemli bir kaynaktır (İşeri, 2007). Türkçe ders kitapları öğrencilerin ve öğretmenlerin derslerde faydalandıkları araçların başında gelmektedir (Sarıkaya, 2019). Ders kitabındaki temalarda yer verilen metinler öğrencilere dil becerilerini kazandırmada ilk sırada bulunmaktadır (Şen, 2008). Ülkemizdeki kitap okuma alışkanlığı göz önünde bulundurulduğunda Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu metinlerin; öğrencilerde millî ve manevî duygulara, tarihî ve kültürel değerlere karşı ilgi uyandıracak, onlara bilişsel ve duyuşsal beceriler kazandıracak içerikte olması önemlidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019) bölümünde öğrencilerin Türkçe dersi için kazanması beklenen amaçlar sıralanmıştır. Öğrencilerin Türkçe okuma-yazmayı doğru öğrenmeleri, üst düzey düşünme becerilerine sahip olmaları, dört temel alan olan dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, estetik ve sanatsal değerleri fark edebilmeleri, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi programın ulaşmayı amaçladığı çıktılardır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için ders sürecinde en etkili kaynaklardan biri ders kitaplarıdır (Biçer, 2023). Ders kitaplarının nitelik olarak istenilen seviyede olup olmadığının araştırılması bir gerekliliktir. Özellikle Türkçe ders kitabında bulunan yazım ve noktalama yanlışları öğrencilere verilmek istenenin dışında öğrenciyi örtük öğrenme ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu ve bunun gibi sebeplerden dolayı ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri oldukça önemlidir.

Türkçe öğretiminde; metinler ile öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmelerine olanak sağlamak amaçlanmaktadır. Güneş'e (2007) göre metinlerin okuma, dinleme, yazma, konuşma, görsel okuma gibi pek çok alanda öğrencilerin gelişimine katkı sunmamaktadır. Solak ve Yaylı'ya (2009) göre metinlerden okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi temel alanların öğretimi dışında

ana dilini sevdirmeye, ulusal değerleri aktarma, evrensel değerleri sezdirme gibi becerileri kazandırması beklenmektedir. Metinlerin öğrencilerde estetik zevk uyandırması gereklidir. Aynı zamanda metinler; öğrencilere verilmek istenen iletiyi de doğru ve tam aktarmalıdır.

Metinlerden anlamlı bir bütün oluşturması beklenir. Anlamlı bir bütün olmaması hâlinde metinlerle öğretim yapmak olanaksız hâle gelir. Metinle öğretim yapmak için doğru ve işlevsel metinler seçilmelidir. Bu yüzden 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ders kitabına alınacak metinlerde aranan özelliklerle ilgili bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm ile ders kitaplarına alınacak metinlerin özellikleri ve nitelikleri belirlenmiş, bunlar bir çatı altında toplanmıştır.

Öğrenciler, estetik ve edebî yargılarını ders kitabında bulunan metinler ile geliştirirler. Ders kitabında yer alan bir metin öğrencinin seviyesine uymuyorsa programda yer alan kazanımlara ulaşma konusunda yetersiz kalabilir. Somut işlemler dönemine yeni geçen bir öğrenci için fazlaca soyut kavramlar içeren ya da ahlakî değerleri oluşmamış bir öğrenci grubu için şiddet içeren bir metin, öğrenci yararına olmayacaktır. Bunlarla beraber her sınıf seviyesi için TDÖP'te metin türleri belirlenmiştir. Öğrencilerin seviyesine uygun metin türlerini öğrenmeleri açısından ders kitabında yer alan metinler önemlidir. Ayrıca öğrencilere metinlerde bulunan dil bilgisi konularından yeni bir kelimenin öğretimine kadar dersin her noktasında ders kitaplarında yer alan metinlere ihtiyaç duyulur.

Türkçe dersinde ana kaynak olarak kullanılan ders kitapları; örgün eğitimde olduğu gibi yaygın eğitimde de birincil kaynak olarak kullanılmaktadır. Açık öğretim sisteminde öğrenim gören öğrencilerin dönem sonu sınavlarına hazırlanmada, temel dil becerilerini edinmede ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından temin edilen ders notlarını anlamlandırmada yararlandıkları temel kaynak ders kitaplarıdır. Bu ağırlığı nedeniyle konu araştırmacıların ilgisini çekmiş, açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitapları ile ilgili olarak pek çok çalışma yapılmıştır. AÖÖ ders kitaplarındaki metinlerin ele alınması (Altunkaya, 2013; Bulut, 2020), örgün ve yaygın eğitimdeki kitapların karşılaştırılması (Yenen Avcı, 2016), metinlerdeki değerler (Kolaç ve Çalışır Zenci, 2015), söz varlığı (Eren Akgün ve Sis, 2016), kök değerler, (Kav ve Kav, 2023), etkinliklerin dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirilmesi (Kav ve Erol, 2023),

etkinliklerin değerlendirilmesi (Sarıkaya, 2021) tespit edilebilen çalışmalardır. Bununla birlikte bir ihtiyaç analizi yapılarak ders kitaplarının, Türkçe Dersi ğretim Programı'nda yer verilen "Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri" bölümündeki 14 kriter açısından ele alınıp alınmadığı araştırılmış, buna yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Araştırmanın Problem Durumu ve Alt Problemler

Bu çalışmanın problem cümlesini; açık ğretim ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin Türkçe Dersi ğretim Programı'nda (TDP) (2019) yer alan "Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri" ve "zel Amaçlar" adlı bölümlerdeki niteliklere göre uygunluk durumu nedir? şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesini çerçevesinde, araştırmanın alt problem aşağıdaki gibidir:

1- AO 5. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan DKAMN'ye uygunluk durumu nedir?

2- AO 6. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan DKAMN'ye uygunluk durumu nedir?

3- AO 7. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan DKAMN'ye uygunluk durumu nedir?

4- AO 8. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan DKAMN'ye uygunluk durumu nedir?

5- AO 5. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan A'daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumu nedir?

6- AO 6. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan A'daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumu nedir?

7- AO 7. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan A'daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumu nedir?

8- AO 8. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDP'te yer alan A'daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumu nedir?

Tezin Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmada 2023-2024 eğitim ve oğretim yılında okutulan AÖÖ 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları sečilmiřtir. Ders kitaplarında yer verilen metinler, 2019 TDÖP'te yer alan “*Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri*” bölümündeki 14 ölçüt ve “*Özel Amaçlar*” kısmında bulunan 10 kriter açısından sınırlandırılıp değerlendirilmiştir. AÖÖ Türkçe ders kitaplarındaki her temada yer alan okuma ve serbest okuma metinlerinin DKAMN ve ÖA ölçütleri ile ne derecede uyuluğuunu ve bu kriterleri ne kadar taşıdıklarını ortaya çıkarmak için incelenmiştir. İnceleme için seçilen ders kitaplarından 5. sınıf ders kitabında 8 tema, 24 ana metin ve 8 serbest okuma metni; 6. sınıf ders kitabında 8 tema ve 24 ana metin; 7. sınıf ders kitabında 8 tema ve 24 metin; 8. sınıf ders kitabında 8 tema ve 24 metin olmak üzere toplamda 32 tema ve 104 metin ele alınmıştır. Dinleme/izleme metinleri, ölçme ve değerlendirme kısmında yer verilen metinler, Eđitim Biliřim Ağı (EBA) sisteminde kullanılan diğer yayınlar incelemeye tabii tutulmamıştır. Sonuç olarak çalışma, AÖÖ. 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 104 metinle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı; açık oğretim ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan niteliklere uygunluğuunu belirlemektir. Ders kitaplarında yer alan okuma metinleri, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen “*Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri*” bölümündeki 14 kriter ve “*Özel Amaçlar*” kısmında yer alan 10 ölçüt açısından incelenmiştir. Ayrıca çalışmada belirlenen metin niteliklerinin yorumlanması neticesinde, ders kitaplarında yapılabilecek çalışmalara yönelik önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

Türkçe oğretiminde ders kitapları çok büyük bir önem ifade etmektedir (Sever, 2004). Ülkemizde Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin; oğrencilerde bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerileri kazandıracak içerikte olması gerekmektedir (Kav ve Kav, 2023). Bu çalışmalardan yola çıkarak hem örgün eğitimde hem yaygın eğitimde hazırlanacak ders kitaplarının programın öngörülerini doğrultusunda zengin içeriklerle donatılmış metinlerle hazırlanmasının önemli olduğu ortaya koyularak 2019 TDÖP'te ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri belirtilmiştir. Aynı zamanda programda

özel amaçlar kısmında da öğrencilere kazandırması gereken ölçütler belirlenmiştir.

Alan yazınında açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarıyla ilgili çalışmaların yapıldığı bilinmektedir (Bulut, 2020; Can ve Can, 2023; Eren Akgün ve Sis, 2016; Kav ve Erol, 2023; Kolaç ve Çalışır Zenci, 2015; Sarıkaya 2021). Ancak yapılan çalışmalar incelediğinde ders kitaplarındaki metinlerin TDÖP’te (2019) yer alan “Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri” ve “Özel Amaçlar” açısından ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple çalışmanın, AÖÖ Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin programın öngörüsü doğrultusunda seçilip seçilmediğine dikkati çekerek başta ders kitabı yazarları olmak üzere materyal üreticilerine katkı sunması beklenmektedir. Açık öğretimde okuyan öğrenciler başka metinler ve kitaplarla karşılaşmadıkları için oluşturulan kitaplar çok önemli hâle gelmektedir. Ayrıca açık öğretim ortaokulu için oluşturulan kitaplar, açık öğretim sistemindeki öğrenci sayısı ve çeşitliliği yönden her kesimden kişileri barındırması sebebiyle mevcut okuma kültürü oluşturması açısından da önemli bir fonksiyonu yerine getirebilir. Tüm bu sebeplerden ötürü ders kitaplarına seçilecek metinler büyük bir önem arz etmektedir. Araştırma, aynı zamanda yaygın eğitimde ele aldığı konu olarak ilk çalışma olması sebebiyle alandaki eksikliği gidermeye katkı sunacağı ve araştırmada elde edilen sonuçların gelecekte yapılacak açık öğretim ortaokulu ders kitaplarıyla ilgili çalışmalara kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU

Açık ilköğretim okulları 1998-1999 eğitim-öğretim yılında 68.886 öğrenciyle açılmış ve aynı dönemde 2897 öğrenci mezun etmiştir. 1999-2000 eğitim-öğretim yılından itibaren Kız Çocukları Açık İlköğretim Okulu Öğrenim Merkezi, yurt dışı projeler ve UNICEF’le iş birliğiyle hayata geçirilmiştir.

“Açık İlköğretim Okulu Yönetmeliği”nde yapılan değişiklikle 2009-2010 eğitim-öğretim yılından itibaren açık ilköğretim okullarının tamamlanma süresi üç yıldan bir yıla indirilmiştir. Açık İlköğretim Okulu, 11 Kasım 2011 tarihine kadar Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Daire Başkanlığı bünyesinde Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü’nün yetki alanında, alt birimlerin resmî onayı ve ilgili bakanlık hizmetlerinin sorumlulukları ile kurulmuştur.

21 Temmuz 2012 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığının “Açık İlköğretim Okulları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” uyarınca okulun adı “Açık Öğretim Ortaokulu” olarak değiştirilmiştir. Açık öğretim öğrencilerine ilişkin kayıt işlemleri ve veri giriş işlemleri 2012/45 tebliğ numarası ile Halk Eğitim Merkezleri ve Mesleki Eğitim Merkezleri Müdürlüğüne devredilmiştir (MEB, 2022).

1.1.1. Açık Öğretim Ortaokulunun Amaçları

Açık Öğretim Ortaokulunun amaçları, Millî Eğitim Bakanlığının 2001 tarihli Açık Öğretim Ortaokulları Yönetmeliğinde yer almaktadır (Resmî Gazete, 2001). Yönetmeliğin 5. maddesine göre okulun amacı; Türk Millî Eğitiminin genel amacına ve temel ilkelerine uygun eğitim vermek için ileri iletişim araçlarını ve yeni teknolojileri kullanmaktır. Bu çerçevede;

1. İlköğretimi tamamlayamayan ve zorunlu ilköğretim yaş sınırını aşan yetişkinlerin, ilköğretimi tamamlamalarına olanak tanıyarak toplumun eğitim ve kültür düzeyini iyileştirmeyi,

2. Toplumun gelişmesine ve büyümesine ortam yaratmayı,

3. Çeşitli nedenlerle yeterli eğitim-öğretim olanağı bulamayan öğrencilere, eksikliklerini tamamlama olanağı sağlamak ve onları yüksek öğrenime ve hayata hazırlamayı,

4. Öğrencilerin Anayasa, Atatürk ilke ve inkılapları ile demokratik ilkeler doğrultusunda haklarını kullanabilmeyi, görev ve sorumluluklarını üstlenebilmeyi kavramalarını,

5. Öğrencilere ulusal kültürel değerleri anlamayı, takdir etmeyi ve benimsemeyi,

6. Öğrencileri Türkiye Cumhuriyeti Devletine ve vatanına sadık, toplumsal rollerini yerine getirebilen, başkalarıyla iyi ilişkiler kurabilen, takım halinde çalışabilen, çevreye uyum sağlayabilen, doğru kararlar verebilen ve görevlerini yerine getirebilen vatandaşlar olarak yetiştirmeyi,

7. Öğrencilerin kişisel ve toplumsal sorunları tanıma ve bunlara çözüm arama alışkanlıklarını geliştirmeyi,

8. Öğrencilerin bilimsel ve yaratıcı düşüncelerini, araştırmaya yönelik çalışma alışkanlıklarını ve estetik zevklerini geliştirmeyi,

9. Öğrencilerin modern bilgi ve teknolojiyi kullanarak ekonomiye katılmalarını ve mesleki anlamda kendilerini konumlandırmalarını sağlayacak davranışlar kazanmalarını teşvik etmeyi,

10. Öğrencilere; kendilerinin, ailelerinin, toplumun ve çevrenin sağlığını korumak için gerekli bilgi ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçlamaktadır.

1.1.2. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı İçeriği

Açık Öğretim Ortaokullarının öğretim sistemi normal ortaokulların öğretim planı ile aynı olup, uzaktan eğitim teknolojisi ile uygulanmaktadır (Bulut, 2020).

Açık Öğretim Ortaokulunda 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için uzaktan eğitime uygun ayrı Türkçe ders kitabı hazırlanmıştır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında birey ve toplum, millî mücadele ve Atatürk, doğa ve evren, millî kültürümüz, vatandaşlık, sağlık ve spor, erdemler ve bilim ve teknoloji olmak üzere 8 tema ve bu temalar içerisinde dinleme/izleme metinleri ile serbest okuma metinleri bulunmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında yine 8 tema ve bu temalar kapsamında hazırlanmış metinler yer almaktadır.

1.2. TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Öğretim programı, bireylere planlanmış belirli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlayan, esas olarak bilginin belirli bir kısmından oluşan, eğitim sürecindeki beceri ve uygulamalara dayanan, eğitim hedefleri ile tutarlı olan bir eğitim planının parçasıdır. Programlar; çağın ihtiyaçlarına uygun ve yeniliklere ayak uyduracak, varsa mevcut programlardaki eksiklikleri giderecek ve programlamadaki yeni gelişmeleri yansıtacak şekilde düzenlenmekte veya tamamen güncellenmektedir. İhtiyaca göre belirli dönemlerde programda değişiklik veya yenilemeler yapılmaktadır (Erol, 2021).

Türkçe Dersi Öğretim Programı; öğrencilere Türkçeye ilişkin temel beceri ve değerler kazandırmak amacıyla tasarlanmaktadır. Program, gelişmelerden sürekli etkilenerek dönemin siyasî, kültürel, felsefî ve ekonomik etkilerini taşıyarak bu koşulları bireylere aktarmaktadır. Bu değişimlerden etkilenen eğitim programları Cumhuriyet'in ilanından bu yana gelişme sürecindedir. Cumhuriyet'ten bu yana kullanılan öğretim programları aşağıda verilmiştir:

1924 Türkçe Öğretim Programı: Bir çerçeve programı özelliğindedir. Bu programda; öğretmenler yazma becerilerinde kullanacakları yöntem ve teknikleri seçmekte özgür bırakılmıştır. Program Arap harfleriyle oluşturulmuştur (Tuğluoğlu ve Tunç, 2010).

1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı: Bu ilk kapsamlı programda ilk kez Türkçe dersi öğretim programının hedeflenen kazanımlarına da yer verilmiştir. Bu kazanımlar; anlama ve ifade etme becerisini geliştirmek, kelime hazinesini zenginleştirmek, edebî zevki teşvik etmek ve İstanbul Türkçesini yaymak olarak belirlenmiştir (Uluslu ve Aytan, 2018). 1927 yılında kırsal kesimdeki çocukların kırsal kesimin ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesi amacıyla “Köy Mektebi Müfredat Programı” oluşturulmuştur (Dilek, 2016).

1930 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı: 1928'deki alfabe reformunun bu program üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Yeni alfabenin kabulüyle 1926 programındaki elifba, alfabe olarak değiştirilmiştir (Girgin, 2011). Bu programda

Türkçe dersi; edebî tetkikler, kıraat gramer, tahrir ve edebiyat tarihi olarak düzenlenmiştir. Programda, metin anlama çalışmaları, metne bağlı olarak yazma ve konuşma becerileri ile sesli ve sessiz okuma metin türlerine değinilmiştir. Programda metin seçiminde dikkat edilmesi gereken durumlar üzerinde durulmuş, metinlerde hangi yöntemlerin kullanılmasına ilişkin bilgiler ayrıntılı olarak verilmiştir (Coşkun ve Taş 2008).

1936 Öğretim Programı: Yeni alfabenin devreye girmesiyle okuma ve yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar programda başka bir değişikliğe yol açmıştır. Bu amaçla 1936 yılında yeni bir Türkçe dersi öğretim programı geliştirilmiştir. Programın ilk bölümünde hedefler tanımlanmış ve Türkçe dersi öğretim programının bütünlüğü anlatılmıştır. Önceki programlara göre öğrenme-öğretme sürecinde çokça etkinlik alanları barındırdığı için daha kapsamlı olarak kabul edilebilir. Yazma becerisi, Türkçe dersinden ayrı olarak “yazı” diye bağımsız bir ders olarak okutulmuştur. Haftalık ders saati bu programda 26 dersten oluşmuştur. Türkçe birinci sınıfta 10 ders, ikinci ve üçüncü sınıfta 7 ders, dördüncü ve beşinci sınıfta 6 ders olarak okutulmuştur (Kocayigit ve Aykaç, 2019).

1948 Türkçe Dersi Öğretim Programı: Önceki programda değişiklikler yapılarak oluşturulmuş bir programdır. Bu değişimlerin en önemlisi ilkokuma-yazma eğitiminde yaşanmıştır. Daha önceki programlarda ses okuryazarlığı, cümle okuryazarlığı ve karma yöntemler kullanılırken bu programda okuma yazmanın analitik bir yaklaşımla öğretilmesine karar verilmiştir. Program; becerilerin ve bunların kullanımlarının açıklamalarını içermektedir. Programda genel amaçlara yeni amaçlar eklendiği görülmüştür. Türkçe dersinin bütünlüğü esas alınmıştır. Öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım becerilerini kazanabilmeleri için anlama ve anlatım becerilerinin üzerinde durulmuştur (Girgin, 2011).

1968 Öğretim Programı: Ana içeriği 1962 yılında formüle edilen taslak programdır. Pilot programın ardından 1968 yılında tam uygulamaya geçilmiştir Bu programda amaç ifadeleri bir önceki programlara göre değiştirilmiştir. İçerik diye bir başlık olmamasına rağmen amaç başlığı, içeriği yansıttığını söylemek mümkündür. Ders konuları her sınıf bazında açıklanmıştır. Haftalık ders saati önceki programlardan farklı

olarak 25 derse düşürülmüştür. Türkçe 1, 2 ve 3. sınıflarda 10 ders, 4. ve 5. sınıflarda 6 ders olarak okutulmuştur (Maden ve Demir, 2020).

1981 Türkçe Öğretim Programı: Birincil ve ikincil seviyeleri kapsamaya yönelik hazırlanmıştır. 8 yıllık eğitim ve öğretim için tasarlanmıştır. Bu program önceki programlardan daha kapsamlıdır ve dil becerisini, yazma etkinliklerini ve dil bilgisi konularını içermiştir. Programda kullanılan yöntem ve teknikler, araç ve gereçler ile süreç sonucunda gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirmeler öncelikle programın farklı konu başlıkları altında yer almıştır. Programda öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması ile ilgili bilgi verilmiştir. Öğrencilerin farklı türler okumaları gerektiği belirtilmiştir. Ders kitaplarına seçilecek metinlerin türü ile ilgili olarak doğrudan bir bilgi verilmemiştir (Çaylar, 2008).

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı: Diğer Türkçe dersi öğretim programlarından temel farkı, diğer öğretim programları davranışçı yaklaşımla yazılırken 2005 Türkçe Öğretim Programı'nın yapılandırmacı yaklaşımla yazılmış olmasıdır. Yapılandırmacı bir yaklaşımla hazırlanan bu program aracılığıyla birçok kavram eğitim sistemimize kazandırılmıştır (Kocayigit ve Aykaç, 2019). Bu programda ön bilgilerden yararlanmak, gelişim düzeylerini dikkate almak, anlamı oluşturmak ve değerlendirmek özellikle önemlidir. Bu program sayesinde öğretmen merkezli eğitim anlayışımız, öğrencinin öğrenme çabasıyla bireyi merkeze alan, hem öğrencinin hem de öğrenme sürecinin aktif olduğu bir eğitime dönüştürülmüştür (Emiroğlu ve Pınar, 2021). Bu program sayesinde davranışları değiştirmek yerine ifade edici kazanım becerileri kullanılmaya başlanmıştır. Öğrencilerin tek taraflı değil, çok yönlü ve eleştirel düşüncelerini teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır (Akyol, 2011). Programda metin türü olarak öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türleri belirlenmiştir. Bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin hangi edebî türlerden seçileceği hususuna değinilmemiştir. Programda (1-5. sınıflar) ele alınacak tema sayısı 8 olarak belirlenmiştir.

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı: Bu önceki programın devamıdır. Önceki Türkçe dersi öğretim programı etkinliklere odaklanırken 2015 programı becerilere ağırlık verilmiştir. Her iki program da öğrenci merkezli yaklaşımlara önem vermekteyken 2015 programı deneyim ve sentez yoluyla anlama ve değerlendirme becerisine öncelik vermektedir. Diğer programlardan metinlerin türlerine yönelik

detaylı bilgilere yer vermesiyle ayrılmıştır. Programda sınıf seviyelerine göre mutlaka yer verilmesi gereken metin türleri belirtilmiştir. 5 ve 6. sınıf düzeyinde dinleme/izleme becerisine yönelik 4, okuma becerisine yönelik ise 14 farklı türde bilgilendirici metne yer verilmiştir. 7 ve 8. sınıf düzeyinde ise metin türlerinin becerilere yönelik dağılımdaki sayılarında bir farklılık görülmemiştir. (Altunkeser ve Coşkun, 2018).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı: Tematik yaklaşım esas alınarak hazırlanmıştır. Birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan kazanımların hiyerarşik olarak kazandırılması hedeflenmiştir. Öğrencilerin yaşamlarında ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duydukları teknik yeterlilikleri içermektedir (Ungan ve Buçan, 2022). 2015 programıyla aynı olarak metin türleri bilgilendirici, hikâye edici ve şiir başlıklarına ayrılmıştır. Programda alışılmamış metin türlerine (broşür, sosyal medya mesajları, özlü sözler, blog vb.) yer verilmiştir (MEB, 2019).

1.2.1. Türkçe Dersi Öğretim Programının Amaçları

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır (MEB, 2019). Türkçe derslerinde öğrencilerin dil becerileri ve yeterlilikleri geliştirilirken kişisel ve sosyal gelişimin desteklenmesi, mesleki bilgi ve becerilerin artırılması için eğitimle ilgili tüm alanlarda çalışmanın ön koşul olduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin metin içi ve metin dışı okumalarının anlam oluşturma açısından çok önemli olduğuna dikkat çekilerek TDÖP'ün tematik yaklaşım çerçevesinde buna göre hazırlanmıştır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri'ne uygun olarak yapılandırılmış olan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları ile öğrencilerin (MEB, 2019):

1. Dinleme/görme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil becerilerini geliştirmek,

2. Türkçenin konuşma ve yazma kurallarına göre doğru ve dikkatli kullanımının bilincine varılmasını sağlamak,

3. Dil zevkinin ve farkındalığının farkında olmalarını, duygu, düşünce ve hayal güçlerini geliştirmelerini sağlamak için okudukları, dinledikleri ve izlediklerinden yola çıkarak kelime dağarcığını zenginleştirmek,
4. Okuma yazma hobisini ve alışkanlığını geliştirmelerini sağlamak,
5. Bir konu hakkındaki duygu, düşünce, görüş ve tezlerini yazılı veya sözlü olarak etkili ve anlaşılır bir şekilde ifade etmelerini sağlamak,
6. Bilgiyi zihinde araştırma, edinme, keşfetme, anlama, yorumlama ve yeniden düzenleme becerilerini geliştirmek,
7. Farklı türdeki basılı ve multimedya kaynaklarından bilgi edinme, bilgiyi seçme ve düzenleme, bilgiyi eleştirel olarak sorgulama ve uygun bilgiyi kullanma becerilerini geliştirmek,
8. Eleştirel düşünme becerisiyle farklı metinleri okuma, anlama, sorgulama ve değerlendirme yeteneğini geliştirmek,
9. Millî manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve toplumsal değerleri anlamalarını ve değer vermelerini, millî duygu ve fikirleri geliştirip güçlendirmelerini sağlamak,
10. Türk dünyasının ve dünya sanat ve kültür eserlerinin estetik ve sanatsal değerini anlamalarını ve kabul etmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

1.3. DERS KİTABI

Okullarda hedeflenen kazanımlara ulaşmak için öğrenim-öğretim çalışması yürütülürken eğitim materyalleri kullanılmaktadır. Öğretim çalışmalarında eğitim materyallerine ihtiyaç duyulmasına rağmen kullanım sıklıkları farklılık göstermektedir. Sınıflarda en çok kullanılan eğitim materyalleri ders kitaplarıdır (Yalınkılıç, 2014). Daha geniş anlatımıyla ders kitapları bir eğitim programındaki hedeflerin, içeriğin, öğretim uygulamalarının ve öğretim boyutlarının değerlendirilmesine dayalı olarak tasarlanmış basılı öğretim materyalleridir (Şahin, 2008).

Eğitimin her kademesinde kullanılan ders kitapları, öğretmenlerin dersleri daha düzenli ve sistemli bir şekilde işlemesine olanak sağlayan bir araçtır. Ders kitapları aynı zamanda öğrencilere dersle ilgili konularda bilgi sağlamaktadır. Ders kitapları, öğrencilere sosyal olarak arzu edilen davranışları kazanmalarına yardımcı olacak,

araştırma ve analizde rehberlik etmekte, en uygun öğrenme ve öğretme fırsatlarını sağlayacak belirli konularda ipuçlarını vermektedir (Şahin, 2014).

Sınıf içi bilgi aktarımı sürecinde etkili bir öğretim aracı olarak ders kitapları, öğrencilerin yaş ve bilgi düzeylerine göre, müfredata uygun olarak hazırlanmış basılı eğitim materyalidir. Ders kitapları programın amaç ve tekniklerine ulaşmada uygun araçlardır (Karabacak ve Turan, 2007). Programın tüm unsurlarını kapsadığı için yaygın olarak kullanılmaktadır. Müfredata uygun olarak yazılsa da bu kitapların okullarda okutulabilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir. Dolayısıyla ders kitapları; belirli bir dersin öğretimi için öğrenci seviyesine uygun olan, yetkili kurum ve kişiler tarafından onaylandıktan sonra öğrencilerin kullanımına sunulan temel öğretim materyalleridir. Buna göre ders kitapları, örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında okutulmak üzere kurulca onaylanan kitaplardır (Resmî Gazete, 2021).

2006'dan önce çok fazla dikkat edilmeden hazırlanan ders kitapları artık içerikleri güncellenerek, daha etkinlik odaklı ve uygulamayı destekleyici hâle getirilerek yazılmaktadır (Baştürk, 2005). Ders kitaplarının tasarımında öğrencilerin gelişimi dikkate alınmalı, estetik değer göz önünde bulundurulmalı ve kitapların içeriği çağa ayak uydurmalıdır. Toplumun gerçek sorunlarını yansıtmalı, öğretim yöntemleri öğrenci merkezli olmalı, bireylere kendilerini tanıma olanağı sağlamalıdır. Öğrencilerin günlük yaşamlarından ve deneyimlerinden örnekler verilmeli, kitabın dili olarak modern Türkçe kullanılmalıdır (Kemiksiz, 2021; Şahin, 2012).

Ders kitabı tanımının ortak özelliği hem öğretmenler hem de öğrenciler için eğitim materyali olarak faydalı olmasıdır. Belirli kurallar ve eğitim planları çerçevesinde yazılması gereken, topluma hazırlanabilmesi için öğrencilere gerekli davranışları kazandırmak, öğretmenlerin düzenli ve mevzuata uygun ders vermesini kolaylaştırmak için kullanılan eğitim materyalleridir.

1.3.1. Ders Kitaplarının Amaç ve İşlevi

Öğretim materyalleri öğretim planlarında destekleyici bir rol oynamanın yanı sıra, bazen öncü bir rol bile oynayabilmektedir. Öğretmenler ders kitaplarına dayalı olarak da planlar yapmaktadırlar. Bir ders kitabının etkili olabilmesi için pedagojik amaç ve işlevleri içermesi önemlidir. Ders kitapları sınıfta tahtadan sonra en çok kullanılan araç

olup yazılı olarak eğitim ve öğretim programlarını düzenli ve sınırlı olarak, uygun yöntemler kullanılarak birleştiren eserlerdir. Ders kitabının amacı, öğrencilere bilgi aktarmak ve öğretim programı çerçevesinde öğretmenlere rehberlik etmektir (Altuntaş, 2022).

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ders kitaplarının amaçlarını aşağıdaki gibi listelemiştir (MEB, 2021):

- Ders kitapları dersin açık ve örtülü hedeflerine ulaşmak için tasarlanmıştır.
- Ders kitapları bilgiyi düzenli ve doğru bir şekilde sunmaktadır.
- Ders kitapları öğrencinin kendi kendine çalışmasını desteklemektedir.
- Ders kitapları öğrencilere toplumun değerlerini, kültürünü ve genel kültürünü sunmaktadır.
- Ücretsiz ders kitapları eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.
- Ders kitapları öğretmenlere sınıf ortamında öğretme ve öğrenme sürecinde rehberlik etmektedir.
- Ders kitapları öğrencilere öğrenmelerini ilerletme, öğrendiklerini gözden geçirme ve öğrendiklerini her zaman ve her yerde tekrarlama fırsatı sağlamaktadır.
- Ders kitapları öğrencilere kendi hızlarında öğrenme fırsatları sunmaktadır.
- Ders kitapları eğitim teknolojisiyle birlikte yazıldığı için farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin öğrenmesini desteklemektedir.

Erkılıç ve Can'ın (2018) belirttiği gibi ders kitaplarının beş temel işlevi bulunmaktadır. Bunlar;

1. Öğrenme sürecinde bilgiyi yapılandırmak,
2. Öğrenilen bilgiyi geliştirmek,
3. Öğrencilere öğrenme sürecinde rehberlik etmek,
4. Öğrencilerin bağımsız öğrenmelerine izin vermek,
5. Ölçme ve değerlendirme sürecine katkıda bulunmaktır.

Geçmişten günümüze ders kitapları, birincil bilgi kaynağı olarak görülmektedir. Herkesin rahatlıkla kullanabileceği bir araç olarak sosyal, kültürel ve tarihsel gelişimin yansıtılmasında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca ders kitapları; diğer öğretim araçlarıyla karşılaştırıldığında, ilerideki öğrenmeler için gerekli araç ve genellemeleri, konuyu öğretirken izlenecek yöntemleri sunarak öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemede çok önemli bir yere sahiptir (Kazak, 2010). Türkçe öğretimi açısından bakıldığında ders kitapları öğrencilere bazı becerilerin kazandırılmasında etkin bir rol oynamaktadır. Bu nedenle ders kitaplarının çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması ve dilin tüm olanaklarını sunması gerekir. Ders kitapları aynı zamanda öğrencileri duygusal ve ideolojik olarak eğitmekten de sorumludur (Sever vd., 2006).

1.3.2. Ders Kitaplarının Önemi

Rönesans ve Reform hareketlerinin başlamasıyla birlikte Batılı bilim insanları, Orta Çağ batı bilimini, doğulu bilim insanlarının çalışmaları ile Antik Yunan ve Roma'nın gelişmiş eserlerinden yola çıkarak yeniden canlandırmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda XV. yüzyılın ortasında Gutenberg'in matbaayı icat etmesiyle eğitimin doğası değişmiş ve bu değişim günümüzde de devam etmiştir. Matbaanın icadıyla kitapların basımı, dağıtımı ve temini kolaylaşan ders kitapları; eğitim planlamasına, öğretim ortamlarına ve eğitim yöntemlerine hâkim olmaya başlamıştır. Çünkü matbaanın icadıyla birlikte kitapların basımı, dağıtımı ve temini kolaylaşmıştır (Eroğlu, 2014).

Toplum, sürekli bir değişim içerisinde. Bu dönüşüm sürecinde bireysel ihtiyaçlar ile toplumun beklentileri arasında dengenin sağlanması için gerekli bilgi, beceri, değer ve tutumların kazanılması gerekmektedir. Kitaplar insanoğlunun bilgi kaynaklarından biridir. Özellikle ders kitapları bireylere düzenli olarak bilgi sağlayan öğrenme araçlarıdır (Öcal ve Yiğittir, 2007).

Ders kitaplarının amaç ve işlevleri; öğrenmeyi yapılandırmak, geliştirmek, öğrenmeye rehberlik etmek, kendi kendine çalışmayı teşvik etmek, ölçme ve değerlendirme imkânı sağlamak olarak sıralanabilir. Ders kitaplarının içeriğine bakıldığında genellikle konuya genel bir giriş yapıldığı, daha sonra öğretilmek istenen bilginin aktarıldığı görülmektedir. Giriş bölümünden sonra ilgili konu daha ayrıntılı anlatılmakta, sonrasında öğrenmeye rehberlik edecek, ölçme ve değerlendirme sağlayacak şekilde düzenlenmektedir. Kısacası ders kitaplarının işlevi; kendi kendine

çalışmayı, koordinasyonu, ölçme ve değerlendirme yaparak bilgileri sunmaktır (Güneş, 2022).

Ders kitapları; dersin amaç ve çıktılarını da içerecek şekilde derste yer alan bilgileri düzenli ve planlı bir şekilde gözden geçirip açıklayan ve öğrencilere ders hedeflerine ulaşma konusunda rehberlik eden eğitim sürecinde vazgeçilmez bir kaynak olarak temel bilgi kaynaklarından biridir (Kalender ve Baysal, 2021).

Ders kitapları, planlanan eğitim uygulamalarının öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin neler öğrenebileceğini ve öğretmenlerin neler öğretebileceğini büyük ölçüde belirleyen, örgün ve yaygın eğitim süreçlerine ilişkin kararlarda önemli etkiye sahip bir kaynaktır. Okul müfredatının amaç ve hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır. Programın başarısı ders kitaplarının kalitesi ile doğru orantılı olup öğretim materyallerinin kalitesi programın bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Epeçan ve Okçu, 2010).

1.3.3. Ders Kitaplarının Özellikleri

Ders kitapları genel olarak biçim, kapsam ve içerik, öğretim ilke, teknik, yöntem ve stratejileri açısından incelenmektedir. Bu açıdan bakılarak ders kitaplarının fiziksel uygunluk, eğitim ve görsel tasarım, dil ve anlatım açısından incelenmesi yapılmaktadır. Bir ders kitabının fiziksel özellikleri; görünümü, rengi, ders kitabında bulunması gereken bilgiler, boyutu ve yazı tipi boyutunu içerir. Ders kitaplarının eğitsel tasarımı; çıktılar (hedefler), içerik, öğretim süreci, ölçme ve değerlendirme boyutlarından oluşmaktadır. Öğretim materyallerinde görsel tasarım; göze ve hedef kitleye uygunluğu esas alınmaktadır. Ders kitabındaki yazım, dil ve anlatım açısından hedef kitlenin seviyesine göre yapılmakta ve yazım kurallarının gereklerine uyulmaktadır (Erkılıç ve Can, 2018).

Ders kitaplarının içeriği öğrencilerin gelişim özelliklerine ve düzeylerine uygun, müfredat ilkelerine uygun şekilde yazılmalı ve içerdiği bilgiler öğrencilere sunulmalıdır. Öğretim materyalleri öğrencilerin ders konu bilgilerini düzenli ve doğru bir şekilde öğrenmelerini sağlayacak şekilde derlenmelidir. Ders kitapları, özellikle yazılı ve basılı materyaller, okul çağındaki çocukların bilişsel, duygusal ve dil becerilerinin gelişimi ve diğer faktörler dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Öğrenme eksikliklerinin giderilmesinde ve kalıcılığın sağlanmasında önemli bir rol üstlenmeli, öğrencilerin konular arasında

bağlantı kurmasını kolaylaştırmalı, kendi kendine çalışma ve öğrendiklerini tekrarlama fırsatı vermelidir. Öğretim materyalinin bir bransa özel olması, bilgilerin sistematik bir şekilde sunulması, öğrencinin seviyesine uygun olması ve içerikte yer alan konuların müfredatla sınırlı olması gerekmektedir (Şahin, 2012).

Bir ders kitabında bulunması gereken özellikler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yönetmelikte belirtilmiştir (MEB, 2021). Buna göre ders kitaplarının Anayasa ve kanunlara uymayan konuları içermemesi, ders kitabı içeriğinde bilimsel bir hata olmaması, eğitim programları hedeflenen kazanımları kapsayacak şekilde hazırlanmış olması, dil ve anlatım hatalarının bulunmaması, içerik ve görsel tasarımının öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun ve öğretimi destekleyici nitelikte olması gerekmektedir.

1.3.3.1. Dil ve Anlatım Özellikleri

Ders kitaplarında dil ve anlatım açısından; hedef kitle düzeyine uygun ve yazım kurallarına bağlı kalınarak yazılması gerekmektedir (Erol ve Kıroğlu, 2012). Dilsel ve anlatımsal özellikler kapsamında en önemli konular ele alınmakta; bu özellikler Türkçenin doğru kullanımına uygun olarak hazırlanmaktadır. Ayrıca ders kitaplarının dil anlatım özelliklerinin bir diğer önemli unsuru da okunabilirliktir. Bir ders kitabının okunabilirliği, ders kitabının öğrenciler tarafından hızlı bir şekilde okunup anlaşılabilirliğini gösteren bir kavramdır. Okunabilirlik ne kadar yüksek olursa öğrenciler kitabı o kadar iyi okuyup anlayabilmektedirler. Okunabilirliği etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında; metindeki cümlelerin uzunluğu, kelimelerdeki hece sayısı, cümleler arasındaki ilişki, her cümlede vurgulanması gereken fikir sayısı, paragraftaki cümlelerin kullanımı ve metnin devamlılığı bulunmaktadır. Bir metindeki cümlelerin uzunluğu arttıkça metnin karmaşıklığı ve anlam karmaşası da artmaktadır (Güzel ve Şimşek, 2012).

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) tarafından 2006 yılında hazırlanmış olan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında, “okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler” belirtilmiştir. Bu özellikleri içerisinde metinlerin dil yapısı ile ilgili olan maddeler aşağıdaki gibidir:

1. Metinler öğrencilerin ilgi ve seviyelerine uygun olmalıdır.

2. Metinler Türkçe anlatım zenginliğini ve güzelliğini yansıtan eserlerden seçilmelidir.

3. Metinler; dil, anlatım ve içerik bakımından benzer eserlerden mükemmel örneklerden seçilmelidir.

4. Metinler, tutarlı ve eksiksiz olmalıdır.

5. Dünya edebiyatı metinleri tercüme edilirken Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmasına dikkat edilmelidir.

6. Metinler; öğrencilerin dil zevkini ve farkındalığını geliştirmeli, hayal güçlerini zenginleştirmelidir.

7. Her metinde öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirecek yeni kelime ve deyimler bulunmalı ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.

1.3.3.2. Görsel Tasarım Özellikleri

İmge; simüle edilmiş gerçeklik, gerçek olmayan şeyleri tanınamızı sağlayan görüntü, sembol veya nesnelerin görsel temsilidir (Güneş, 2013). Görseller; soyut kavramları daha somut hâle getirebilmekte, öğrenme motivasyonunu artırarak daha kalıcı öğrenmeyi sağlayabilmektedir. Tamamı metinle dolu sayfalar öğrencilere sıkıcı gelse de aralarına yerleştirilen görseller öğrencileri okumaya daha istekli hâle getirmektedir. Fotoğraf, resim, karikatür, grafik, kroki, tablo, şema, harita vb. görseller tek başına mesajınızı ileten iletişim araçlarıdır. Bu iletişim araçları, bilginin anlaşılmasını ve akılda tutulmasını kolaylaştırmak için ders kitaplarında yer almaktadır (Özdemir, 2019).

Görsel öğeler; yoğun bilgi içermesi, hatırlanmasının kolay olması, ilgi ve dikkat çekmesi sayesinde kolay yorumlanır. Ayrıca iletişim sürecini geliştirmek için tablo, grafik, görsel gibi birçok araç kullanılabilir. Resimler karmaşıklık, ayrıntı ve boyut bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Tablolar, diyagramlar, çizimler, grafikler vb. metninde basit ve tutarlı öğeler kullanmak, bu öğelerin etkinliğini artırmaktadır. Metin görsel öğelere referans vermeli ve resimler doğrudan metni desteklemelidir. Görseller estetik nedenlerle motivasyon katmak için kullanılabilir ancak okuyucunun metni anlamasına yardımcı olup olmadığı tartışmalıdır. Bir konunun görsellerle

desteklenmesi öğrencilerin okuduklarını anlamalarını, öğrenmelerini ve öğrendiklerini hatırlamalarını daha kolay hâle getirmektedir (Şahin, 2012).

1.3.3.3. Eğitsel Özellikleri

Hedefler, eğitim süreci sonunda öğrencilerden beklenen davranışlardır. Hedefler üç gruba ayrılır: Bunlar uzun vadeli hedefler, genel hedefler ve özel hedefler olarak ifade edilmektedir. Uzak hedefler ülkenin siyasî felsefesini yansıtan ve oldukça genel ifade edilen hedeflerdir. Uzun vadeli hedeflerin açıklaması okulun iş perspektifini de yansıtan hedeflere genel hedefler denir. Öğrencinin kazanması uygun görülen özellikler ve bir konuya veya çalışma alanına hazırlık belirli hedeflerdir (Kablan, 2012). TDÖP incelendiğinde genel amaçlarla ortaokul seviyesindeki öğrencilerin bir önceki kademede edindikleri yetkinlikleri devam ettirip geliştirmeleriyle millî ve manevî değerleri içselleştirmeleri beklenmektedir (MEB, 2019). Özel amaçlarda ise öğrencilere, metinler aracılığıyla dört temel becerinin yanında üst düzey düşünme becerileri, okuma sevgisi ve alışkanlığı, edebî zevk ve anlayış kazandırılması amaçlanmıştır.

Ders kitabı içeriğinin güncel olması ve en son bilimsel verilere dayanması önemlidir. Güncel etkinlikler öğrencilerin derse olan ilgisini canlı tutacaktır. Öğretim materyallerinin içeriği gerçek hayatla yakından ilişkili olmalıdır. Öğrenim çıktılarının günlük yaşam içeriğini destekleyecek şekilde sunulması, öğrencilerin ders kitabı içeriğini günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmesine yardımcı olmaktadır (Dilekçi, 2022).

Ders kitaplarının amacı öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olmak, sürecin planlı ilerlemesini sağlamak, konuların modeller ve görseller aracılığıyla anlaşılmasını, konuların tekrarlanarak pekiştirilebilmesini sağlamaktır. Görevlerinin ihmal edilemeyecek kadar çok ve önemli olduğu bilindiğinden kitapların büyük bir hassasiyet ve özenle hazırlanması gerekmektedir (Bayar ve Bağdat, 2021).

1.3.3.4. Öğretim Programına Uygunluk

Müfredat, eğitim-öğretim faaliyetleri çerçevesinde mevcut sınırsız bilgi ve ilgili uygulamaları sınırlayan; etkili ve gerekli bilginin hedef kitleye neden, ne zaman, ne kadar ve nasıl iletileceğini ve hedeften ne beklendiğini ortaya koyan kapsayıcı bir yapıdır (MEB, 2021). Müfredat öğeleri; hedefler (başarılar), içerik, öğretim süreci/öğretme etkinlikleri (eğitim bağlamı) ve ölçme ve değerlendirme (test bağlamı) olarak ifade edilmektedir. Müfredattaki bu unsurlar arasındaki uyum eğitimsel başarıya

götüren unsur olarak görülmektedir (Kalender ve Baysal, 2021). Ölçme ve değerlendirme, eğitim sürecinin önemli aşamalarından biridir. Öğrenci bu süreçte neyi, ne kadar öğrendiğinin farkına varmaktadır. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme, ders kitaplarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Değerlendirme, sadece ünitenin sonunda yapılmamaktadır. Ayrıca ünite öncesi ve konu sonunda yapılan ara değerlendirmeler öğrencinin hazır bulunuşluğunu belirlemek için de kullanılmaktadır. Değerlendirme faaliyetlerinin farklılık göstermesi önemlidir. Bilgi, beceri ve tutumları geliştirmeye yönelik tasarlanmış değerlendirme faaliyetlerine yer verilmelidir. Bu süreçte öğrenciler üzerinde öz değerlendirme, kademeli değerlendirme, öğretmen değerlendirmesi gibi farklı türde değerlendirmeler yapılarak daha dinamik bir süreç oluşturulabilir.

Ders kitapları, eğitimde vazgeçilmez bir kaynaktır; müfredat hedeflerine ulaşmada ana materyal olması, belirli bir plana göre sistemli bir şekilde öğretilmesi, kültürel aktarımın sağlanması gibi birçok özelliğe sahiptir. Öğretim materyalleri; müfredatın somutlaşmış hâli olup en temel uygulama araçlarıdır ve eğitim sürecinin temel birimi olarak aktarılacak bilgi, beceri, değer ve kültürü içeren temel kaynaklardır. Ders kitapları; öğrencilerle öğretmenler tarafından sınıf içinde ve dışında kullanılan temel kaynaklardan biridir. Çünkü iyi hazırlanmış bir ders kitabı; öğrenenler için iyi bir öğrenme kaynağı, öğretmenler için ise etkili bir öğretim kaynağıdır. Öğretim materyalleri, derslerin içerik açısından uygun olmasını, tüm tarafların beklentilerini her anlamda karşılamasını, dersin genel ve özel amaçlarına hitap etmesini ve ulusal düzenlemelere uygun olarak yazılmasını sağlamak için benzersiz bir araçtır. Millî eğitim politikası, bu sayede etkili öğrenme ve öğretme süreçlerinin sağlanmasını amaçlamaktadır (MEB, 2021).

1.3.3.5. Alıştırma ve Değerlendirme Çalışmaları ile İlgili Özellikleri

Ders kitapları öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan temel kaynaklardan biridir. Kitapların öğrencilerin seviyesine göre hazırlanması ve öğrenme deneyimlerinin desteklenmesi önemlidir (İlhan ve Yazar, 2021).

İçerik açısından öğretim materyalleri; ünite hedeflerini net bir şekilde ortaya koymalı, öğrencilerin gerekli bilgilerini ölçebilmeli, ilgi çekici sorular içermeli, bilimsel açıdan doğru içeriğe sahip ve anlaşılması kolay olmalı, öğrenci ve öğretmenleri yanlış

anlamaları önlemek konusunda uyarmalı, değerlendirmelerin ihtiyaca uygun olmalıdır. Ders kitabında alıştırma ve değerlendirme çalışması olarak hazırlık soruları; ön bilgileri canlandıracak ve öğrenecekleri yeni konular için merak uyandıracak şekilde olmalıdır. Konu ve ünite sonu değerlendirme soruları ise kapsam geçerliğini sağlayacak, üst düzey düşünmeyi destekleyecek, öğrencilerin istendik davranışa ne denli ulaşıldığını belirleyecek, öğrencinin kendini değerlendirmesini sağlayacak şekilde soruların puanlandırılması, puanların anlamları ve soru çözümleri olacak şekilde hazırlanmalıdır (Ersay, 2024).

1.4. TÜRKÇE DERS KİTABI

Türkçe öğretim materyalleri, öğrencilerin eğitiminin önemli bir parçasıdır. Çünkü öğrenciler; dilin inceliklerini ve özelliklerini ders kitabından öğrenmektedirler. Bir öğrencinin ana dilini doğru bir şekilde öğrenebilmesi için ders kitabının öğrencinin seviyesine uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Bir dersi anlamak büyük ölçüde öğretmenin yeteneklerine ve eğitimcinin kişiliğine bağlıken, bir ders kitabını anlamak da ders kitabının içeriğinin ve görsel düzeninin başarılı bir şekilde tasarlanıp tasarlanmadığına bağlıdır. Metni kötü hazırlanmış, çizimleri kötü olan bir kitap, çocuğu sıkabilir ve bunaltabilir. Hayal gücünün ve yaratıcılığın gelişmesine yardımcı olmasının yanı sıra zarar bile verebilir (Ayhan, 2010).

Türkçe derslerinde ders kitapları, içerdiği metinler sayesinde temel dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkçe derslerinden alınan metinler kullanılarak hazırlanan etkinlikler dört temel dil becerisini güçlendirmenin en etkili yoludur (Çeçen ve Çiftçi, 2007). Bireylerin bilgi ve kültür edinmelerinin en önemli aracı kitapların çocukların gelişimine ve eğitime katkı sağlamasıdır. Öğretim materyalleri eğitim-öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin en çok kullandıkları araçlardır. Kitapların eğitim ve öğretim hedeflerine ulaşmada bu kadar değerli olmasının nedeni bundan kaynaklanmaktadır (İşeri, 2007).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği kurslarda da ders kitapları tüm incelikleriyle ve zenginliğiyle kültür aktarımının aracıdır. Türkçe derslerinde en çok kullanılan materyaller, bireylerin ana dillerini bilinçli olarak kullanmalarını sağlayan ders kitaplarıdır. Teknolojinin gelişmesiyle sürekli yeni öğretim materyalleri ortaya

çıkısa da öğretim materyalleri halen önemini korumakta ve temel ders öğretim materyali olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır (Güfta ve Kan, 2011).

1.4.1. Türkçe Dersi Öğrenme Alanları

Türkçe öğrenimi; 2024 TDÖP'e kadar anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olarak dinleme / izleme, konuşma, okuma, yazma temel dil becerileri olarak yer almaktaydı. Ancak 2024 TDÖP'te öğrenme alanları güncellenmiştir. 2019 TDÖP'te özel amaçlarda da belirtilen dört temel dil beceri dinleme / izleme, konuşma, okuma, yazma derinlemesine ele alınmıştır.

1.4.1.1. Dinleme

Dinleme, işitme değildir. Dinleme; işitme üzerine temellenir ancak, işitmeden farklıdır. İşitme; bize dünyamızı duyma fırsatı veren, sesleri algılamamızı ve ayırt etmemizi sağlayan duyudur. Dinlemek; bu işaretleri anlama ve ifadelerle dönüştürme sürecidir. Dinlemek, farkındalık gerektirir. Dinleme; dinleyicinin konuşmacının sesine, sözlerine, tonlamasına, hızına ve beden diline duyarlı olması anlamına gelmektedir (Mackay, 1997). Dinleme temel dil becerilerinden biridir ve anne karnında kazanılan ilk dil becerisi, ölümden önce kaybedilen son dil becerisidir. Dinlemek; dili etkili kullanmada ve iletişim kurmada önemli bir faktördür. Anlatan kişinin zengin bir dil ve fikir dünyası olsa bile anlatılanlar dinleyene net bir şekilde aktarılmazsa tüm bunlar boşa gidecektir. Dinleneni anlamak için dinleme becerisine ihtiyaç vardır (Yıldırım ve Er, 2013).

Dinleme; iletişim sırasında bireyin söylediklerini tam olarak anlama ve gerekiyorsa herhangi bir uyarana tepki verme etkinliğidir. Dinleme, bireyin bazı sesleri kendi isteği doğrultusunda seçmesi, algılaması ve yorumlaması sürecini içermektedir. Dil edinim sürecinin temeli; dinleme ve konuşma ile başlamakta konuşma, okuma, yazma gibi diğer alanlara da temel oluşturmaktadır. Dinlemek bilgi edinmenin önemli bir unsurudur, okumak, dinlemek ve anlamak öğrenmeyi geliştirmektedir. Dinleme becerisi bilgi edinme sürecinde oldukça önemli bir rol oynar çünkü insanın hayatı boyunca konuştuğu dilden öğrendiği bilgilerin çoğu dinleme becerisi yoluyla edinilmektedir (Çaylı ve Göçer, 2021).

1.4.1.2. Konuşma

Konuşma genellikle duygu ve düşüncelerin sözlü olarak ifade edilmesini içeren bir süreçtir. İnsanların çevreleriyle etkileşim kurmasının, görüş, düşünce, duygu ve sorunlarını başkalarıyla paylaşabilmesinin en etkili yoludur. Konuşma sürecinde dil, düşünme, duygu, ses, beyin ve ses organları birlikte çalışarak bir dizi karmaşık süreci gerçekleştirmektedirler. Bu unsurlardan herhangi birinin eksikliği veya yetersizliği çeşitli konuşma bozukluklarına yol açabilmektedir. Dolayısıyla konuşmanın ortaya çıkması belli süreçlere; dil, düşünce, duygu arasındaki uyumun sağlanmasına, artikülatörlerde fiziksel ya da psikolojik sorunların olmamasına bağlıdır. Dil becerisi zayıf olan kişilerin konuşma becerilerinde başarılı olmaları ve kendilerini yetkin hissetmeleri pek mümkün değildir (Kaya, 2023).

Türkçe derslerinde; öğrencilerin Türkçenin estetik zevki ve zengin söz varlığıyla kendilerini doğru ve özgür bir şekilde ifade edebilmeleri, sosyal yaşamda karşılaşılan sorunları konuşarak, anlatarak ve değerlendirerek çözebilmeleri amaçlamaktadır (MEB, 2015). Türkçe dersinde konuşma alanına ilişkin hedef ve kazanımlar; konuşma kurallarını uygulama, sesi ve beden dilini etkili kullanma, hazırlıklı konuşma yapma, kendi konuşmanızı değerlendirme, ifade etme alışkanlığını geliştirme şeklinde ele alınmaktadır. Söz konusu hedef ve kazanımlar dikkate alındığında konuşma becerisi sadece teoride öğretilebilecek bir beceri değil, uygulama gerektiren ve doğru eğitimle geliştirilebilen bir beceridir. Nitelikli bir konuşmada sunulan bilgi ve fikirlerin doğruluğu önemli olduğu kadar, o bilgi ve fikirleri ifade etmek için seçilen kelimeler, oluştukları cümleler, telaffuz ve seslendirme tarzı da son derece önemlidir (Avşar, 2023).

1.4.1.3. Okuma

Okuma alanında; gözlem, algılama, konsantrasyon, düşünme, anlama, yorumlama, analiz ve sentez gibi farklı psikolojik süreçler eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Bireyin kendini, çevresini ve dünyayı keşfetmesi, bilgi ve kültür edinmesi, eleştirel düşünce becerisi kazanması için okuma becerisinin edinimi oldukça önemlidir (İşlekeller, 2008).

Okumak, iletişimin önemli bir parçası olarak kabul edilir. Bu iletişim yalnızca okuyucu ile metin arasında gerçekleşmemektedir. Okuma iletişiminin sağlanmasında

geçmiş deneyimsel bilgiler, kültürel birikim, inançlar, değer yargıları ve beklentiler gibi pek çok faktör etkilidir. Okumanın etkisi hayatın birçok alanına dokunmaktadır. Özellikle çocukluktan itibaren gelişen okuma alışkanlığı ve çeşitliliği, bireyin zihinsel gelişimini ve sosyal olgunluğunu büyük ölçüde etkilemektedir (Kaya, 2023).

Türkçe derslerinde çalışma alanlarının yanı sıra görsel okuma ve görsel sunum da ayrı çalışma alanları olarak değerlendirilmektedir. Bu öğrenme alanı şekil, sembol, resim, fotoğraf, diyagram, tablo ve çeşitli görsellerin okunması ve bu görsellerin anlaşılması ve yorumlanması olarak değerlendirilebilir. Görsel okuma ve görsel sunum kategorisine giren bireyler duygu, düşünce, istek ve bilgilerini çeşitli vizyonlar aracılığıyla diğer bireylere aktarmaktadırlar. Yapılandırmacı yaklaşıma göre Türkçe öğrenimi alanı bir bütün olarak ele alınmalıdır (Avşar, 2023).

1.4.1.4. Yazma

Temel dil becerileri arasında yer alan yazma, bireyin kendisini çevreye ifade etmesini sağladığı için oldukça önemlidir. Yazı; duygu, düşünce, istek ve olayların belirli kurallara göre ifade edilmesi amacıyla sembollerin kullanılmasıdır. Binlerce yıl boyunca tekrar tekrar oluşan sembollerin öğrenilmesiyle duygu ve düşünceler kurallara uygun olarak ifade edilebilmektedir. Yazma, düşüncelerin, duyguların, olayların, planların ve deneyimlerin yazılı olarak ifade edilmesi sürecini temsil etmektedir (Özkırmı, 2002; Kaya, 2023). Yazma süreciyle birlikte anlama da gerçekleşmiş olmaktadır (Özbay, 2007).

Eğitim sürecinde yaşamsal bir beceri olan yazma becerisinin öğrencilere kazandırılması ve geliştirilmesi oldukça önemlidir. Nitekim örgün eğitimin hemen her aşamasında yazma eyleminin öğretilmesine ve yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik programlarda hedeflenen kazanımlarla ders kitaplarında hedeflenen bu kazanımları sağlamaya yönelik çeşitli etkinlikler bulunmaktadır (Özdemir ve Akkaya, 2020).

1.4.2. Türkçe Ders Kitaplarında Metin

Metin, sürekli ve anlamlı bir bütün oluşturan, bilgileri başkalarına aktaran yazılı veya sözlü dil ürünü olarak tanımlanabilir. Başka bir ifadeyle duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi bağlamında iletişime yönelik anlamsal bütünlüğe sahip dilsel bir birim olarak ifade edilebilir (Pilav ve Oğuz, 2013).

Türkçe ders kitaplarının metin içerikleri; öğrencilerin yaşamı ve dünya bilgileri dikkate alınarak oluşturulmalıdır. İçerik; metnin türünü yansıtırken aynı zamanda nedensel bağlantılar da sağlamalıdır. Ayrıca içeriğin gereksiz bilgi ve detaylara yer vermemesi öğrencilerin metni okurken sıkılmalarını önlemektedir (Dilekçi, 2022).

Türkçe öğretiminde oldukça önemli bir yere sahip olan metinlerin türü, seçimi, konuyla ilişkisi ve öğrenci seviyesine uygunluğu dikkat edilmesi gereken hususlardır. Metin seçiminde temel dil becerileri ve okuma kültürü ile düşünmeye duyarlı yeteneklerin yetiştirilmesi açısından çok önemlidir; çocukların ilgi, ihtiyaç, dil ve anlam düzeyleri dikkate alınmalıdır (Türkben, 2018).

1.4.2.1. Metin Türleri

TDÖP 2019’da Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri 3 ana biçim altında toplanmıştır: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir.

1.4.2.1.1. Bilgilendirici Metin

Bilgilendirici metinlerin Türkçe ders kitaplarındaki yerinin çok önemli olduğu yadsınamaz. Öğrencileri topluma hazırlamak için eğitim ve öğretim sistemi içerisinde toplumdan gelen bilgilerin öğrencilere aktarılması gerekmektedir. Metinde anlatılanlar gerçek hayattaki nesnelere, varlıklara, durumlara, olaylara ve olgulara ilişkindir. Çok az hayal gücü vardır. Mantıksal bir çerçeve içerisinde geliştirilen, açıklamalara ve tanımlara dayalı bir anlatım tarzı hâkimdir. Bu metinlerden öğrenilenler; hayata geçirilebilir, uygulanabilir, izleri bulunabilir ve hayatta gözlemlenebilir niteliktedir (Özdemir, 2002).

Bilgilendirici veya öğretici metin; bilgi vererek okuyucunun onu öğrenmesini ve kullanmasını sağlamaktadır. Bu metinlerin yapısı; temel olarak sebep-sonuç, olumlu ve olumsuz karşılaştırma, tanımlama, sıralama, açıklama, problem çözme, analiz ve kanıt sunma gibi unsurlardan oluşmaktadır. Bir konu hakkında bilgi vermek veya konuyu açıklamak amacıyla yazılmaktadır. Bu metin türleri açık, kesin ve basittir. Süslü ve mecazi sözcükler kullanılması, sözcüklerin gerçek anlamından uzak olacak şekilde algılanmasına sebep olabilmektedir. Metnin amacı açıkça belirtilmektedir. Bu metin türleri aynı zamanda anlatımı geliştirmek için karşılaştırmalar ve tanımlar da içermektedir (Güneş, 2013).

Bilgilendirici metinler günlük hayatta kullanılabilir ve uygulanabilir metin türüdür. Çocuklara bu metinlerin iyi öğretilmesi, onların gelişimlerine faydalı olmaktadır. Metindeki tartışmalara ve sorulara yer vererek metindeki bilgilere ilişkin örnekler ve açıklamalar sunmak, öğrencilerin bilgi üretmesini ve bilgiyi elde edip sentezleyerek eleştirel düşünmeye başlamasını kolaylaştırmaktadır (Aylanç, 2012).

1.4.2.1.2. Hikâye Edici (Öyküleyici) Metin

Anlatı metinleri; öyküleyici anlatım tarzına sahip olay odaklı metinlerdir. Bu metin türleri olaylara, kahramanlara, mekâna ve zamana bağlı olarak bilgi vermek amacıyla belli bir plan (giriş-gelişme-sonuç) dahilinde oluşturulur (Okur, 2018). Öyküleyici metin, okumayı zenginleştiren bir yapıdadır. Okuyucunun hayal gücünün gelişmesini sağlamaktadır (Güneş, 2013).

Hayal edilen ve yaşanan dünyaya yakınsa öğrencilerin dikkatini öyküleyici metinlere çekmek daha kolaydır. Öğrencilerin bilgiyi doğrudan metni okuyarak anlamaları yerine, öyküleyici metinler çocukların bilgiyi kendi yaşamları ve koşulları aracılığıyla yorumlayıp süzükten sonra elde etmelerine olanak tanımaktadır. Öyküleyici bir metinde verilen bilgiler deney yoluyla ifade edilmemiş veya üretilmemiştir. Amacı insanların yaşamasını sağlamaktır, insanlara öğretmek değildir. Metnin ilettiği mesaj önceden belirlenmiş, standartlaştırılmış bir yargı ya da değişmez bir gerçek değildir. Okuyucuların süzgeçten geçireceği şey, hayatın birçok yönüyle olan bağlantıların incelikleridir (Özdemir, 2002).

Öyküleyici metinlerde metin, gerçek hayatta bulunamayacak bilgileri aktarmaktadır. Yazar metni daha önce yaşanmış veya yaşanabilecek bir gerçekliğe de dayandırabilir ancak bu gerçeklik, yazarın kendi hayal gücü ve o gerçekliği algılamasıyla oluşmaktadır (İşeri, 1998).

1.4.2.1.3. Şiir

Şiir; kelimelere eşlik eden, hayal gücünü harekete geçiren bir ritim ve duygu biçimidir. Şiir; düşünce ve duyguların zihne aktarılması için yaratıcı dilin kullanılmasıdır (Kaya, 2013). Şiirin çocukların manevi dünyasına olumlu katkı sağlayacağı kesindir. Şiir; çocukların bu dünyaya girdikçe ana dillerine olan sevgilerini, dil anlatımlarını ve yaratıcılıklarını geliştirmektedir. Dolayısıyla çocukların sanatsal ruh kazanarak hayal güçlerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Şiir çocuklara güzellik

duygusunu, insanlığı, dünya görüşünü kazandırmada çok etkilidir. Şiirin eğitici işlevi çocuklara anadil sevgisini, dilin zenginliğini takdir etmeyi, duygu, düşünce ve izlenimleri sanat yoluyla nasıl ifade edeceklerini öğretmektir (Açık Önkaş, 2009).

Şiir, her konuda yazılmış olabilir. Şiirde; hayattan kesitler, mizah ve hatta en basit duygular bile bulunabilir. Aynı konu farklı kişiler tarafından yazılmış olsa bile her şiir benzersizdir çünkü yazar kendi duygularını, deneyimlerini, bilgilerini şiirde özgün bir üslupla aktarmaktadır. Şiir; yazarın özelliklerini, bakış açısını, kelimeleri ve sesleri nasıl kullandığını açıkça göstermektedir (Kaya, 2013).

1.4.2.2. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Taşınması Gereken Özellikler

Türkçe dersleri; öğrencilerin okuma, araştırma yapma, soru sorma, okuduklarını anlama, yorumlama ve olaylara farklı açılardan bakma becerilerini geliştirmektedir. Türkçe ders kitabı; metinleri öğrencilere dilbilgisi, değerlerini ve entelektüel bütünlüğünü kazandırmanın en önemli aracıdır. Türkçe derslerinde metinler üzerinde gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler (hikâye çözümlemesi, anı, hikâye anlatma, metin oluşturma vb.) öğrencilerin değerleri aktarması için doğal bir ortam oluşturmaktadır (Ekici-Çelikpazu ve Aktaş, 2011).

Türkçe ders kitapları, öğrencilerin bilinçli okuyucular olmalarını desteklemek, yüksek öğrenime geçişlerini kolaylaştırmak ve öğrencileri nitelikli yazarlarla buluşturmak amacıyla yazılmaktadır. Ayrıca bunu yaparken çocuğunuzun dil becerilerini desteklemek ve kelime hazinesini arttırmak için dil dikkatli kullanılmalıdır (Çiftçi ve Uzunyol, 2019).

Metinler, iletişimsel işlevlere sahip ürünlerdir. Bu bağlamda metnin yapısının ve metnin taşıdığı işlevlerin anlamlı olması, okuyucu ve anlatıcı tarafından yorumlanabilmesi gerekmektedir. Metin sadece bir cümle topluluğu değildir. Dilsel anlamda bir metin haline gelebilmesi için, içerdiği bazı bilgi ve unsurları barındırması, okuyucuya bir konuyu aktarıyor olması gerekmektedir. Aynı zamanda eski bilgilerle ilgili olmalı ve çelişkili fikirler içermemelidir. Bu açılardan bir metnin anlamsal düzeyde anlaşılabilirliği bağdaşıklık ve tutarlılık kavramlarıyla açıklanabilmektedir (Karadeniz, 2015). Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler Türkçe öğretimi hedeflerine ulaşmaya yönelik, öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan ifade gücünü

yansıtan, hitap edildiği yaş gruplarının kavramsal gelişimini destekleyen ve türünün özgün örnekleri olan metinlerdir. Programın amaçları doğrultusunda öğrencileri her türlü metinle dengeli bir şekilde buluşturmak, ana dilini bilinçli ve dikkatli kullanan, eleştiren, sorgulayan yaratıcı bireyler yetiştirmek açısından önemlidir. Türkçe öğretim materyalleri; metinlerin bu işlevleri dikkate alınarak ve metin seçimine özellikle dikkat edilerek yazılmalıdır (Kolaç, 2009).

2019 TDÖP ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin şu özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmektedir:

1. Ders kitapları; yazarların edebî ve kültürel değeri olan metinlerini ve alanda yaygın kabul görmüş eserleri içermelidir. Türkiye Cumhuriyeti ve Balkan Türklerinin edebiyatlarına yer verilmelidir.

2. Seçilen metin, ikincil aktarım değil yazarın eserinden alınmalıdır.

3. Ders kitabında “Bu kitap için yazıldı” yazmaktadır. Bu ifadeyi içeren metin kullanılmamalıdır. Yalnızca birinci sınıf ders kitapları, ders kitabı yazarı tarafından yazılan en fazla iki metin içerebilir.

4. Aynı yayınevının kitaplarında, bir sınıf için seçilen metinler başka bir sınıf için kullanılmamalıdır.

5. Öğrencilerin duygusal ve ideolojik dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairden en fazla iki metin seçilebilir (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarları tarafından yazılan metinler dahil).

6. Dünya literatüründen seçilen metinler doğru ve kaliteli tercümelere elde edilmelidir.

7. Ders kitapları; konuyu destekleyen, edebî ve estetik değeri olan, serbest okunabilen metinler içermelidir.

8. Ders kitabına sığmayacak kadar uzun olan roman, hikâye, piyes, destan vb. eserlerden yapılan alıntılar, eserin bağlamını yansıtacak şekilde metnin seçilmiş bölümlerine kadar başlangıçta kısaca özetlenmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.

9. Metinde yer alan eğitime uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür içeren unsurlar, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsiyet, şiddet vb.) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla silinmelidir.

10. Yazarın telaffuzundan veya Türk dilinin dönemsel telaffuz özelliklerinden kaynaklanan yazım farklılıkları hata olarak değerlendirilecek ve düzeltilmeyecektir. Metindeki dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama işaretleri) ilişkin açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu sorular eğitim amaçlı da kullanılabilir.

11. Ders kitabı yazarları tarafından üretilen metinler, gazete haberleri, reklamlar, dilekçeler, toplantı tutanakları, özgeçmişler, bloglar ve sosyal medya uygulamalarında yer alan metin türleri gibi öğretim materyallerinde de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5 inci maddelerdeki açıklamaların kapsamına girmemektedir.

12. Metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunarak temalara ve hedeflenen kazanımlara göre bazı bölümler çıkarılarak metin kısaltılabilir. Çıkarılan kısım parantez içinde üç nokta ile temsil edilmelidir.

13. Çeşitli metinlerde yer alan bazı bağımsız anılar, fıkralar, anekdotlar vb. kendi iç bütünlüğüne sahiptir. Bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde sadece edebî yönleri vurgulanmalıdır.

1.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Kolaç ve Çalışır Zenci (2015), Açık Öğretim Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan değerler sınıf düzeyine göre incelemiştir. İnceleme sonucunda temizlik değerinin bütün sınıf düzeyindeki ders kitaplarında bulunduğu belirlenirken barış, kurallara uyma, hoşgörü, işbölümü, paylaşma, farkındalık değerlerinin ise her sınıf düzeyinde ele alınmadığı görülmüştür.

Pilav vd. (2015), 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metinlerini değer iletimi açısından değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda Türkçe ders kitapları hazırlanırken metinlerde değerlere yönelik öğelerin yeterince bulunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkben (2019), 2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programına göre hazırlanmış olan Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri ilettikleri değerler bakımından ele almıştır. Çalışma sonucunda metinlerin değerleri iletmede yetersiz olduğu, metinler

arasında değerler iletimi bakımından bir denge bulunmadığı ve değerlerin dağılımında da bir dengenin gözetilmemiş olduğu tespit edilmiştir.

Şeref vd. (2020), Türkçe ders kitaplarında yer alan Acele Karar Vermeyin metninin metinsellik özelliği açısından çözümlemesini yapmışlardır. Çözümleme sonucunda metnin; 69 cümle, 507 sözcükten oluştuğu, metnin; yüzeysel ve derin yapıda sağlam bir anlatımının olduğu belirlenmiş, metnin; ders kitaplarında bulunmasının Türkçe kazanımları bakımından yararlı olabileceği belirtilmiştir.

Bulut (2020), çalışmasında açık öğretim ortaokulu Türkçe Ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından tahlil etmiştir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında bulunan temaların 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında açık öğretim ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarında bulunma durumunun incelendiği çalışma sonucunda; açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarının tür ve tema açısından zengin olduğu, kitaplarda zorunlu temaların yanı sıra birçok seçmeli temanın da yer aldığı ancak “Vatandaşlık, Duygular ve Hak ve Özgürlükler” temalarına hiçbir sınıf düzeyinde yer verilmediği, programda olan bazı türlerin ders kitaplarına alınmadığı, bazılarında ise çok az sayıda değinildiği gözlemlenmiştir.

Çıplak ve Balcı (2022), Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri okunabilirliği üzerinde durmuşlardır. Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülünün kullanıldığı çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre genellikle “kolay” ve “orta güçlükte”; Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre genellikle eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu belirlenmiş; metinlerin okunabilirlik nitelik değerlerinin sınıf düzeyi yükseldikçe düzenli bir şekilde yükselmediği, aynı sınıf düzeyinde olan kitaplar arasında okunabilirlik seviyesi bakımından da bir eşitliğin sağlanamamış olduğu tespit edilmiştir.

Güneş ve Sinan (2022), ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan metinleri, kültür dilbilimsel açıdan analiz etmiştir. Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin incelendiği çalışmada metinlerin isimler, yabancı sözcükler, deyimler, konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar açısından zengin olduğu, buna karşın metin ve olaylar, atasözleri, alıntılar ve ağız özellikleri bakımından ise zengin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Can ve Can (2023), yaptıkları araştırmada açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı üzerinde durmuşlardır. 2022-2023 eğitim öğretim yılında Açık Öğretim Ortaokulunda okutulan 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin ve şiirlerin bütününün kapsayan araştırmada Türkçe ders kitaplarında en çok kullanılan değerlerin estetik, samimiyet, sevgi, saygı, nezaket ve vatanseverlik olduğu; barış, temizlik, misafirperverlik ve aile birliği değerlerinin ise metin ve şiirlerde en az yer verilen değerler olduğu, sadelik değerine ise hiçbir sınıf düzeyinde yer verilmediği ortaya çıkarılmıştır.

Kav ve Kav (2023) yaptıkları araştırmada açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarını kök değerler açısından ele almışlardır. Araştırmada AÖÖ 6. sınıf Türkçe ders kitabında 24 okuma metninde kök değerlere 181, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 187 defa yer verilmiş olduğu tespit edilmiş, her iki sınıf seviyesindeki Türkçe ders kitaplarında kök değerlerin homojen bir şekilde dağılmamış olduğu belirtilmiştir.

Ateş (2023), Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerini 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan okuma kazanımlarına yönelik araştırmıştır. Araştırmada Türkçe ders kitaplarında bulunan okuma metni etkinliklerinin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki okuma kazanımlarını tam olarak karşılamadığı sonucunu elde etmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma, nitel araştırma deseni olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma; araştırılan olay ya da olguların betimsel olarak ifade edilmesidir (Gürbüz ve Şahin, 2019). Nitel araştırma; insanların herhangi bir konu ya da olayı derinlemesine anlamlandırmak için kullandığı bir araştırma şeklidir (Baltacı, 2019). Merriam'e (2013) göre nitel araştırmalarda; gözlem, görüşme ya da durum çalışması (case study) kullanılmaktadır. Bu çalışmada AÖÖ 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları derinlemesine ele alındığı için durum çalışmasından faydalanılmıştır. Durum çalışması; belge olarak nitelendirilebilecek her türlü kayıtların toplandığı, araştırıldığı, incelendiği, anlamlandırıldığı ve değerlendirildiği bir araştırma yöntemidir (Ocak, 2019). Araştırmada durum çalışmasıyla bağdaşık olarak uygun kaynağı bulma, kaynağı inceleme, bilgileri gruplama, bilgileri analiz etme, güvenilirliğini sağlama gibi aşamalar izlenmiştir (Karasar 2018).

2.2. ARAŞTIRMA MATERYALİ

Bu çalışmada; 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında okutulan AÖÖ 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Ders kitapları ile ilgili genel bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2.1. Ders Kitapları ile İlgili Genel Bilgiler

Adı	Yayın Evi	Basım Yılı	Okutulduğu Öğretim Yılı	Yazar/lar	Metin sayısı
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı 5	Anıttepe	2021	2023-2024	Şule Çapraz Baran, Elif Diren	32
Açık Öğretim Daire Başkanlığı Türkçe 6	MEB	2023	2023-2024	Abdulkadir Altan	24
Açık Öğretim Daire Başkanlığı Türkçe 7	MEB	2023	2023-2024	Gönül Metin	24
Açık Öğretim Daire Başkanlığı Türkçe 8	MEB	2023	2023-2024	Osman Babadağ	24
Toplam					104

2.3. ARAŞTIRMA VERİLERİ

AÖO Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değerlendirilmesinde öncelikle TDÖP’te yer verilen DKAMN ve özel amaçlar (MEB, 2019) incelenmiştir. DKAMN’nin ve özel amaçların kapsamı ve neler olduğu belirlenmiştir. Sonrasında alan yazını incelenmiş, AÖO 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıyla ilgili 40 tez ve 33 makale incelenmiştir. İncelenen makale ve tezlerin çalışmaya fayda sağlayacak benzer ve farklı yönleri belirlenerek notlar alınmıştır. Bu notlar araştırmada veriler toplanırken ve analiz edilirken alıntı yapılarak kullanılmıştır. Araştırmada, veri kaynağı olarak belirtilen açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitaplarına elektronik ortamda <http://aokul.gov.tr> adresinden Aralık 2023 tarihinde ulaşılarak araştırma verileri toplanmıştır. TDÖP’te yer alan “*Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri*” bölümündeki 14 ölçüt ve “*Özel Amaçlar*” adlı bölümdeki 10 maddenin AÖO Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunup bulunmama durumları belirlenerek veri seti oluşturulmuş, daha sonra bu veriler çalışmanın bulgular kısmında tablolaştırılmıştır. Metinler, DKAMN’nin 14 ve Özel Amaçlarda bulunan 10 madde ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu “*Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri*” ve “*Özel Amaçlar*” aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Ders Kitaplarına Alınması Gereken Metinlerin Nitelikleri

Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri
1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.
2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.
3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.
4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.
5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.
6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.
9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.
10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleyiş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.
11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.
12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.
13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip ana, fıkra, aşkdoğ vb. bölümler metin olarak seçilebilir.
14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır.

Kaynak: MEB, 2019.

Tablo 2.3. TDÖP Özel Amaç Nitelikleri

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI
Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
Millî, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
Türk ve dünya kültür ve sanata ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Kaynak: MEB, 2019.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Veriler, betimsel analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz araştırmacıların elde ettiği verileri okuyuculara belli bir sistem dâhilinde düzenli ve yorumlanmış olarak vermeyi hedefler. Ayrıca verileri desteklemek için alıntılara çokça yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada öncelikle incelenecek kitaplar belirlenmiştir. Sonrasında bu kitaplardaki 32 tema içinde bulunan 104 okuma metni incelenmiştir. Ders kitaplarında yer verilen metinler veri toplama sürecinde, 2019 TDÖP'de yer alan “*Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri*” bölümündeki 14 ölçüt ve “*Özel Amaçlar*” kısmında bulunan 10 kriter açısından sınırlandırılmıştır. Bu ölçütler 23 maddelik veri toplama aracımız olan “metin çözümleme kriterleri” olarak düzenlenmiştir. AÖÖ Türkçe ders kitaplarındaki her temada yer alan okuma metinleri ve serbest okuma metinlerinin, DKAMN ve ÖA ölçütleriyle ne derecede uyduğu ve bu kriterleri ne kadar taşıdıklarını ortaya çıkarmak için tek tek incelenmiştir. Metinlerde bulunan nitelikler cümle cümle belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacılardan belirlenen 23

maddelik metin çözümlene ölçütüne göre ders kitaplarını incelemeleri istenmiştir. Araştırmacılarla farklı yorumlamalar belirlenerek uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşünden alınan dönütler neticesinde metinlerde uyuşulamayan ölçütler düzenlenmiştir. Ölçütlerin yer aldığı metinlerde doğrudan alıntı yapılmış ve kitaplarda metinlerde örnek kullanımlar taranarak bulgular kısmına dâhil edilmiştir. Aynı zamanda analiz sonucunda elde edilen verilerde; metinlerde bulunan ölçütlerin yer alıp almamasına göre (+) ve (-) olarak tablolar hâlinde bulgular kısmında sunulmuştur. Tabloların altına bu nitelikler derinlemesine ele alınıp yorumlanmıştır. Bu örneklerin hangi metinden alındığı belirtilmiştir.

2.5. VERİLERİN GÜVENİRLİĞİ

Araştırmanın güvenilirliğini tespit etmek için nitel araştırmalarda çeşitli yöntemler kullanılır. Bunlardan biri araştırmacı çeşitlemesidir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre nitel çalışmalarda verilerin güvenilirliğini sağlamak için başka araştırmacılarla iş birliği yapıp sonuçları teyit etmek önemlidir. Araştırmacı çeşitlemesinde farklı araştırmacılarla çalışma sonuçlarının doğruluğunu bulma amacı vardır (Alkan, vd., 2019). Nitel bir çalışma olan araştırmada güvenilirliği elde etmek için bu teknik kullanılmıştır. Metinler incelenip veriler elde edilirken derinlemesine ele alınıp yorumlanmış, metinlerdeki örnek kullanımlar verilmiştir. Böylece çalışmadaki iç tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda niteliklerin yer aldığı cümlelerle ilgili tereddüde düşülen durumlarda Türkçe eğitimi alanında uzman bir akademisyenden hem “uzman değerlendirme formu” hem de “Metin çözümlene ölçütü formuna” göre görüş alınmıştır. Sonrasında elde edilen bulguların güvenilirliğini ortaya çıkarmak için MEB’de çalışma süreleri 10 yıl ve üzeri olan aynı zamanda Türkçe eğitimi alanında doktora programlarına devam eden 2 Türkçe öğretmeniyle iş birliği yapılmıştır. Bunlardan ders kitaplarında yer alan metinleri DKAMN ve ÖA kriterleri açısından hazırlanan “Metin çözümlene ölçütü” formuna göre incelemeleri istenmiştir. 2 araştırmacının elde ettiği bulgular ile çalışmanın bulguları arasındaki uyum incelenmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından belirlenen “Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı). 100” formülü ile araştırmacılar arasındaki uyum 0.82 olarak belirlenmiştir. Bu değer, çalışma sonuçlarının kabul edilebilir şekilde güvenilir olduğunu göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖO 5. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metnlerinin 2019 TDÖP’te yer alan DKAMN’ye uygunluk durumuna ilişkin bulgular, Tablo 3.1’te verilmiştir.

**Tablo 3.1. AÖO 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metnlerinde 2019 TDÖP
DKAMN’ye İlişkin Bulgular**

Metin	2019 TDÖP’teki Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri													
	Madde 1	Madde 2	Madde 3	Madde 4	Madde 5	Madde 6	Madde 7	Madde 8	Madde 9	Madde 10	Madde 11	Madde 12	Madde 13	Madde 14
Memleket İsterim	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hoşça Kalın, Güle Güle	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çocuk ve Baloncu	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Mustafa Kemal’in Kağısı	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Dumlupınar Savaşı	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6 Mart 1915 Gecesi	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şahin Bey	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Bu Nehir Bizim	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Okland Adası	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Deprem	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Yarın Gene Sabah Olacak	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-
Kilim	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatan Yahut Silistre	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
Boğaç Han	+	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
Geyik Ana	+	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	+	-	-
Çocuk Bahçesindeki Bekçi	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Bilinçli Tüketici	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özgürlük	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çiftçi ile Çocukları	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Karagöz Kibarlık Öğreniyor	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-

**Tablo 3.1. AÖO 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP
DKAMN'ye İlişkin Bulgular (Devamı)**

Çitlembik	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Spor ve Bedenimiz	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-
Dedemin Öyküsü	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Yağlı Güreşçi	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Büyüklerle Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yaşama Sevinci	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bir Bardak Sütün Hatırı	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Barkod	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Akıllı Ulaşım Sistemleri	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pastör	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 3.1'e göre AÖO 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam 32 metin TDÖP'teki ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri bağlamında incelenmiştir. 14 maddeden oluşan bu ölçütler incelendiğinde; metinlerde en çok 1 ve 7. ölçütler dikkate alınırken en az ise 2, 3, 4, 5, 13 ve 14. ölçütler dikkate alınmıştır. Bu ölçütlere en fazla uyum gösteren metinler sırasıyla “Geyik Ana”, “Vatan Yahut Silistre”, “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” ve “Boğaç Han” metinleridir. Ölçütlere en az uyum gösteren metinler ise “Büyüklerle Saygı”, “6 Mart 1915 Gecesi”, “Bilinçli Tüketici”, “Barkod”, “Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor” ve “Akıllı Ulaşım Sistemleri” metinleridir. Bütün maddelere uygun olarak hazırlanan metin bulunmamaktadır. “Büyüklerle Saygı” metni herhangi bir maddeyi içinde barındırmayan tek metindir.

1. maddede yer alan “Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.” ölçütüne göre değerlendirildiğinde ders kitabında alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve şairlerin eserleri alınmıştır. Ders kitabındaki dört metinde ise bu durum gözlemlenmemiştir. Millî Eğitim Bakanlığının yayımladığı “100 Temel Eser” projesi içinde bulunan yazarlara ders kitabı içerisinde yer verilmiştir. Bu yazar ve şairler arasında; Cahit Sıtkı Tarancı, Mehmet Önder, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Namık Kemal, Gülten Dayıoğlu, Cengiz Aytmatov, Orhan Veli bulunmaktadır. Öğrencilerin edebî beğenilerini arttırmada fayda sağlayacak önemli isimler olduğu görülmektedir. Dört metin ise “Spor ve Bedenimiz, Büyüklerle Saygı, Barkod, Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor” haber

metni ve dergi yazılarından alındığı için herhangi bir yazara ait değildir. Yine 1. maddenin ikinci kısmında yer alan “*Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatına yer verilmelidir*” maddesinde Kırgız ve Bulgaristan edebiyatı olmak üzere iki metin yer almaktadır. Bu metinler Balkan edebiyatının güçlü seslerinden Nimetullah Hafız’ın “*Yarın Gene Sabah Olacak*” isimli bir şiiri ile Kırgız edebiyatının temsilcilerinden Cengiz Aytmatov’un romanından alıntılanmış “*Geyik Ana*” adlı okuma metnidir. Her iki metin de kitapta serbest okuma parçası olarak verilmiştir.

2. maddede yer verilen “*Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.*” ölçütü dikkate alındığında Tablo 3’te yer alan metinlerin hiçbirinde ikincil aktarım bulunmamaktadır. Kitaptaki metinler yazarların eserlerinden alınmıştır.

3. madde açısından gözden geçirildiğinde ders kitabı metinlerinde “*Bu kitap için yazılmıştır.*” ifadesine rastlanılmamıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda da bu durumun sadece alt sınıf seviyelerinde sınırlı sayıda olarak kullanılabilmesi ve kademe arttıkça bu maddenin metinlerde yer almaması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler 3. madde dikkat edilerek hazırlanmıştır.

4. maddeye bakıldığında “*Bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.*” ifadesine örnek bir metin bulunmamaktadır. Öğrencilerin çeşitli metin türlerini ve yazarları tanıması bağlamında bu madde oldukça önemlidir. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler başka sınıf seviyelerinde kullanılmamıştır.

5. madde ölçütü “*Aynı yazar ve/veya şairlerden en fazla iki metin seçilmelidir.*” ibaresi dikkate alındığında ders kitabındaki metinlerin tamamında farklı yazar ve şairlerin yer aldığı görülmüştür. Aynı yazar veya şaire ait eserlere ikinci defa yer verilmemiştir.

6. madde “*Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.*” ifadesi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ders kitabında okuma metni olarak üç çeviri metnine yer verilmiştir. Bunlardan ilki “Doğa ve Evren” temasında Hint edebiyatçı Anita Ganeri’den çevirilen “*Deprem*” (s.85) adlı okuma metnidir. İkincisi ise “Erdemler” temasında serbest okuma metni olarak yer alan “*Bir Bardak Sütün Hatırı*” (s.215) metnidir. Metin “*Bir Dakika Hayatınızı Değiştirebilir*” adlı kitabın yazarı Steve

Goodier'den alınmıştır. Üçüncüsü ise “Millî Kültürümüz” temasında bulunan Cengiz Aytmatov tarafından kaleme alınan “Beyaz Gemi” adlı romanından çevrilen “*Geyik Ana*” adlı metindir. Ancak kitapta metin veya yazarla ilgili herhangi bir açıklama yer almamış, hangi eserden alındığı bilgisi verilmemiştir.

Tablo 3.1 7. madde ölçütü “*Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir*” açısından gözden geçirildiğinde, ders kitabının serbest okuma metinleri açısından zengin olduğu ve nitelikli hazırlandığı gözlemlenmiştir. Ders kitabında 8 tema yer almaktadır. Her temanın sonunda serbest okuma metinlerine yer verilmiştir. Yer alan serbest okuma metinlerinin temaya uygun olduğu görülmüştür. Tablo 4’te; serbest okuma metinleri, temalar, yazarları ve türleri gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Serbest Okuma Metinlerinin Temaları, Yazarları ve Türleri

Tema	Serbest Okuma Metinleri	Yazarı	Türü
Birey ve Toplum	Çocuk ve Baloncu	Yücel Aksoy	Hikâye
Millî Mücadele ve Atatürk	Şahin Bey	Hüseyin Emiroğlu	Hikâye
Doğa ve Evren	Yarın Gene Sabah Olacak	Nimetullah Hafız	Şiir
Millî Kültürümüz	Geyik Ana	Cengiz Aytmatov	Roman
Vatandaşlık	Çiftçi ile Çocukları	Orhan Veli Kanık	Hikâye
Sağlık ve Spor	Dedemin Öyküsü	Şevki Yücel	Hikâye
Erdemler	Bir Bardak Sütün Hatırı	Steve Godier	Hikâye
Bilim ve Teknoloji	Pastör	Tarık Uslu	Hikâye

Tablo 3.2.’deki serbest okuma metinlerinde, bütün temalarda en çok hikâye türü kullanılmıştır. Ancak iki temada farklı metin türleri yer almıştır. Bunlar: “Doğa ve Evren” temasında şiir, “Millî Kültürümüz” temasında ise roman türüdür. Kitapta yer verilen serbest okuma metinlerinin kelime sayısının az olması ve anlattığı konuların öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde olması, edebî ve estetik bir değer taşıdıklarını göstermektedir. Serbest okuma metinlerinin tamamının konusu yer aldığı temaya uygun olarak seçilmiştir. “Birey ve Toplum” temasında yer verilen “*Çocuk ve Baloncu*” metni temaya uygun olarak dürüstlük ve doğruluk üzerine yazılmıştır. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında “*Şahin Bey*” adlı serbest okuma metninde Millî Mücadele Dönemi’nde Antepli Şahin Bey’in Gaziantep’i kurtarmak için yaptıkları; “Doğa ve

Evren” temasında bulunan “*Yarın Gene Sabah Olacak*” şiirinde doğa anlatılmaktadır. “Millî Kültürümüz” temasında “*Geyik Ana*” adlı metin temaya uygun olarak kültürümüzdeki unsurlar üzerinde durmaktadır. “Vatandaşlık” temasında “*Çiftçi ve Çocukları*” metninde bir birey olarak çok çalışarak başarıya ulaşılacağına değinilmektedir. “Sağlık ve Spor” temasında temaya uygun olarak seçilen “*Dedemin Öyküsü*” adlı metinde sağlıklı bir yaşam için dedenin günlük rutini, erdemler temasında “*Bir Bardak Sütün Hatırı*” adlı metinde temaya uygun olarak vefalı olmak ele alınmaktadır. Son tema olan “Bilim ve Teknoloji” temasında ise temaya uygun şekilde bilimin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan “*Pastör*” anlatılmıştır.

8. maddedeki “*Eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.*” ölçüt incelendiğinde otuz iki metin arasında beş metnin eserin bütünlüğünü bozmayacak şekilde kısaltıldığı gözlenmiştir. Ders kitabı incelendiğinde “*Vatan Yahut Silistre, Boğaç Han, Geyik Ana, Karagöz Kibarlık Öğreniyor ile Spor ve Bedenimiz*” metinlerinde özetleme ve kısaltma yapılmıştır. Bu eserlerden “*Vatan Yahut Silistre ve Geyik Ana*” metinlerinde kısaltma işlemi yapılırken metne alınmayan bölümler anlam bütünlüğünü korumak amacıyla metnin başında özet olarak verilmiştir. Seçilen metnin eserin hangi bölümüyle ilgili olduğuna dair kısa bir açıklama yapılmıştır. Ancak “*Boğaç Han, Karagöz Kibarlık Öğreniyor ve Spor ve Bedenimiz*” metinlerinde ise kısaltma metnin eserin hangi bölümünden alındığı belirtilmemiştir. Anlam bütünlüğünün korunması için metnin başında herhangi bir özetleme yapılmamıştır.

Şekil 3.1. Geyik Ana Metninde Özet Gösterimi

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

Şekil 3.1 incelendiğinde “Geyik Ana” adlı bu metinde, kısaltılan bölümlerle ilgili açıklama yapılarak öğrencilerin anlam karmaşasına girmeleri engellenmiştir.

Madde 9 bağlamında Tablo 3 çözümlendiğinde dört metinde problem olduğu ortaya çıkarılmıştır. TDÖP’te yer alan bu madde “*Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler, (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.*” ölçütü ders kitaplarına seçilen metinlerde öğrencilerin eğitsel ve davranışsal olarak olumsuz etkilenmelerini en aza indirmek amacıyla oluşturulmuştur. “Millî Kültürümüz” temasında bulunan “*Vatan Yahut Silistre*” ve “*Boğaç Han*” adlı metinler, “Vatandaşlık” temasında yer alan “*Çocuk Bahçesindeki Bekçi*” adlı metin ile “Sağlık ve Spor” temasında yer verilen “*Karagöz Kibarlık Öğreniyor*” adlı metinler bu ölçüte uymayan metinlerdir.

“Millî Kültürümüz” temasında bulunan “*Vatan Yahut Silistre*” metninde “*...Kıyamet mi kopar? Kıyamet mi kopar? Sen sus da biraz şunlar söylesin!*” ifadesinde karşısındaki kişiye konuşması devam ederken saygı gösterilmeden sözünün kesildiği anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu iletiler öğrencilerde başkasının sözünün kesilmesinin normal olduğu örtük anlamını vereceği için metnin anlamını değiştirmeden başka kelimelerle tekrardan ele alınıp anlatılmalıdır. “Vatandaşlık” temasında yer alan “*Çocuk Bahçesindeki Bekçi*” adlı metinde “*...Hele yakamı tutup... beni itmeye başlaması yok mu, kanımı dondurdu.*” cümlesinde özellikle erkek çocuklarının kavga etmesinin normalleştirildiği üzerine iletiler verilmiştir. Bu ifadelerin başka kelimelerle değiştirilip anlatılması daha doğru olacaktır. “Sağlık ve Spor” temasında yer verilen “*Karagöz Kibarlık Öğreniyor*” adlı metinde de “*...Hoş geldin suda pişmiş bal kabağı*”, “*...Seni gidi kibarlık budalası seni...*” ve “*Ne halt edersin a benim efendim!*” ifadelerinde açıkça alay edilmekte olup argo kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Güldürü öğeleriyle bu tarz ifadeler tehlikeli gibi görünmeseler bile öğrenciler açısından yanlış yorumlanmaya müsait cümlelerdir. Ergenlik döneminin başında ve soyut düşünmenin başlarında yer alan öğrenciler açısından seçilen metinlerde olumsuz örtük anlam olmamasına özen gösterilmelidir. “Millî Kültürümüz” temasında bulunan “*Boğaç Han*” adlı metinde ise Şekil 2’de yer alan belli bir kesit verilmiştir.

Şekil 3.2. Boğaç Han Adlı Metnin Gösterimi

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

Şekil 3.2 incelendiğinde hayvanları birbirini ile savaştırmak ifadesi son derece olumsuz bir durumdur. Hayvanların kendi doğasında karışılmaması gerektiği üzerinde durulması gerekirken tam tersi onlara müdahale etmeyi normalleştiren bu tür ifadelerin kullanılması, doğru değildir. Metnin ilerleyen bölümlerinde insanlarla hayvanlar arasında güç durumunun ele alındığı çeşitli cümlelerle ifade edilmektedir. 5. sınıf seviyesindeki öğrencilere bu tarz cümleler yerine hayvan sevgisinin aşılandığı cümlelerin verilmesi daha doğru olacaktır. Öğrencilerin yanlış iletiler alması ve bağdaştırmalar yapması hem bilişsel hem de sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyebileceğinden, olumsuz iletilerin metinde anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde çıkarılması daha uygun olacaktır.

Tablo 3.3, 10. madde ölçütü “Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.” bağlamında ele alındığında dört metinde yöresel farklılıklar vardır. Ancak bu ifadelere yönelik dipnot olarak herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bunlar: “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Mustafa Kemal’in Kağnısı” isimli metin, “Doğa ve Evren” temasında bulunan “Yarın Gene Sabah Olacak” adlı metin ve “Millî Kültür” temasında yer verilen “Vatan Yahut Silistre” ve “Boğaç Han” adlı metinlerdir. “Mustafa Kemal’in Kağnısı” adlı metinde geçen “*Sankim elif elif uzuyordu, inceliyordu*”, “*Koma yollarda beni, kulun köpeğin olayım.*” altı çizili kelimeler, “Yarın Gene Sabah Olacak” adlı metinde bulunan şiirin

genelinde kullanılan “*gene*” kelimesi, “*Vatan Yahut Silistre*” metninde yer alan “*Ne münasebetsiz hulyalar!*” kelimeleri göz önünde bulundurulduğunda yöresel ve eski kullanımları değiştirmeden metnin orijinalliğine karışılmadan öğrenciye aktarıldığı görülmektedir. Özellikle “*Yarın Gene Sabah Olacak*” şiiri alınan kaynaktan hiç değiştirilmeden olduğu gibi kitaba aktarılmıştır.

11. madde “*Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir.*” ölçütüne göre Tablo 3 ele alındığında “*Spor ve Bedenimiz*” ile “*Barkod*” metinlerinin dergiden, “*Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor*” metninin ise gazete yazısından alınıp bu maddeye uygun olarak ders kitabına seçildiği görülmüştür. Kalan metinlerin tamamının yazarları ve türleri bellidir. Bu üç metin dışındaki metinlerin sadece etkinlikler kısmında “reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş ve ağ günlüğü (blog)” yer almıştır. Aşağıda örnek bir haber yazısı gösterilmiştir.

Şekil 3.3. Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor Haber Yazısı Örneği

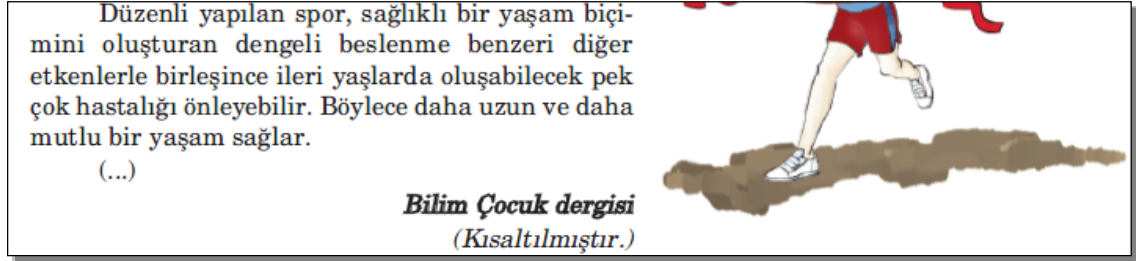
Sosyal medya kullanıcıları tarihten uzak yaşıyor
Ercan, insanlığın günlük yaşamındaki kadim bilgilerin sosyal medyaya aktarılmadığını dile getirdi. Sosyal medya kullanıcılarının tarihi bilgiden ve gelenekten uzak yaşadığını aktaran Ercan, "İnsanlar için her şey arama motorundan ibaret oldu. Arama motoruna yazdığında o bilgi yoksa insanlar inanmıyor. Hâl böyle olunca ortaya garip sonuçlar çıkıyor. Fenomen ve profesörü takipçi sayısına göre değerlendiriyorlar, kıyaslıyorlar. Sosyal medya bilgiyi takipçi sayısına göre derecelendiriyor. Aslında öyle de değil tabii ki. Buna göre sosyal medya meslekleri de etkiliyor. Bilgi değil de önemli olan sosyal medyaya göre beğenilme ya da takipçi sayısı oluyor." şeklinde konuştu.
Gazete metni

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

Tablo 3.3'te, 12. madde ölçütünü “*Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.*” örnekleyen dört metin tespit edilmiştir. “Millî Kültürümüz” temasında bulunan “*Geyik Ana*” adlı metin ile “Sağlık ve Spor” temasında yer verilen “*Karagöz Kibarlık Öğreniyor, Çitlembik ve Spor ve Bedenimiz*” metinlerinde parçaya alınmayan ya da çıkarılan bölümler üç nokta ile gösterilmiştir. Böylece maddeyle uyumlu bir şekilde kitaba alınmak istenmeyen bölümlerin ya da alınamayacak kadar uzun olan bölümlerin anlam

bütünlüğünü bozmadan kısaltıldığı ifade edilmektedir. Aşağıda, “*Spor ve Bedenimiz*” adlı metinde kısaltılan bölümün üç nokta olarak gösterimi verilmiştir.

Şekil 3.4. Spor ve Bedenimiz Metninde Üç Noktanın Gösterilmesi

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

13. madde “*Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.*” ölçütünü örnekleyen bir metin Tablo 3.4’ te yer almamıştır. Anı türü; ana metin olarak ele alınmış ancak başka bir metnin içerisinde kendi iç bütünlüğüne sahip bir metin olarak kullanılmamıştır.

Tablo 3.4’te, 14. madde ölçütü olan “*Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır.*” ifadesini örnekleyen herhangi bir metne rastlanılmamıştır. Sadece ders kitabındaki metinlerin başlarında metin yazarları hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Bu metinler: “*Memleket İsterim, Hoşça Kalın Güle Güle, Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir, Mustafa Kemal’in Kağnısı, Dumlupınar Savaşı, Bu Nehir Bizim, Okland Adası, Deprem, Kilim, Vatan yahut Silistre, Çocuk Bahçesindeki Bekçi, Özgürlük, Çitlembik, Yağlı Güreşçi ve Yaşama Sevinci*” metinleridir. Ders kitabında tür olarak biyografiye yer verilmemiştir.

3.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖÖ 6. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP’te yer alan DKAMN’ye uygunluk durumuna ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

**Tablo 3.3. AÖÖ 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP
DKAMN'ye İlişkin Bulgular**

Metin	2019 TDÖP'teki Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri													
	Madde 1	Madde 2	Madde 3	Madde 4	Madde 5	Madde 6	Madde 7	Madde 8	Madde 9	Madde 10	Madde 11	Madde 12	Madde 13	Madde 14
Ayağına Diken Batan Karga	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Dost	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Türkiye'nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşacak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Pulsuz Dilekçe	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karar Vermenin Bilgeligi	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelecekte Popüler Olacak Meslekler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Bir Yolcuya	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15 Temmuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
İğde Ağacı	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Zamanı Var	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Sarıköz Efsanesi	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	-
Bayramlaşma Bayramı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Anadolu'nun Cirit Oyunları	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
Pembe İncili Kaftan	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
Aile	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Al Elimi	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sihirli Pasta	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yaz Geliyor	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
Nasa Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Robot	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Herkes Buluş Yapabilir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Merak İstek ve Hırs Bizi Kamçılar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-

Tablo 3.3'te AÖÖ 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam 24 metin TDÖP'teki DKAMN'nin 14 madde ölçütü açısından tahlil edilmiştir. Metinlerde en çok

1. ve 11. madde ölçütüne; en az ise 2, 3, 4, 5, 7 ve 13. ölçütler yer verilmiştir. Bu ölçütleri içermeleri bakımından ders kitabında, sırasıyla en fazla “*Pembe İncili Kaftan*”, “*Anadolu’nun Cirrit Oyunları*” ve “*Sarıköz Efsanesi*” metinleri; en az “*Merak İstek ve Hırs Bizi Kamçılar*”, “*Herkes Buluş Yapabilir*”, “*Robot*”, “*Nasa Mars’taki Kum Tepelerini Görüntüledi*”, “*Yaz Geliyor*”, “*Al Elim*”, “*Aile*”, “*Bayramlaşma Bayramı*” ve “*Sihirli Pasta*” metinleri yer almaktadır. Bütün maddeleri içinde barındıran bir metin olmadığı gibi hiçbir maddeyi bünyesinde barındırmayan bir metin de bulunmamaktadır.

Tablo 3.3’e bakıldığında 1. madde ölçütüne göre 14 metnin alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve şairlerin eserlerinden alındığı, 10 metnin ise yazarının belli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 14 metnin yazar ve şairleri şöyledir: Pertev Naili Boratav, Cahit Irgat, Atalay Yörükoğlu, Lao Tzu, Necmettin Halil Onan, Mehmet Önder, Ömer Seyfettin, Behçet Necatigil, Saim Sakaoğlu, Rıza Akdemir, Rıfat Ilgaz ve Sedat Umran. Adı geçen sanatçılar öğrencilerin edebî ilgilerinin artmasında faydalı olacağı değerlendirilen tanınmış isimlerdir. “*Türkiye’nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşacak*”, “*Gelecekte Popüler Olacak Meslekler*”, “*15 Temmuz*”, “*İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar*”, “*Sarıköz Efsanesi*”, “*Bayramlaşma Bayramı*”, “*Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi*”, “*Nasa Mars’taki Kum Tepelerini Görüntüledi*”, “*Herkes Buluş Yapabilir*”, “*Merak, İstek ve Hırs Bizi Kamçılar*” başlık 10 metin ise haber metni, ağ günlüğü (blog) ve dergi yazılarından alındığı için bunların hangi yazara ait olduğu belirtilmemiştir.

1. maddenin ikinci cümlesinde bulunan “*Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatına yer verilmelidir.*” ifadesine yönelik olarak ders kitabında herhangi bir eser yer almamıştır. AÖO 6. sınıf Türkçe ders kitabının geneli için 1. maddedeki ölçütün tam olarak uygulanmadığı söylenebilir.

2. madde ölçütü açısından değerlendirildiğinde metinlerde ikincil aktarıma yönelik bir örnek bulunmamaktadır. Kitaptaki metinlerin kaynağı bellidir. Öğrenci ve yazar arasına ikincil bir aktarım girmemiştir. Metinler değiştirilmeden olduğu gibi alınmıştır.

AÖO 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler 3. madde dikkate alınarak hazırlanmıştır.

4. madde ölçütüne uygun örnek bir metin bulunmamaktadır. Öğrencilerin okuma çeşitliliğini arttırabilmeleri için farklı yazarların farklı türdeki eserlerine maruz bırakılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bundan dolayı hazırlanan ders kitabındaki metinlerin farklı kademelerde tekrarlanmamasına dikkat edilmesi uygun olacaktır. Bu kademedeki hazırlanan Türkçe ders kitabındaki metinler 4. maddeye uygun olarak başka sınıf seviyelerinde tekrar edilmemiştir.

Ders kitabındaki metinlerin tamamı farklı yazar ve şairlere aittir. Bu bakımdan 5. Maddeyi karşılamaktadır. Aynı yazar veya şaire ait eserlere ikinci defa yer verilmemiştir. Ders kitaplarında metin ve yazar çeşitliliğinin fazla olması öğrencilerin okuma isteğini ve alışkanlığını arttıran bir durumdur. Bu sebeple AÖÖ. 6. sınıf Türkçe ders kitabında seçilen metinler yazar ve şair çeşitliliğine dikkat edilerek hazırlanmış olduğu söylenebilir.

6. madde kriteri ders kitaplarındaki metinlerin nitelikli çevirisidir. Ders kitabında okuma metni olarak sadece bir tane çeviri metnine yer verilmiştir. Bu metin “Kişisel Gelişim” temasında Çinli düşünür Lao Tzu’dan çevrilen “*Karar Vermenin Bilgeliği*” (s.38) adlı okuma metnidir. Metin, Türkçeye Nazmi Değirmenci tarafından çevrilmiştir. Ancak çeviri yapılan metin veya yazarla ilgili bilgi verilmemiştir.

7. madde kriteri açısından ders kitabının en büyük eksikliği serbest okuma metinlerine yer verilmemiş olmasıdır. TDÖP’te bu maddeye uygun olarak kitap metinlerinin hazırlanması gerektiği ifade edilmektedir. Oysa kitaptaki metinlere bakıldığında bu madde göz ardı edilmiştir.

Öğrencilerin anlam kopukluğu yaşamamaları için kitaplara alınacak metinlerin kısaltılmasının dikkatli yapılması, metnin hangi bölümünden alındığına yönelik bilgi verilmesi gerekmektedir. Ders kitabı incelendiğinde 8. madde ölçütünde bahsedilen bu gerekliliği sadece tek bir metin sağlamaktadır. Bu metin “Millî Kültürümüz” temasında yer alan “*Pembe İncili Kaftan*” metnidir. Bu metinde kısaltma işlemi yapılırken metne alınmayan bölümler anlam bütünlüğünü korumak amacıyla metnin başında özet olarak verilmiştir. Seçilen metnin eserin hangi bölümüyle ilgili olduğuna dair kısa bir açıklama yapılmıştır.

Şekil 3.5. Pembe İncili Kaftan Metninde Özet Gösterimi

PEMBE İNCİLİ KAFTAN

Şah İsmail, Osmanlı Devleti'ne zarar vermenin peşindedir. Vezirler bu belayı ortadan kaldırmak için bir elçi göndermek isterler. Gönderilecek elçinin cesur, ölümden korkmayan, devletin şanına yakışacak bir kişi olması gerekmektedir. Vezirlerden biri Muhsin Çelebi'nin bu iş için uygun kişi olduğunu söyler. Muhsin Çelebi cesur, doğruluktan ayrılmayan, ölümden korkmayan, akıllı, Allah'tan başka kimseye boyun eğmeyen, hali vakti yerinde, zayıfı gözeten bir yiğittir.

Sadrazam Muhsin Çelebi'nin saraya çağrılmasını ister. Muhsin Çelebi sadrazamın emri üzerine saraya gelir. Muhsin Çelebi'ye elçilik görevinden söz eder, o da bu görevi devleti için kabul eder. Muhsin Çelebi Osmanlının şanına yakışır bir kıyafetle şahın karşısına çıkmak ister. Devletten bir kuruş almadan tüm masrafları kendisi karşılar. Bütün mal varlığını tüccarlara rehin bırakarak ihtiyaçları karşılar bir de pembe incili bir kaftan alır. Muhsin Çelebi hazırlıklarını tamamlar, karısını iki çocuğunu akrabalarına emanet ederek yola koyulur.

(Aşağıda, Muhsin Çelebi'nin Tebriz'e gittiği bölüm verilmiştir.)

Altı ay içinde Muhsin Çelebi büyük çiftliğini, mandırasını, evini, dükkânlarını, bahçesini, bostanını rehine koydu. Tüccarlardan para topladı. Atlarını, hademelerini

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.5 incelendiğinde “*Pembe İncili Kaftan*” adlı bu metinde kısaltılan bölümlerle ilgili açıklama yapılarak ve metnin hangi bölümünden alındığına değinerek öğrencilerin anlam karmaşası yaşamaları engellenmiştir.

TDÖP'te yer verilen 9. madde ölçütü ders kitaplarına seçilen metinlerde öğrencilerin eğitsel ve davranışsal etkilenmelerini en aza indirmek amacıyla oluşturduğu görülmektedir. Yapılan araştırmada üç metinde bu maddeye uyulmadığı tespit edilmiştir. Bunlar: “Erdemler” temasında bulunan “*Ayağına Diken Batan Karga*” adlı metin, “Zaman ve Mekan” temasında yer alan “*Sarı kız Efsanesi*” metni ve “Millî Kültürümüz” temasında yer verilen “*Anadolu'nun Cirit Oyunları*” adlı metinlerdir. Erdemler temasında yer alan “*Ayağına Diken Batan Karga*” adlı metinde geçen “...Çoban kardeş. O düdüğü bana ver de bu gelini sana vereyim. Bakmış çoban, telli pullu bir gelin. Almış gelini, düdüğü vermiş...” cümlelerinde kadınların bir eşya veya bir mal yerine konulması son derece olumsuz bir durumdur. “Millî Kültürümüz” temasında yer verilen “*Anadolu'nun Cirit Oyunları*” adlı metinde ise “*Bir oba ötekinden kız ister, vermezler. Derken iş kavgaya, savaşa dökülür. İki obanın yiğitleri atlarına biner, zırhlarını kuşanır, silahlanır. İki obayı ayıran sınırın tam karşısında*

yerlerini alırlar. Neredeyse kan dökülecek, yiğitler birbirine girecek.” ifadeleri şiddetle konuların çözümünü özendirme sebebiyle farklı kelimelerle değiştirilebilir ya da metinden çıkarılabilir. Bu ifade özellikle 6. sınıf seviyesindeki öğrencilere kavga etmenin normal olduğu ve problemlerin kavga ile halledilmesinin daha doğru olduğu üzerine iletiler vermektedir. “Zaman ve Mekân” temasında yer alan “Sarıköz Efsanesi” metninde “...Onlar da dedikodu yayarak Sarıkız’a iftira ederler...”, “...Sarıköz’in kötü yola düştüğünü söyler. Baba günlerce düşünür...”, “Yanına aldığı birkaç kazla kızını, Kaz Dağı’nın zirvesine götürüp oraya bırakır. (...)” geçen cümlelerde toplum baskısının karşısında durulmaması gerektiği, ön yargılı olmanın doğru olduğuna dair olumsuz iletiler verilmiştir.

10. madde kriterine yönelik Tablo 5’te 24 metin içinde yöresel ya da dönemsel farklılıklarının yer aldığı dil özelliklerine dair bir bulguya rastlanmamıştır.

11. madde kriterine uygun 10 metin bulunmaktadır. “Türkiye’nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşacak”, “İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar”, “Sarıköz Efsanesi”, “Bayramlaşma Bayramı”, “Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi”, “Nasa Mars’taki Kum Tepelerini Görüntüledi” ve “Merak, İstek ve Hırs Bizi Kamçılar” metinlerinin çeşitli ağ adreslerinden alındığı, “Herkes Buluş Yapabilir” metninin dergiden, “Gelecekte Popüler Olacak Meslekler” metninin basından ve “15 Temmuz” metninin ise Meclis bildirisinden alınıp bu maddeye uygun olarak ders kitabına seçildiği görülmektedir. Kalan on dört metnin yazarları ve türleri bellidir. Aşağıda örnek bir ağ haber yazısına yer verilmiştir.

Şekil 3.6. NASA Mars’taki Kum Tepelerini Görüntüledi Ağ Haber Yazısı Örneği

Araştırmaları Güneş Enerjisi Sayesinde Yapacak

Lander (Lendir), yapacağı araştırmalar için çoğu uzay aracında olduğu gibi güneş enerjisini kullanacak. İhtiyaç duyduğu enerjiyi ise 213 cm’lik güneş panellerinden sağlayacak. Araştırmacıların yaptığı açıklamaya göre iki güneş paneli de inişin ardından başarıyla açılıp enerji depolamaya başladı bile.

Kaynakça: www.ntv.com

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.6’da örnek bir ağ haberi yazısı metninin ders kitabındaki kullanımı gösterilmiştir.

12. madde ölçütüne 5 metin uymaktadır. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında bulunan “15 Temmuz” adlı metin, “Zaman ve Mekân” temasında yer verilen “Sarıköz Efsanesi” metni, “Millî Kültür” temasında yer alan “Anadolu’nun Cirit Oyunları, Pembe İncili Kaftan” metinleri ve “Doğa ve Evren” temasında yer verilen “Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi” metninde bütünlüğü ve tutarlılığa dikkat edilerek parçaya alınmayan ya da çıkarılan bölümler üç nokta ile gösterilmiştir. Böylece kitaba alınmak istenmeyen bölümler ya da alınamayacak kadar uzun olan bölümler anlam bütünlüğünü bozmadan kısaltılmıştır. Aşağıda “Anadolu’nun Cirit Oyunları” adlı metinde kısaltılan bölümün üç nokta olarak gösterimi verilmiştir.

Şekil 3.7. Anadolu’nun Cirit Oyunları Metninde Üç Noktanın Gösterilmesi

İki obadan iki hakem seçer, meydana sürerler. Yiğitler, bir savaş düzeni içinde vuruşmaya başlarlar; sonunda hakemler, en çok isabet almış tarafı yenilmiş sayarak çatışmayı durdururlar. (...) Bu olaydan sonra cirit bir oyun, bir spor olarak yayılır. Geleneksel kuralları ile birlikte millî oyunlarımız arasında yerini alır.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Madde 13’te istenen ölçüt sadece “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “İğde Ağacı” metninde sağlanmıştır. “İğde Ağacı” metni Hacı Angı’nın “Çocuk Gözüyle Atatürk” adlı hikâye kitabında yer verilen bir anı bölümünden seçilip metin olarak ders kitabına alınmıştır. Fıkra türü ana metin olarak ele alınmış, ancak başka bir metnin içerisinde kendi iç bütünlüğüne sahip bir metin olarak kullanılmamıştır.

Ders kitabında 14. madde ölçütünü örnekleyen bulgu yer almamaktadır.

3.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖO 7. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP’te yer alan DKAMN’ye uygunluk durumuna ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

**Tablo 3.4. AÖÖ 7. sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP
DKAMN'ye İlişkin Bulgular**

Metin	2019 TDÖP'teki Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri													
	Madde 1	Madde 2	Madde 3	Madde 4	Madde 5	Madde 6	Madde 7	Madde 8	Madde 9	Madde 10	Madde 11	Madde 12	Madde 13	Madde 14
Destanlar içinde: DEDE KORKUT	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Cazgır	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Eskici	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Sözünü Tutmak	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Güler Yüz	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Sevgilerde	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bayrağımızın Gölgesinde	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
1919 – 1933'ten Bir Parça	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Atatürk'e Mektuplar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-	+
Gazete Haberi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
Hakkını Aramayı Bilmek	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Hayat Amacımız	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Atatürk Neler Okurdu Nasıl Okurdu	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Kütüphaneler	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Türkçeye Ağıt	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Papatya	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kolibri	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Acaba Biraz Maviniz, Biraz Yeşiliniz Var Mı?	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cennet Bursa	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eski Çarşı	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çocukluk	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sanat Hayatım	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
Ebru'nun Tarihçesi	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Muhsin Ertuğrul	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+

Tablo 3.4'de AÖÖ 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam 24 okuma metni TDÖP'teki DKAMN'nin 14 ölçütü doğrultusunda analiz edilmiştir. Metinlerde en çok

1. ve 12. madde ölçütü; en az ise 2, 3, 4, 5, 7 ve 8. madde ölçütleri yer almıştır. “Atatürk’e Mektuplar” ve “Sanat Hayatım” metinleri bu ölçütlerin en çok yer aldığı metinler olurken, “Sevgilerde”, “Papatya”, “Acaba Biraz Maviniz, Biraz Yeşiliniz Var mı?”, “Cennet Bursa”, “Eski Çarşı” ve “Çocukluk” metinleri ise ölçütlerin en az yer aldığı metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bütün kriterlere uyan bir metin bulunmamıştır.

1. madde ölçütüne göre değerlendirildiğinde üç eser haricinde ders kitabına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve şairlerin eserleri alınmıştır. 21 metnin yazar veya şairi bellidir. Bu yazar ve şairler: Atilla İlhan, Mehmet Önder, Refik Halit Karay, Şevket Rado, Behçet Necatigil, Faruk Nafiz Çamlıbel, Tevfik Fikret, Cahit Sıtkı Tarancı... gibi edebiyatta bilinen isimlerdir. 3 metnin ise “Atatürk’e Mektuplar, Gazete Haberi, Muhsin Ertuğrul”, basından ve genel ağ yazılarından alındığı için hangi yazara ait olduğu belirtilmemiştir. 1. maddenin ikinci kısmında yer verilen diğer ölçütte sadece Balkan edebiyatından bir eserin yer aldığı belirlenmiştir. Bu eser Balkan edebiyatının güçlü seslerinden Şükrü Ramo’nun kaleme aldığı “Eski Çarşı” isimli şiirdir.

2. madde ölçütüne göre Tablo 6’daki metinlerde ikincil aktarıma yönelik bir örnek bulunmadığı görülmüştür. AÖÖ 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler değiştirilmeden olduğu gibi aktarılmıştır.

Tablo 6, 3. madde ölçütü açısından gözden geçirildiğinde ders kitabı metinlerinde “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesine rastlanılmamıştır. Bütün metinler TDÖP doğrultusunda ders kitabına yerleştirildiği saptanmıştır.

4. madde ölçütü dikkate alındığında Tablo 6’daki metinlerin üst kademelerde kullanılmadığı, metinlerin 4. ölçüte uygun olarak hazırlandığı söylenebilir.

5. madde ölçütünde ders kitabındaki metinlerin tamamının farklı yazar ve şairlere ait olduğu görülmektedir. Ders kitabında yazar ve şair çeşitliliğine dikkat edildiği, maddeye uygun olarak hazırlandığı belirlenmiştir.

Ders kitabında, üç tane çeviri metnine yer verilmiştir. Bu metinler şunlardır: “Erdemler” temasında Alman akademisyen F. W. Forester’den çevrilen “Sözünü Tutmak” (s.37), “Doğa ve Evren” temasında John Lloyd ve John Mitchinson’dan çevrilen “Kolibri” (s.136) ve “Kişisel Gelişim” temasında Anton Çehov’dan çevrilen “Hakkını Aramayı Bilmek” (s. 88) adlı metinlerdir. “Sözünü Tutmak”, “Kolibri” ve

“*Hakkını Aramayı Bilmek*” adlı metinlerde hangi kitaptan çevrildiği bilgisine yer verilmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak metinlerin 6. madde ölçütüne uygun hazırlandığı saptanmıştır.

Ders kitabında 7. madde kriterine uygun olacak serbest okuma metinlerine yer verilmemiştir. Kitapta 8 tema bulunmasına rağmen herhangi bir serbest okuma metnine yer verilmemesi, kitabın eksikliklerinden biri olarak tespit edilmektedir.

8. madde ölçütü doğrultusunda hazırlanan herhangi bir metin bulunmamaktadır. Ders kitabı incelendiğinde kısaltılan herhangi bir metnin olmadığı saptanmıştır.

“Millî Kültürümüz” temasında yer alan “*Eskici*” adlı metin ile “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında bulunan “*Bayrağımızın Gölgesinde*” adlı metin 9. madde kriterine göre metinde çıkarılması gereken ifadeler içermektedirler. “*Eskici*” adlı metinde “...*Ne diye düştün bu cehennem bucağına sen? ...*” cümlesindeki ifade farklı şekilde düzenlenebilir. “*Bayrağımızın Gölgesinde*” adlı metinde ise “...*Kızım sen aklını mı oynattın? Bu işi yapacak erkek kalmadı mı? Savaş erkek işidir. Kadın, kız kısmına evinde oturmak yaraşır...*” kadınlara cinsiyetçi bir şekilde yaklaşılması olumsuz bir durum olarak görülmektedir. 7. sınıf seviyesindeki öğrencilerin bu tarz cümlelere maruz bırakılması, öğrencilerde toplumsal roller hakkında basmakalıp düşünceler üretmelerine sebep olmaktadır. Belirtilen cümle değiştirilerek tekrardan ifade edilebilir.

10. madde ölçütü, ele alındığında “*Cazgır*” ve “*Atatürk’e Mektuplar*” adlı iki metinde dilsel olarak yöresel farklılıklar tespit edilmiştir. Bu dilsel ifadelere yönelik dipnot olarak herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır. “*Cazgır*” adlı metinde geçen “...*Davran bre pehlivan ha ömrüne bereket...*” altı çizili kelime ve “*Atatürk’e Mektuplar*” adlı metinde bulunan “...*itimadın hatıralarını...*”, “...*manen bozulmakta...*” metinde altı çizili kelimelerin yöresel ve eski kullanımları değiştirmeden metnin orijinalliğine karışılmadan öğrenciye aktarıldığı görülmüştür.

Ders kitabında dört metnin 11. madde ölçütünü ilgilendirdiği belirlenmiştir. Bu metinlerden “*Atatürk’e Mektuplar*”, “*Gazete Haberi*” ve “*Muhsin Ertuğrul*” adlı metinlerin çeşitli ağ adreslerinden alındığı, “*Sanat Hayatım*” metninin ise öz geçmişten alındığı görülmüştür. Kalan metinlerin tamamının yazarları ve türleri bellidir. Bu dört metin dışında yer alan metinlerin etkinlikler kısmında da “dilekçe, tutanak ve ağ günlüğü (blog)” vb. türlere yer verilmiştir. Ancak tür kapsamında doğrudan ana metin

olarak yer almadığı için analize dâhil edilmemiştir. Aşağıda örnek bir haber yazısı gösterilmiştir.

Şekil 3.8. Gazete Haberi Adlı Ağ Haber Yazısı Örneği

Ayhan Aktaş, (...)Biz engelliler zaten farklıyız. Farklı olduğumuzu fark ettirmek için çaba harcıyoruz. İnsanların kendi içindeki hissiyattan kaynaklanan bir şey bu engel. Biz sadece dezavantajlıyız. Diğer arkadaşlarımız da bu hayatlarındaki dezavantajları bir şekilde zaman içerisinde kaldırılması için mücadele ediyorlar. Önemli olan kafalardaki, zihinlerdeki engeli kaldırmak. Engellenenler önüne çıkan engelleri aşanlardır. O yüzden diğer arkadaşların çabalarına destek vermeye devam edeceğiz" diye konuştu.

Genel Ağ Haberi

83

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

AÖÖ. 7. sınıf Türkçe ders kitabında 15 metinde 12. madde kriterine uygun kullanımlar yer almıştır. “Millî Kültürümüz” temasında “*Destanlar içinde: Dede Korkut*”, “Erdemler” temasında “*Güler Yüz*”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında “*Bayrağımızın Gölgesinde, 1919-1933’ten Bir Parça, Atatürk’e Mektuplar*”, “Kişisel Gelişim” temasında “*Gazete Haberi, Hakkını Aramayı Bilmek, Hayat Amacımız*”, “Okuma Kültürü” temasında “*Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu, Kütüphaneler, Türkçe’ye Ağıt*”, “Doğa ve Evren” temasında “*Kolibri*” metni ve “Sanat” temasında “*Sanat Hayatım, Ebru’nun Tarihçesi, Muhsin Ertuğrul*” adlı metinlerde parçaya alınmayan ya da çıkarılan bölümler üç nokta ile gösterilmiştir. Böylece kitaba alınmak istenmeyen bölümler ya da alınamayacak kadar uzun olan bölümler anlam bütünlüğünü bozmadan kısaltılmıştır. Aşağıda “*Ebru’nun Tarihçesi*” adlı metinde kısaltılan bölümün üç nokta olarak gösterimi verilmiştir.

Şekil 3.9. Ebrû'nun Tarihçesi Metninde Üç Noktanın Gösterim Örneği

Netice olarak, kütüphanelerde ebruculuk tarihine dâir eski bir yazma kaynak ele geçirilmedikçe, bu mesele çözülmeyen kalacağa benzemektedir.(...)

Müzelerindeki gerçek Türk eserlerini bile zaman zaman İran'a yahut başka bir millete mâl eden, hiç olmazsa "küçük Asya" etiketi ile geçiştiren Batı zihniyeti, ebru sanatının Türk asıllı olduğunu nasılsa kabul etmiştir. Bu sebeple ebru kâğıdının o diyarlardaki ismi Türk Kâğıdı veya Türk Mermer Kâğıdı'dır. Avrupa'da ebru "Bunt-papier" (alacalı kâğıt) isimli eserin girişinde "Türklerin çok güzel bir sanatları vardı. Bizce bilinmeyen bu sanat kâğıdın mermerleştirilmesi diye tarif edilebilir." sözleriyle bir hakikat ifade edilmiş olmaktadır. Yine aynı eserde, ebrunun Türkistan'dan çıkmış olduğu belirtiliyor. Bizdeki ebru sanatkârları arasında söylenegelen rivayet de ebruculuğun gerçekten Buhara'da başladığı şeklindedir.(...) Ebru, sonra Büyük İpek Yolu ile İran üzerinden Türkiye'ye Ebri ismini alarak geliyor.(...)

M.Uğur Derman, Türk Sanatında Ebrû

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Tablo 3.6'daki 2 metinde 13. madde ölçütüne uygun kullanımın olduğu görülmüştür. Bunlar "Okuma Kültürü" temasında bulunan "*Kütüphaneler*" ve "Sanat" temasında yer verilen "*Sanat Hayatım*" metinleridir. "*Kütüphaneler*" metni Mehmet Kaplan'ın "*Sevgi ve İlim*" adlı eserinde yer alan bir anı bölümünden seçilip metin olarak ders kitabına eklendiği belirlenmiştir. "*Sanat Hayatım*" metni ise Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "*Bütün Eserleri 3*" isimli eserinin başında alınmış, otobiyografi olarak ders kitabına eklenmiştir.

14. madde ölçütüne uygun olarak 2 metinde, metin yazarları hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Yer verilen bilgilere bakıldığında yazar ve şairlerin edebî yönlerinin ön plana çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Bu metinler "*Sanat Hayatım*" (s. 171) ve "*Muhsin Ertuğrul*" (s. 178) metinleridir. "*Sanat Hayatım*" metni bir otobiyografi olarak Bedri Rahmi Eyüboğlu tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 3.10. Sanat Hayatım Metninde Yer Otobiyografi Örneği

* Bedri Rahmi'nin kendi el yazısıyla kaleme aldığı bu yazı olduğu gibi alınmıştır.

Bedri Rahmi EYUBOĞLU, Bütün Eserleri 3

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.10 incelendiğinde metnin hemen bitiminde yazarın hayatının anlatıldığı görülmektedir.

3.4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖO 8. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP’te yer alan DKAMN’ye uygunluk durumuna ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 3.5. AÖO 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP DKAMN’ye İlişkin Bulgular

Metin	2019 TDÖP’teki Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri													
	Madde 1	Madde 2	Madde 3	Madde 4	Madde 5	Madde 6	Madde 7	Madde 8	Madde 9	Madde 10	Madde 11	Madde 12	Madde 13	Madde 14
İlkbahar	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rize’de Sel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Tilki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-
Olamam	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dükânlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oğuz Kağan Destanı	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-
Sarı Sıcak	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
Hınk Davası	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk Derken	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sürekli İletişim İçindeyiz	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selam Ver	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İletişim ve Hız	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mustafa Kemal Paşa	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-
İlber Ortaylı ile Röportaj	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
Türk Dili	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sait Faik’le Bir Görüşme	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-

**Tablo 3.5. AÖÖ 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde 2019 TDÖP
DKAMN'ye İlişkin Bulgular (Devamı)**

Âşık Veysel'e Selam	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-
Bina	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Bir Oda Bir Saat Sesi	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bu Güzel İş Kim Düşündü?	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Çalığışu Yuvası	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-

Tablo 3.5 çözümlendiğinde; AÖÖ 8. sınıf Türkçe ders kitabında, toplam 24 okuma metni ele alınmıştır. Bu metinler TDÖP'teki ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri bağlamında tahlil edilmiştir. 14 maddeden oluşan bu nitelikler kapsamında; metinlerde en çok 1, 10 ve 12. madde ölçütleri bulunurken en az 2, 3, 4, 7 ve 14. madde ölçütleri yer almıştır. Bu madde niteliklerini içermeleri bakımından sırasıyla en fazla “*Oğuzkağan Destanı*” ve “*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*” metinleri; en az ise “*İlkbahar*”, “*Rize’de Sel*”, “*Dükkânlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı*”, “*Olamam*”, “*Hink Davası*”, “*Dostluk Derken*”, “*Sürekli İletişim Halindeyiz*”, “*Selam Ver*”, “*Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda*”, “*Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç*” ve “*Âşık Veysel'e Selam*” metinleri yer almaktadır.

1. madde kriteri değerlendirildiğinde; 3 metin haricinde kalan 21 metin belli yazar ve şairlerin eserlerinden oluşmuştur. 21 metnin yazar ve şairleri şöyledir: Aka Gündüz, Arif Nihat Asya, Reşit Rahmeti Arat, Yaşar Kemal, Pertev Naili Boratav, Oktay Akbal, Doğan Cüceloğlu, Üstün Dökmen, Zülfü Livaneli, Cahit Kulebi, Yakup Kadri Karasomanoğlu, Emin Özdemir, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ziya Osman Saba ve Behiç Ak. Eserleri ders kitabına seçilen yazar ve şairler Türk edebiyatı açısından önemli isimlerdir. 3 metin ise “*Rize’de Sel*”, “*Tilki*” ve “*Çalığışu Yuvası*” ağ günlüğü (blog) ve dergi yazılarından alındığı için hangi yazarlara ait oldukları belirtilmemiştir. Madde 1’in ikinci kısmında yer alan ölçüte yönelik bir eser bulunmamıştır.

2. madde kriteri bakımından metinlerde ikincil aktarıma yönelik bir veri bulunmamıştır. Kitapta bulunan metinlerin kaynağı bellidir. AÖÖ 8. sınıf Türkçe ders

kitabındaki metinlere bakıldığında madde 2'yi içeren bir metin olmadığı için başarılı olarak hazırlandığı kabul edilebilir.

Tablo 3.5'de, 3. madde ölçütü olan “*Bu kitap için yazılmıştır*” ibaresine hiçbir metinde rastlanılmamıştır. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin 3. madde ölçütü doğrultusunda oluşturulduğu söylenebilir.

4. madde ölçütüne uygun bir kullanım içeren herhangi bir metin yer almamaktadır. Ders kitabındaki metinler farklı kademelerde tekrar edilmemektedir.

Tablo 7'deki 2 metin 5. madde ölçütü doğrultusunda örnek olarak yer almıştır. Bu metinler Ziya Osman Saba'ya ait olan “*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*” ile “*Bir Oda Bir Saat Sesi*” adlı metinlerdir. Diğer kademelere nazaran sadece bu kademedeki ders kitabında bir yazara ait iki eser yer almaktadır. Diğer metinlerde problem olmadığı için 8. sınıf Türkçe ders kitabında yazar ve şair çeşitliliğine dikkat edildiği ortaya konulmuştur.

6. madde kriterine göre Tablo 7 değerlendirildiğinde ders kitabında okuma metni olarak sadece bir tane çeviri metnine yer verilmiştir. Söz konusu bu metin “Okuma” temasında Macar Türkolog Ignác Kúnos'tan çevrilen “*Türk Dili*” (s.156) adlı okuma metnidir. Kitapta yazarla ilgili herhangi bir açıklama verilmemiş ancak hangi eserden alındığı bilgisi verilmiştir.

Ders kitabındaki metinlerin yer aldığı Tablo 3.5'de serbest okuma metinlerine yer verilmemiştir. Dolayısıyla 7. madde ölçütü sağlanmamıştır.

2 metin, 8. madde ölçütü doğrultusunda hazırlanmıştır. “Erdemler” temasında yer alan “*Sarı Sıcak*” metni ile “Millî Mücadele” temasında bulunan “*İlber Ortaylı ile Röportaj*” metninde maddeye uygun olarak özetleme ve kısaltma yapılmıştır. Bu metinlerde kısaltma işlemi yapılırken metne alınmayan bölümler özet olarak verilmiştir. Aynı zamanda seçilen metnin eserin hangi bölümüyle ilgili olduğuna dair kısa bir açıklama yapılmıştır.

Şekil 3.11. Sarı Sıcak Metninde Özet Gösterimi

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 2022.

Şekil 3.11 incelendiğinde “*Sarı Sıcak*” adlı bu metinde kısaltılan bölümlerle ilgili açıklama yapılarak öğrencilere verilen bilgilerin açıklayıcı olması sağlanmıştır.

9. madde ölçütüne göre Tablo 7 incelendiğinde 1 metinde çıkarılması gereken ifadelere rastlanmıştır. “Millî Kültürümüz” temasında yer verilen “*Oğuz Kağan Destanı*” adlı metinde geçen “...onunla yattı ve dileğini aldı, gebe kaldı...” ifadesi toplumdaki kadının rolüne olumsuz bir atıfta bulunmuştur. Öğrencilerin bakış açısını etkileyebilecek bu kullanım metinden çıkarılmalıdır.

10. madde kriterine göre 5 metinde yöresel farklılıklarının olduğu görülmüştür. Bunlar: “Millî Kültürümüz” temasında “*Oğuz Kağan Destanı*”, “Erdemler” temasında “*Sarı Sıcak*”, “Millî Mücadele” temasında “*Mustafa Kemal Paşa*”, “Okuma” temasında “*Sait Faik’le Bir Görüşme*” ve “Sanat” temasında “*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*” isimli metinlerdir. “*Oğuz Kağan Destanı*” adlı metinde geçen “...buyan, uran, kulan, müren, kurıkan...”, “*Sarı Sıcak*” metninde yer alan “...gün şavkıyor, Allooş...”, “*Mustafa Kemal Paşa*” isimli metinde “...umum, havai...”, “*Sait Faik’le Bir Görüşme*” adlı metinde “...amma sual sorarsın, sözümü ağzımda kodu...” ve “*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*” adlı metinde “...selamlayaraktan, intişar etti, tabii durun...” ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda yöresel ve eski kullanımları değiştirmeden

metnin orijinalliğine karışılmadan öğrenciye aktarıldığı söylenebilir. Ancak bu kullanımlara yönelik olarak metinlerde dipnot şeklinde bilgi verilmemiştir.

3 metin 11. madde kriterine uygun olarak kitapta yer verilmiştir. Bu metinler incelendiğinde “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Rize’de Sel” metninin gazete haberinden, “Tilki” metninin de ansiklopediden alındığı, “Zaman ve Mekân” temasında yer verilen “Çalığışu Yuvası” metninin ise dergiden alınıp bu maddeye uygun olarak ders kitabına yerleştirildiği görülmektedir. Kalan 21 metnin yazarları ve türleri bellidir. Aşağıda örnek bir ağ gazete haber yazısı gösterilmiştir.

Şekil 3.12. Rize’de Sel Adlı Ağ Gazete Haber Yazısı Örneği

Fosil yakıtların kullanımı, arazi kullanımı değişiklikleri, ormansızlaştırma ve sanayi süreçleri gibi insan etkileriyle atmosfere salınan sera gazı birikimlerindeki hızlı artışın sera etkisini kuvvetlendirmesi sonucunda yerkürenin ortalama yüzey sıcaklıklarındaki artışı iklim değişikliğine yol açıyor.

www.yesilgazete.org

17

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

9 metinde 12. madde ölçütüne uygun kullanımlar bulunmaktadır. “Millî Kültürümüz” temasında “Olamam” ve “Oğuz Kağan Destanı”, “İletişim” temasında “İletişim ve Hız”, “Millî Mücadele” temasında “İlber Ortaylı ile Röportaj”, “Okuma” temasında “Türk Dili”, “Sanat” temasında “Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi” ve “Bina” ile “Zaman ve Mekân” temasında “Bu Güzel İş Kim Düşündü?” ve “Çalığışu Yuvası” metinleri bütünlüğe ve tutarlılığa dikkat edilerek parçaya alınmayan ya da çıkarılan bölümler anlam bütünlüğünü bozmadan kısaltılarak parantez içinde üç nokta ile gösterilmiştir. Aşağıda “Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi” adlı metinde kısaltılan bölümün üç nokta olarak gösterimi verilmiştir.

Şekil 3.13. Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi Metninde Üç Noktanın Gösterilmesi

MESUT İNSANLAR FOTOĞRAFHANESİ

O akşam işimden erken çıkabilmişim. Şöyle Beyoğlu’na kadar bir uzanayım, dedim. Köprüden, saatlerdir pis havayla dolmuş ciğerlerimin teneffüs hakkını vererek Haliç’i ve Boğaziçi’ni selamlayarak geçtim. (...)

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

“Millî Mücadele” temasında yer alan “*Mustafa Kemal Paşa*” metni 13. madde kriterini örneklemektedir. “*Mustafa Kemal Paşa*” metni Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun “*Ergenekon Millî Mücadele Yazıları*” adlı eserinde yer verilen bir anı bölümünden seçilip metin olarak ders kitabına alınmıştır.

Ders kitabında 14. madde kriterini örnekleyen bir metin bulunmamaktadır.

3.5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖO 5. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP’te yer alan ÖA’daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumuna ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Özel amaçlar kısmında öğrencilerin kazanması gereken 10 yetkinlik listelenmiştir. Bu yetkinliklerden en önemlisi belki de dört temel dil becerisinin geliştirilmesi bu becerilerin doğru ve özenli kullanılmasına dair hazırlanan maddedir. AÖO 5. sınıf Türkçe ders kitabı incelendiğinde, öğrencilerin dört temel dil becerisi kazanmalarında ders kitabında yer alan metinlerin çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. 5. sınıf seviyesindeki öğrencilerin okuma metinleri ne çok uzun ne de çok kısa olmalıdır. Okuma metinlerinin uzun olması öğrenciler tarafından anlaşılmasına sebep olmaktadır. Akyol’a (2008) göre beşinci sınıf seviyesindeki öğrencilerin metinlerdeki kelime sayıları 200-300 arasında olmalıdır. Sınıf seviyesi dikkate alındığında metinlerdeki cümlelerde olması gereken kelime sayısı önem arz etmektedir. Ders kitabındaki 32 metin içerisinde 4 metin uzundur. Bunlardan “*Hoşça Kalın, Güle Güle*”, “*Deprem*” ve “*Çitlembik*” metinlerinin sayfa sayısı 3 iken “*Bu Nehir Bizim*” metni ise 5 sayfadan oluşmaktadır. Metinlerin uzun olması beşinci sınıf seviyesindeki öğrenciler açısından okumayı ve metnin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak yirmi sekiz okuma metninde herhangi bir problem olmadığı metinlerin istenilen uzunlukta olduğu görülmüştür. Bu metinler öğrencilerde okuma becerilerinin geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

AÖO 5. sınıf Türkçe ders kitabında “*Çocuk ve Baloncu, Şahin Bey, Yarın Gene Sabah Olacak, Geyik Ana, Çiftçi ile Çocukları, Dedemin Öyküsü, Bir Bardak Sütün Hatırı ve Pastör*” adlı toplamda sekiz serbest okuma metnine her temanın sonunda yer verilmiştir.

TDÖP'ün özel amaçlardaki kazandırılması gereken yetkinliklerden biri olan “*Türkçeyi, bilinçli, doğru ve özenli kullanılması*” ibaresi açısından ders kitabına bakıldığında “*Hoşça Kalın, Güle Güle*” metni bu amaçla doğrudan uyuşmaktadır. Söz konusu metnin ana fikri dilimizin kurallarına uygun şekilde kullanması gerektiğidir. Metin, öğrencilerde dil bilincini oluşturabilmek için kitaba uygun olarak seçilmiştir. Ancak ders kitabında otuz iki metin içerisinde sadece bir metinde dil bilincine değinilmesi yeterli değildir. Metinlerin genelinde, öğrencilerin dil kurallarını doğru uygulayabilmeleri amaçlanmıştır. Türkçe özenli kullanılmıştır. Bazı metinlerde dönemseller imla farklılıkları ve yöresel söyleyişlerden kaynaklanan birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu şekildeki metinlerde kısa açıklamalarla öğrencilerin yazım ve noktalama kurallarını anlamaları sağlanmıştır. “*6 Mart 1915 Gecesi*” metninde “*Yarbay Geehl (Geel)*” ya da “*Oakland Adası*” metninde geçen “*Wellington (Veligtın)*” kelimelerinde ise yabancı kelimelerin doğru yazımı ve okunuşu uygun olarak verilmiş, böylece öğrencilerin dili güzel ve özenli kullanılması için teşvik edilmiştir. Ancak bazı metinlerde bu duruma dikkat edilmemiştir. Örneğin, “*Mustafa Kemal’in Kağnısı*” adlı metninde geçen “*...Sankim..., ...dah etti..., ...koma...*” kelimelerinin dönemseller söyleyişinin yanında kısa bir dipnotla bilgi vermesi gerekirken metninde yer verilmemiştir.

5. sınıf Türkçe ders kitabına seçilen metinler ayrıntılarıyla incelendiğinde, TDÖP'te yer alan “*okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması*” amacına uygun “*Memleket İsterim, Hoşça Kalın Güle Güle, Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir, Bu Nehir Bizim, Deprem, Bilinçli Tüketici, Özgürlük, Çiftçi ile Çocukları, Spor ve Beden, Büyüklere Saygı, Yaşama Sevinci, Bir Bardak Sütün Hatırı, Barkod, Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor ve Akıllı Ulaşım Sistemleri*” 15 metin bulunmaktadır. Aşağıda “*Bu Nehir Bizim*” metninde “*okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması*” amacına uygun bir etkinlik örneği verilmiştir.

Şekil 3.14. “Bu Nehir Bizim” Metninde Öğrencilerin Eleştirel Değerlendirme ve Sorgulama Örneği

7. ETKİNLİK Okuduğunuz metni değerlendiriniz. Metindeki beğendiğiniz ve beğenmediğiniz yerleri sebebiyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kaynak: Anıttepe Yayıncılık.2022

Şekil 3.14’e göre verilen bir konuyla ilgili olarak öğrencilerden metni değerlendirmeleri bu değerlendirmeleri yaparken sebeplerini de yazmaları istenmektedir. Böylece öğrencilerde eleştirel ve sorgulayıcı becerilerinin harekete geçmesi amaçlanmaktadır.

Ders kitabındaki metinler konuşma becerisine göre incelendiğinde, tüm metinler konuşma becerisini geliştirmede doğrudan rol aldığı görülmektedir. “*Memleket İsterim, Anadolu’da Konukseverlik Başkadır, Bu Nehir Bizim, Boğaç Han, Bilinçli Tüketici, Özgürlük ve Çitlembik vs.*” metinlerinde, konuşma becerisinin geliştirilebilmesi için hem metne hazırlık kısmında hem de metnin etkinlikler kısmında hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerine yer verilmiştir. Öğrencilere her metinde metni çözümlmeye dayalı çalışmalar uygulanmıştır. Öğrencilerden bu çalışmalarını sınıf ortamında sözlü olarak dile getirmeleri istenmekte, böylece öğrencilerin konuşma becerisinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Aşağıda konuşma becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.15. Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir Metni Hazırlık Çalışması Örneği

BİR SONRAKİ DERSE HAZIRLIK

Türk kültüründe misafirin önemini ve misafirliğin sosyal hayattaki yerini belirten bir konuşma hazırlayınız. Konuşmanızı misafirliği konu alan görsellerle destekleyiniz. Konuşmanız için prova yapmayı unutmayınız.

Kaynak: ANITTEPE Yayınları, 2022.

Hem kitaptaki temalar hem de temalarda yer alan metinler TDÖP'ün özel amaçlarından biri olan “*millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi*” amacına uygun olarak seçildiği gözlenmiştir. “Birey ve Toplum” temasında millî ve sosyal değerler konusunda “*Memleket İsterim ve Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir*”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında millî duygu ve düşünceleri geliştirmesi açısından “*Mustafa Kemal’in Kağnısı, Dumlupınar Savaşı, 8 Mart 1915 ve Şahin Bey*”, “Millî Kültürümüz” temasında millî, manevî, ahlakî ve kültürel değerler doğrultusunda “*Kilim, Vatan Yahut Silistre, Boğaç Han ve Geyik Ana*” metinleri ile “Erdemler” temasında maddeye uygun olarak “*Büyükklere Saygı, Yaşama Sevinci, Yaşlı Güreşçi ve Bir Bardak Sütün Hatırı*” metinlerine yer verilmiştir. Hazırlanan ders kitabındaki metinlerin millî duygu ve düşünceleri güçlendirip geliştirmesi açısından uygun olduğu söylenebilir.

Şekil 3.17. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

Şekil 3.17’de bulunan Cahit Sıtkı Tarancı’nın bu şiiri ile öğrencilerde; millî ve manevî değerlerle, millî birlik ve beraberliğin önemini vurgulaması amaçlanmıştır.

5. sınıf ders kitabı TDÖP özel amaçlarından olan “*duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,*” bakımından tahlil edildiğinde “*Memleket İsterim, Anadolu’da Konukseverlik Başkadır, Çocuk ve Baloncu, Mustafa Kemal’in Kağnısı, Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey, Yarın Gene Sabah Olacak, Kilim, Vatan yahut Silistre, Boğaç Han, Geyik Ana, Çocuk Bahçesindeki Bekçi,*

Özgürlük, Çiftçi ile Çocukları, Karagöz Kibarlık Öğreniyor, Çitlembik ve Dedemin Öyküsü” olmak üzere 19 metnin kurgusal, “Hoşça Kalın-Güle Güle, Bu Nehir Bizim, Okland Adası, Deprem, Bilinçli Tüketici, Spor ve Beden, Büyüklere Saygı, Yaşama Sevinci, Bir Bardak Sütün Hatırı, Barkod, Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor, Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Pastör” adlı 13 metnin ise düşünsel metin olduğu saptanmıştır. Kurguya dayalı metinler, öğrencilerin daha çok hayal dünyalarını geliştirirken düşünceye dayalı metinler ise duygu ve düşüncelerin gelişmesini sağlamaktadırlar (Güneş,2013). Ders kitabında düşünceye dayalı deneme, fıkra, sohbet vs. türlerden çokça faydalanılmıştır. Feyza Hepçilingirler tarafından kaleme alınan “Hoşça Kalın, Güle Güle” adlı deneme, dilimizin yanlış kullanımına değinen ve dil bilincinin gelişmesi gerektiğini ifade eden bir denemedir. Metinde, yazar duygu ve düşüncelerini dile getirirken aynı zamanda öğrencilerin de metnin türü ve verdiği mesajı içselleştirmelerini beklemektedir. Kurguya dayalı metinler ise kitapta tür olarak destan, efsane, fabl vs. olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin ders kitabında Mehmet Dağıstanlı tarafından kaleme alınan “Özgürlük” adlı fabl metninde kurt ile köpek arasında özgürlük konusu kaleme alınmıştır. Seçilen tür, öğrencilerde hayal gücünü geliştirmede olumlu bir etkiye sahiptir. Öğrenciler; bu metinler sayesinde hayal dünyalarının yanında eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini de geliştirirler. Aşağıda “Özgürlük” metninde geçen etkinlik örnek olarak gösterilmiştir.

Şekil 3.18. “Özgürlük” Kurgusal Metninde Öğrencilerin Hayal Dünyalarına Yönelik Etkinlik Örneği

<p>6. ETKİNLİK</p> <p>a) Okuduğunuz metindeki kahramanların özelliklerini söyleyiniz. Kahramanları benzer ve farklı yönleriyle karşılaştırmamız.</p> <div style="text-align: center;"></div> <p>b) Metindeki kurt ve köpek gerçek yaşamda hangi kişilik özelliklerine sahip insanları temsil etmektedir? Neden?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>7. ETKİNLİK Metindeki anlatım gerçekte olabilecek bir olay mıdır yoksa kurgu mudur? Açıklayınız.</p> <p>Metindeki olay çünkü</p> <p>.....</p>

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

Şekil 3.18’de bulunan etkinlik ile öğrencilerden sorulardan hareketle eleştirel olarak hayal dünyalarından yola çıkarak duygu ve düşüncelerini anlatmaları istenmektedir.

TDÖP’ün özel amaçlarından olan “*basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi*” açısından ders kitabındaki metinler ele alınmıştır. “*Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Bu Nehir Bizim, Deprem, Kilim, Bilinçli Tüketici, Karagöz Kibarlık Öğreniyor, Çitlembik, Büyüklere Saygı, Yaşama Sevinci, Barkod ve Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor*” metinleri bu maddeyi geliştirmeleri bakımından öne çıkan metinlerdir. Bu metinler öğrencilerde dijital kullanımı sağlayarak medya kaynaklarında bilgiye erişimi düzenleme ve sorgulama faaliyetleri üzerinde önemli fayda sağlamaktadır.

Şekil 3.19. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Metin Gösterimi

BİR SONRAKİ DERSE HAZIRLIK

1. Çanakkale Savaşı ile ilgili şiirler araştırınız. Beğendiğiniz bir şiiri ezberleyiniz.
2. Nusrat Mayın Gemisi hakkında bilgi toplayınız.
3. “http://www.kultur.gov.tr/genel/Sanalmuzeler/canakkale_abide_turkish/index.htm” adresinden yararlanarak Çanakkale’ye sanal bir gezi düzenleyiniz. İzlenimlerinizi not alınız.

51

Kaynak: Anıttepe Yayınları, 2022.

Şekil 3.19’da “6 Mart 1915 Gecesi” metninin başında yer verilen metne hazırlık kısmında öğrencilerden araştırma yapmaları istenmektedir. Sonrasında sanal müze gezisi için ağ adresi verilip öğrencilerden medya kaynaklarından bilgiye erişmeleri ve kullanmaları istenmektedir.

TDÖP’ün bir diğer özel amacı, “*Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.*” ibaresidir. Ders kitabındaki metinlere bakıldığında; “*Anadolu’da Konukseverlik Başkadır*” metni ile “*Kilim*” metninde Türk kültürüne ait örnekler verilerek öğrencilerde estetik değerlerin benimsenmesi sağlanmıştır.

3.6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖO 6. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP’te yer alan ÖA’daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumuna ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

AÖO 6. sınıf Türkçe ders kitabı metinleri, öğrencilerde dört temel dil becerisi kazandırmaktadır. Okuma becerisinin gelişimi için seçilen metinlerin niteliği ve kelime sayısının öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olup olmadığına bakılmıştır. Ders kitabında 24 okuma metni içerisinde sadece 1 metin kelime sayısı olarak uzundur. Söz konusu metin olan “*Pembe İncili Kaftan*” 4 sayfadan oluşmaktadır. Metnin uzun olması altıncı sınıf seviyesindeki öğrenciler açısından okumayı ve metnin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. 23 okuma metni ise uygun uzunluktadır. Bu metinler öğrencilerde okuma becerilerinin geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

AÖO 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler TDÖP’teki özel amaçlardan olan “*okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması*” ifadesi bütün metinler açısından gerek içerik gerekse yer verilen etkinlikler yönünden uygundur. Ancak ders kitabına bakıldığında en büyük eksiklik, serbest okuma metinlerine yer verilmemiş olmasıdır. Normalde her temanın sonunda bir tane serbest okuma metnine yer verilmesi gerekirken AÖO. 6. sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir serbest okuma metnine yer verilmemiştir.

TDÖP’ün özel amaçlardaki yetkinliklerden biri olan “*Türkçenin, bilinçli, doğru ve özenli kullanılması*” maddesi açısından ders kitabında 24 metnin bu amaca dolaylı bir şekilde fayda sağladığı görülmektedir. Türkçe; hiçbir metinde ana konu olarak ele alınmamış, dilimizin doğru ve düzgün kullanılmasına değinilmemiştir. Bazı metinlerde dönemsel ve yöresel söyleyişlerden kaynaklı farklılıklara yönelik kısa açıklamalar yapılırken bazı metinlerde ise yapılmamıştır. “*Nasa Mars’taki Kum Tepelerini Görüntüledi*” metninde “*Mars Keşif Avcısı (MRO)*” kelimesinin kısaltılmış hali gösterilmiştir. “*Herkes Buluş Yapabilir*” metninde “*Richard Feynman (Riçirt Feynın)*” kelimesinde yabancı kelimelerin doğru yazımı ve okunuşu uygun olarak belirtilmiş böylece öğrencilerde dil farkındalığının olması teşvik edilmiştir.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler TDÖP’te yer alan “*okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının*

sağlanması” amacına uygun olarak ele alındığında “*Ayağına Diken Batan Karga, Dost, Türkiye'nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşılacak, Pulsuz Dilekçe, Karar Vermenin Bilgeliği, Gelecekte Popüler Olacak Meslekler, Bir Yolcuya, 15 Temmuz, İğde Ağacı, Zamanı Var, İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar, Sarıkız Efsanesi, Bayramlaşma Bayramı, Anadolu'nun Cirit Oyunları, Pembe İncili Kaftan, Aile, Al Elimi, Sihirli Pasta, Yaz Geliyor, Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi, Nasa Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi, Robot, Herkes Buluş Yapabilir ile Merak, İstek ve Hırs Bizi Kamçılar*” olmak üzere 24 metnin tamamının amaca hizmet ettiği gözlenmiştir. Metin sayısı öğrencilerin muhakeme gücünü arttırabilmeleri için yeterlidir. Metinlerde öğrencilerin düşünmesine yönelik konular ele alınmış, öğrencilerin eleştirel bakış açısı ile okuduklarını sorgulamalarına yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Aşağıda “Al Elimi” metninden örnek bir etkinlik verilmiştir.

Şekil 3.20. “Al Elimi” Metninde Öğrencilerin Eleştirel Değerlendirme Örneği

4. ÇALIŞMA

Nasrettin Hoca, arkadaşı için şöyle diyor:

- O çok cimri tabiatlıdır. Ona “ver” değil, sürekli “al” diyeceksiniz. Vermeye hiç yanaşmaz ama “al” dediğinizde ne olursa olsun tereddüt etmeden alır.

Sizin de sözü edilen bu kişi gibi bir arkadaşınız olsaydı ona bu davranışının doğru olmadığını nasıl anlatırdınız. Aşağıya yazınız.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.20'ye göre metinden hareketle öğrencilerin metinde anlatılan konuyu kavrayıp benzer bir olayda ne yapacakları sormaktadır. Böylece öğrencilerde eleştirel ve sorgulayıcı becerilerinin harekete geçmesi amaçlanmaktadır.

AÖÖ 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki bütün metinler, konuşma becerisini geliştirmede dolaylı olarak fayda sağlamıştır. Sekiz tema ve 24 metinden oluşan ders kitabında, konuşma becerisinin geliştirilebilmesi için her metnin metne hazırlık kısmında öğrencilerden yaptıkları araştırmaları sınıfta sözlü olarak dile getirmeleri istenmiştir. Kitapta, etkinlikler kısmında konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Her temanın sonunda konuşma becerisi alanına yönelik toplamda sekiz etkinliğe yer verilmiştir. Bu durum konuşma becerisinin

gelişimini olumsuz etkilemektedir. Aşağıda konuşma becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.21. Millî Kültür Teması Konuşma Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği

KONUŞMA

Aşağıya bu temada öğrendiğiniz kelime ve kavramlardan oluşan bir havuz oluşturunuz. Türkçe konulu bir konuşma hazırlayınız. Konuşma konunuza bağlı olarak bu havuzdan seçtiğiniz kelime ve kavramları kullanarak bir konuşma yapınız.

.....

.....

.....

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.21’de yer alan görselde öğrencilerden temada anlamını öğrendikleri kelimelerden bir havuz oluşturmaları daha sonra bu kelimelerden Türkçe konulu hazırlıklı bir konuşma yapmaları istenmektedir.

6. sınıf ders kitabında bulunan metinlerde, dinleme becerisini ölçecek ya da geliştirecek herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Okuma metinleri dışında bu alanı geliştirmek için dinleme metinlerine ders kitabında sadece her tema sonunda toplamda 8 etkinlik yer almıştır. Metinlerin tamamında, çoklu medya ortamlarından verilen bir ağ adresi üzerinden erişimin sağlanması istenerek metin seçimi öğrenciye bırakılmıştır. Ders kitabında dört temel dil becerisi içinde en az dinleme becerisine yönelik çalışma bulunmaktadır. Aşağıda dinleme becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.22. Kişisel Gelişim Teması Dinleme Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği

DİNLEME / İZLEME

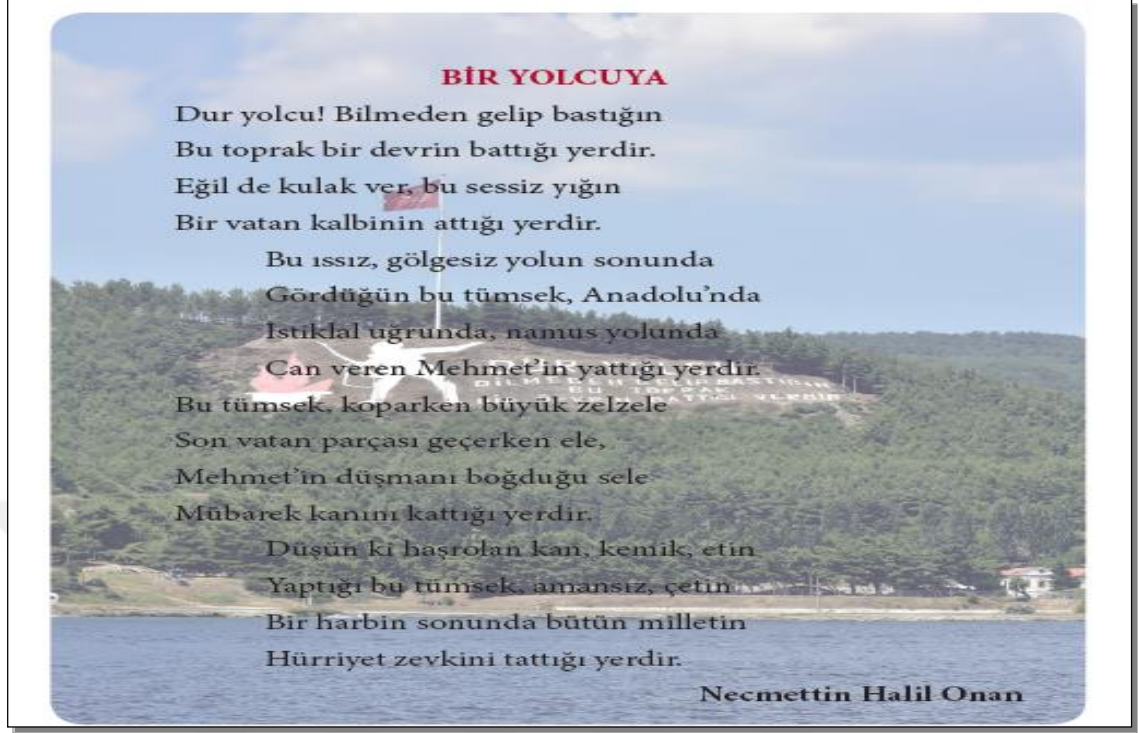
1. ÇALIŞMA

Aşağıda verilen çalışmaları yapınız.

a. www.eba.gov.tr’den bir masal videosu izleyiniz. Videoyu durdurarak geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulununuz. Tahminlerinizi aşağıya yazınız.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.24. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.24'te Necmettin Halil Onan'ın "Dur Yolcu" şiiriyle öğrencilerde millî ve manevi değerlerin önemi vurgulanmıştır.

6. sınıf ders kitabındaki okuma metinleri, TDÖP özel amaç yetkinliklerinden olan "duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması," bakımından incelendiğinde "Ayağına Diken Batan Karga, Dost, Pulsuz Dilekçe, Karar Vermenin Bilgeliği, Bir Yolcuya, İğde Ağacı, Zamanı Var, Sarıkız Efsanesi, Bayramlaşma Bayramı, Anadolu'nun Cirit Oyunları, Pembe İncili Kaftan, Aile, Al Elimi, Sihirli Pasta ve Yaz Geliyor" olmak üzere on beş metnin kurgusal, "Türkiye'nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşacak, Gelecekte Popüler Olacak Meslekler, 15 Temmuz, İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar, Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi, Nasa Mars'taki Kum Tepelerini Görüntüledi, Robot, Herkes Buluş Yapabilir ile Merak İstek ve Hırs Bizi Kamçılar" olmak üzere dokuz metnin ise düşünsel olduğu görülmüştür. Ders kitabında; düşünceye dayalı bildiri, çoklu medya kaynakları, haber yazısı vs. türlerden çokça faydalandığı tespit edilmiştir. Basından alınan "Gelecekte Popüler Olacak Meslekler" adlı araştırma metnine bakıldığında, gelecekte popüler olabilecek mesleklerin tanıtıldığı görülmektedir. Metinde yapılan bir araştırma hakkında düşünceler dile getirilirken aynı

zamanda öğrencilerin de metnin türü ve verdiği mesajı içselleştirmeleri beklenmektedir. Kurguya dayalı metinler ise kitapta tür olarak masal, fıkra, hikâye, efsane vb. olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin ders kitabında Ömer Seyfettin tarafından kaleme alınan “*Pembe İncili Kaftan*” adlı hikâye metninde; İran şahına göndermek için bir elçi arayışına girildiği, sonunda Muhsin Çelebi’ye görev verildiği, daha sonrasında ise görevi yerine getirirken Muhsin Çelebi’nin meşhur pembe incili kaftanı alması ve başından geçen olaylar kaleme alınmıştır. Seçilen tür, öğrencilerde hayal gücünü geliştirmede olumlu bir etkiye sahiptir. Çünkü “*Pembe İncili Kaftan*” metninde etkinlikler kısmında öğrencilerin kendilerini karakterin yerine koyup düşünmeleri istenmektedir.

TDÖP’ün özel amaçlarından biri “*basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi*” maddesidir. Ders kitabındaki metinler “*Türkiye’nin Kurban Bağışları Milyonlara Ulaşacak, Gelecekte Popüler Olacak Meslekler, İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar, Sarıkız Efsanesi, Bayramlaşma Bayramı, Burdur Gölü Kurtarılamaz Hâle Geldi, Nasa Mars’taki Kum Tepelerini Görüntüledi, Herkes Buluş Yapabilir ile Merak istek ve Hırs Bizi Kamçılar*” bu amacı geliştirecek niteliktedir. Bu metinler; genel ağ adreslerinden, bazı bloglardan ve haber yazısı gibi günümüzün vazgeçilmez bir konusu olan çoklu medya kaynaklarından seçilmiştir. Söz konusu metinler öğrencilerde dijital kullanımı geliştirmektedir.

Şekil 3.25. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Metin Gösterimi

Müzenin giriş katında dünyanın en güzel manzarasına sahip kafelerinden biri var. Kafenin tasarımı oldukça sade ama diğer yandan oldukça da havalı ve çekici. Yer kapabilirseniz hemen pencere önünün şehre bakan manzarası ve turkuaz deniz görüntüsü enfes. Kafenin yanındaki hediyelik eşya mağazası, müzeden küçük bir anıyla dönmek isteyenlerin uğraması gereken bir durak.

Kaynakça: www.yoldaolmak.com

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.25'te bulunan “İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar” metninin çoklu medya kaynaklarından bir ağ adresinden alındığı belirlenmiştir. Öğrencilerin dikkati, kaynakça kısmına çekilip metnin etkinlikler kısmında medya kaynaklarından bilgiye erişerek bu bilgileri sorgulamaları istenmektedir.

TDÖP'ün bir diğer özel amacı; “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.” maddesidir. Ders kitabındaki metinlere bakıldığında, “Anadolu'nun Cirit Oyunları” metninde Türk kültürüne ait örnekler verilerek öğrencilerde estetik değerlerin benimsenmesi sağlanmıştır. “İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar” metninde ise İslam kültürünün önemli bir eseri olan İslam eserleri müzesine değinerek öğrencilerde sanatsal ve estetik değerlerin harekete geçirilmesi amaçlanmıştır.

3.7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖO 7. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP'te yer alan ÖA'daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumuna ilişkin bulgular, aşağıda gösterilmiştir.

TDÖP te yer alan özel amaç niteliklerinden “dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi ve okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması”na göre AÖO 7. sınıf Türkçe ders kitabı incelendiğinde öğrencilerin dört temel dil becerisi kazanmalarında ve geliştirmelerinde ders kitabına seçilen metinlerin çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. 7. sınıf seviyesindeki öğrencilerin okuma metinlerinin kelime sayısının uzunluğuna dikkat edilmelidir. Okuma metinlerinin uzun veya kısa olması, dört temel dil becerisinin gelişimini engellemektedir. Ders kitabındaki 24 metin içerisinde 2 metinde problem olduğu belirlenmiştir. Bunlardan “Bayrağımızın Gölgesinde” metni 6 sayfa, “Eskici” metni 5 sayfadan oluştuğu için kelime sayıları oldukça fazladır. Metinlerin çok uzun olması yedinci sınıf seviyesindeki öğrenciler açısından okumayı ve metnin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Öğrencilerin okuma alışkanlığını kazanması, öğrencilerde söz varlığını geliştirip dil bilincini elde etmeleri için her temanın sonunda öğrencilerin dikkatini çekecek serbest okuma metinlerine yer verilmemiştir.

AÖÖ 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki tüm metinler, konuşma becerisini geliştirmede dolaylı olarak yarar sağlayacak niteliktedir. 24 metinden oluşan ders kitabında konuşma becerisinin geliştirilebilmesi için her metnin metne hazırlık kısmında bir etkinlik verilmiştir. Ancak metne bağlı asıl etkinliklerin yer aldığı kısımda konuşma becerisi etkinliklerine yer verilmemiştir. Ders kitabında her temanın sonunda konuşma becerisi alanına yönelik sadece tek bir etkinlik bulunmaktadır. Aşağıda konuşma becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.26. Çocukluk Metni Hazırlık Çalışması Örneği

HAZIRLIK

"Çocukken her şeyin sahibi olmak için büyümek isterdik. Büyüdük; şimdi her şeyden uzak olmak için hep çocuk kalmak istiyoruz." yazar Paulo Coelho'nun (Paulo Kolho) bu sözü hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 26'da verilen bir cümleyle ilgili olarak öğrencilerden ne anladıkları sorulmakta, öğrenciler düşüncelerini konuşarak sınıfa söylemeleri beklenmektedir.

AÖÖ 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan okuma metinleri, dinleme becerisi açısından tahlil edilmiştir. Yapılan tahlil neticesinde, hiçbir metinde dinleme becerisini içeren bir etkinlik bulunmamıştır. Ders kitabında, tema sonlarında toplamda sekiz dinleme etkinliği yer almıştır. Bu etkinliklerdeki metinlerin tamamına bir ağ adresi üzerinden erişilmesi istenmiştir. Ders kitabının genelinde; en az, dinleme becerisine yönelik çalışma bulunmaktadır. Aşağıda dinleme becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.27. Zaman ve Mekan Teması Dinleme Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği

DİNLEME

Genel ağ adresinden " mi, de ve ki'nin yazımı" ile ilgili videoyu izleyiniz.

İzlediğiniz / dinlediğiniz videoda "mi, de ve ki'nin yazımı" ile ilgili kurallara dikkat ediniz. Videodaki anahtar kelimeleri belirleyiniz. Anahtar kelimelerin; çağrışıma açık, konunun anlaşılmasına yardımcı olan ve hatırlamayı kolaylaştıran kelimeler olmasına dikkat ediniz. İzlediğiniz / dinlediğiniz videoda düşünceyi geliştirme yollarını belirleyiniz.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.27’de öğrencilerden çoklu medya ortamında belirtilen adresten bir video izleyerek videoyla ilgili altta sorulan faaliyetleri yapmaları istenen görsel yer almaktadır.

Ders kitabındaki metinlerde; yazma becerisi, etkinlikler kısmında ele alınmıştır. Etkinliklerde, ağırlıklı olarak öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin yazılı olarak vermeleri istenmektedir. Aşağıda yazma becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.28. Kütüphaneler Metni Etkinlik Örneği

5. ÇALIŞMA

Öyküleyici anlatımdan yararlanarak bir anınızı kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.28’de öyküleyici anlatımdan yararlanarak öğrencilerden duygu ve düşüncelerini bir anı olarak yazmaları istenmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitabı “*duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,*” özel amacı açısından ele alındığında, bütün metinlerin amaca hizmet ettiği görülmüştür. “*Destanlar içinde: Dede Korkut, Cazgır, Eskici, Sevgilerde, 1919-1933’ten Bir Parça, Hakkını Aramayı Bilmek, Hayat Amacımız, Papatya, Acaba Biraz Maviniz-Biraz Yeşiliniz Var mı?, Cennet Bursa, Eski Çarşı ve Çocukluk,*” olmak üzere 12 metnin kurgusaldır. “*Sözünü Tutmak, Güler Yüz, Bayrağımızın Gölgesinde, Atatürk’e Mektuplar, Gazete Haberi, Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?, Kütüphaneler, Türkçeye Ağıt, Kolibri, Sanat Hayatım, Ebru’nun Tarihçesi ve Muhsin Ertuğrul*” olmak üzere 12 metin de düşünsel olarak oluşturulmuştur. Düşünceye dayalı deneme, piyes, otobiyografi, ağ haberleri vs. türlerden çokça faydalandığı belirlenmiştir. Şevket Rado tarafından kaleme alınan “*Güler Yüz*” adlı metin “*Eşref Saati*” isimli deneme metninden alınmıştır. İçeriğinde, güler yüzlü olmanın insanlar

üzerinde pozitif bir etki sağladığı, gülmenin, gülümsenin her türlü olumlu duygulara kapı açtığı, asık suratlı olunmaması gerektiği konusu işlenmektedir. Öğrencilerde duygu ve düşüncelerin gelişimi için uygun bir metin seçilmiştir. Kurguya dayalı metinler ise kitapta tür olarak destan, hikâye, roman vs. olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Ders kitabında Refik Halit Karay tarafından kaleme alınan “*Eskici*” adlı hikâye metninde Anadolu toprakları dışında Arap ellerinde yaşlı bir adam ile kimsesiz bir çocuk olan Hasan’ın Türkçe konuşurken yaşadıkları olaylar silsilesi, duygusal bir şekilde anlatılmaktadır. Seçilen tür, öğrencilerde hayal gücünü geliştirmede olumlu bir etkiye sahiptir.

“*Türkçeyi, bilinçli, doğru ve özenli kullanılması*” özel amacı, ders kitaplarında bulunması gerekmektedir. Tüm metinlerde Türkçenin bilinçli, doğru ve özenli kullanıldığı söylenebilir. Ancak metin olarak Türkçeyi ele alan sadece “*Türkçeye Ağıt*” metnidir. Metnin ana fikri dilimizin kurallarına uygun şekilde kullanılmasıdır. Metin, öğrencilerde dil bilincini oluşturmak amacıyla seçilmiştir. Ancak ders kitabında 24 metin içerisinde sadece 1 metinde doğrudan dil bilincine değinilmesi yeterli değildir. Metinlerin genelinde, öğrencilerin dil kurallarını doğru uygulayabilmeleri amaçlanmıştır. Bazı metinlerde; dönemsel ve yöresel söyleyiş farklılıkları bulunurken, bu konuda açıklamalar yapılarak öğrencilerin yazım ve noktalama kurallarını daha iyi anlamalarına olanak sağlamıştır. Bazı metinlerde ise bu durum göz ardı edilmiştir. Söz konusu “*Atatürk’e Mektuplar*” metninde “...*itimat...*, ...*vesîle...*” kelimeleri ve “*Kütüphaneler*” metninde geçen “...*intiba...*” kelimesi dönemsel söyleyişlerin günümüz karşılığının da belirtilmesi gerekirken metinlerde bunlara yer verilmemiştir. Yabancı kelimelerin dilimize çevrilmesi noktasında metne bakıldığında, çoğu metinde doğru kullanımların olduğu bulgulanmıştır. “*Sanat Hayatım*” metninde geçen “*Victor Hugo (Viktor Hügo) ve Moliere (Molyer)*” kelimelerinde yabancı kelimelerin doğru yazımı ve okunuşu uygun olarak belirtilmiş, böylece öğrenciler dili güzel ve özenli kullanması için teşvik edilmiştir. Ancak “*Hakkını Aramayı Bilmek*” metninde “...*Julya...*” ve “*Atatürk’e Mektuplar*” metninde “...*Albay Cettelat...*” kelimelerinde yabancı kelimelerin dilimizdeki doğru kullanımı verilmemiştir.

“*Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması*” yetkinliğine göre ders kitabındaki metinlerin tamamı bu amaca uygun olarak seçilmiştir. Metinlerde yer alan etkinliklerde öğrencilerin

okuduklarını eleştirel bir bakış açısıyla ele alıp okuduğunu sorgulaması teşvik edilmektedir. Öğrencilerin muhakeme gücünü arttırabilmeleri için metinlerin sayı ve içerik bakımından yeterli olduğu söylenebilir. Söz konusu metinlerden “Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?” ve “Türkçeye Ağıt” metninde öğrencilerdeki eleştirel bakış açısının gelişimi desteklenmiştir. Aşağıda “Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?” metninden örnek bir etkinlik verilmiştir.

Şekil 3.29. “Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu?” Metninde Öğrencilerin Eleştirel Değerlendirme Örneği

3. ÇALIŞMA

Kitap okurken nelere dikkat edersiniz? Okuduğunuz kitapta dikkat çekici kısımları nasıl belirtirsiniz? Aşağıda verilen noktalı yere yazınız.

.....

.....

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.29'a göre öğrencilerin metinde anlatılan konuyu kavrayıp benzer bir olayda ne yapacakları sorulmaktadır.

“Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” amacına 7. sınıf ders kitabındaki metinler uygundur. Millî değerler konusunu ele alan “Acaba Biraz Maviniz, Biraz Yeşiliniz Var mı?” metni, millî duygu ve düşünceleri geliştirmesi açısından “Bayrağımızın Gölgesinde, 1919-1933'ten Bir Parça ve Atatürk'e Mektuplar” metinleri, millî, manevi, ahlaki ve kültürel değerler doğrultusunda “Destanlar içinde: Dede Korkut, Cazgır ve Eskici” metinleri ile erdem konusunu işleyen “Sözünü Tutmak, Güler Yüz ve Sevgilerde” metinleri bu amaca hizmet etmektedir.

Şekil 3.30. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi

Destanlar içinde: DEDE KORKUT

(...)

Korkut-Ata adıyla da tanınan Dede Korkut, söylentilere göre Oğuzların Bayat Boyu'ndan Kara Hoca'nın oğludur. Onun, dokuzuncu ve on birinci yüzyıllar arasında Türkistan'da, Sir-Derya Nehri'nin Aral Gölü'ne döküldüğü yerde doğduğu, Ürgeç Dede adında bir oğlu olduğu, Oğuz Türklerinden büyük saygı gördüğü, bu bölgelerde hüküm süren Türk hakanlarına akıl hocalığı ve danışmanlık ettiği destanlarından anlaşılmaktadır. Dede Korkut'un Türkler arasında ağızdan ağıza, dilden dile dolaşan destan niteliğindeki hikâyeleri on beşinci yüzyılda Akkoyunlular Dönemi'nde Dede Korkut Kitabı adıyla bir kitapta toplanmış, böylelikle sözden yazıya dökülmüştür. Destan derleyicisi, Dede Korkut kitabının ön sözünde Dede Korkut hakkında şu bilgileri verir ve onun ağzından şu öğütlerde bulunur:

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.30 incelendiğinde, millî kültürümüzün önemli eserlerinden olan Dede Korkut hakkında bilgi verilerek öğrencilerde millî ve manevi değerleri vurgulamayı amaçladığı görülmektedir.

TDÖP'ün özel amaçlarından olan “*basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi*” maddesi ders kitaplarındaki metinler açısından önemlidir. 7. sınıf ders kitabındaki metinlerin hazırlık kısmında, bir araştırma verilmiştir. Yer verilen araştırma ödevleri kitap ya da çoklu medya kaynaklarından araştırılacağı için her metin dolaylı olarak bu maddeye hizmet etmektedir. “*Atatürk'e Mektuplar, Gazete Haberi, Destanlar içinde: Dede Korkut, Türkçeye Ağıt ve Muhsin Ertuğrul*” metinleri bu maddeyi doğrudan ilgilendiren metinlerdir. Metinler öğrencilerin teknolojiyi kullanmalarını teşvik etmektedir.

Şekil 3.31. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Metin Gösterimi

Hatırlatma: Bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını bulmak için arama yapmak isterseniz, TDK'nin <http://www.tdk.gov.tr/> genel ağ sitesindeki güncel Türkçe sözlükten yararlanabilirsiniz.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.31’de “Destanlar içinde: Dede Korkut” metninin etkinlikler kısmında öğrencilerden; anlamını bilmediği kelimeleri verilen ağ adresinden bakmaları istenmekte, böylece medya kaynaklarından bilgiye erişme ve bu bilgileri kullanmayı öğrenmeleri hedeflenmektedir.

Ders kitabındaki metinler; özel amaçlardan olan “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır” maddesi incelendiğinde ders kitabında bu durumu örnekleyen herhangi bir metin yer almamıştır.

3.8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

AÖÖ 8. sınıf Türkçe ders kitabı okuma metinlerinin 2019 TDÖP’te yer alan ÖA’daki öğrencilerin kazanması beklenen niteliklere uygunluk durumuna ilişkin bulgular, aşağıda ifade edilmiştir.

AÖÖ 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler “Dört temel dil becerisinin gelişimi ile okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması” özel amacına hizmet ettiği görülmüştür. Ders kitabında yer alan metinler, öğrencilerde dört temel dil becerisini kazandırmaktadır. 8. sınıf seviyesindeki öğrencilerde dil becerilerinden olan okumayı kazanmaları konusunda; metinlerin niteliği ve kelime sayısı uygundur. Metinlerin uzunluğu, öğrencilerin anlayabilecekleri düzeydedir. Metinler; okuma-yazma sevgisi kazandıracak niteliktedir. Kitapta yer verilen “Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç” metni; okuma sevgisi ve alışkanlığı üzerine yazılmış bir metindir. Okuma becerisinin gelişimi için ders kitaplarında serbest okuma metinlerine yer verilmelidir. AÖÖ 8. sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metnine yer verilmemiştir.

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, konuşma becerisini geliştirmede dolaylı olarak fayda sağlamaktadır. Ders kitabında, konuşma becerisinin geliştirilmesi için her metnin metne hazırlık kısmında etkinliklere yer verilmiştir. 8 temanın yer aldığı ders kitabında, her temanın sonunda da 1 konuşma etkinliği bulunmaktadır. Kitaptaki “Rize’de Sel, Atatürk Kurtuluş Savaşında ve Aşık Veysel’e Selam” metinlerinde metin içi etkinliklerinde konuşma becerisi ele alınmıştır. Bu 3 metin haricinde konuşma becerisine yönelik metin içi etkinliklere yer verilmemiştir. Aşağıda konuşma becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.32. Okuma Teması Konuşma Becerisi Etkinlik Çalışması Örneği

1. Sevdiğiniz bir sanatçının hayatını araştırarak onun hakkında hazırlıklı bir konuşma hazırlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.32’de öğrencilerden sevdikleri bir sanatçının hayatını araştırıp bunu sınıfta hazırlıklı konuşma yaparak sunmaları istenmekte, böylece öğrencilerin konuşma becerisinin gelişiminin sağlanması amaçlanmaktadır.

Dinleme becerisine göre ders kitabında; “*Olamam*” metni haricinde bütün metinlerde bu beceriyi ölçecek ya da geliştirecek herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. “*Olamam*” metninde ise sadece metnin hazırlık kısmında dinleme becerisine yönelik bir madde bulunmaktadır. Bu alanı geliştirmede, öncelikli olan dinleme metinleri ders kitabında sadece her temanın sonunda bir etkinlik olarak yer almıştır. Tema sonlarında yer verilen etkinliklerde, öğrencilerden genel ağ üzerinden metin seçimi yapmaları istenmektedir. Ders kitabında; en az, dinleme becerisine yönelik çalışma bulunmaktadır. Aşağıda dinleme becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.33. Olamam Metni Derse Hazırlık Kısmında Dinleme Becerisi Örneği

Hazırlık

1. Bayrak sevginizi nasıl gösterirsiniz?
2. Arif Nihat Asya’nın “Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor” şiirini genel ağ’dan dinleyiniz.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.33 incelendiğinde “*Olamam*” adlı metnin derse hazırlık kısmında, öğrencilerden çoklu medya ortamında belirtilen adresten Arif Nihat Asya’nın “*Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*” adlı şiirin dinlenilmesi istenmektedir.

Ders kitabındaki tüm okuma metinleri yazma becerisinin gelişimini doğrudan hedeflemiştir. Bütün metinlerde, metin içi etkinlikler kısmında yazma becerisine yönelik bir etkinlik yer almıştır. Aynı zamanda her temanın sonunda da yazma becerisi olarak ayrı bir etkinlik bulunmaktadır. Söz konusu etkinlikler, öğrencilerin yazma becerilerinin gelişimi için uygundur. Ders kitabında, yazma becerisiyle ilgili yeterince etkinlik bulunmaktadır. Aşağıda yazma becerisinin gelişimine yönelik ders kitabında geçen örnek bir çalışma gösterilmiştir.

Şekil 3.34. Sürekli İletişim İçindeyiz Metni Etkinlik Örneği

Oysaki	Başka Bir Deyişle	Özellikle	Kısaca	Böylece	İlk Olarak	Son Olarak
<p>Yukarıda verilen geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanarak“aile bireyleri arasındaki iletişim” konusunda bir paragraf yazınız.</p>						
<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>						

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.34 incelendiğinde; verilen geçiş ve bağlantı ifadelerinin öğrenciler tarafından aile bireyleri arasındaki iletişim konusunda yorumlanıp duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edilmeleri istenmektedir. Böylece öğrencilerde yazma becerisinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

TDÖP’ün özel amaçlarından olan “*Türkçenin, bilinçli, doğru ve özenli kullanılması*” maddesi açısından 24 metinden sadece 1 metnin bu amaca doğrudan hizmet ettiği belirlenmiştir. “*Türk Dili*” adlı metne bakıldığında Türkçenin özenli ve önemli bir dil olarak kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu metin özel amaçlarda yer alan bu maddeye en çok fayda sağlayan metindir. Bu metin dışındaki hiçbir metinde

Türkçe ana konu olarak ele alınmamıştır. 23 metin maddeyi dolaylı olarak etkilemektedir. Metinlerde Türkçe özenli kullanılmıştır. Dönemsel ve yöresel söyleyiş farklılıkları bazı metinlerde bulunurken bazılarında ise yer almamıştır. “*Sait Faik’le Bir Görüşme*” metninde yer alan “...sözümü ağzımda kodu..., ...amma sual...” ifadelerinin günümüz karşılığı verilmemiştir. “*Oğuz Kağan Destanı*” metninde ise “...müren..., ...uran...” gibi kelimelerin günümüz karşılığı parantez içinde verilmiştir. Yine dilimizde özenli bir kullanım durumu olan yabancı kelimelerin yazılışına baktığımızda “*Mustafa Kemal Paşa*” metninde “*Molteke (Molteki)*” ve “*Horatius (Horatys)*” kelimeleri ile “*Türk Dili*” metninde yer alan “*Vambery (Vamberi)*” kelimesinin, doğru yazımı ve okunuşu uygun olarak belirtilmiştir. Metinlerin çoğunda dilin kullanımına dikkat edilmiştir.

TDÖP’te yer alan “*okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması*” özel amacına uygun olarak 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metninin bu amaca hizmet ettiği bulgulanmıştır. Örneğin, Oktay Akbal tarafından kaleme alınan “*Dostluk Derken*” adlı metinde dostluğun ve iyiliğin öğrenciler tarafından sorgulanarak değerlendirmeleri konusu işlenmiştir. Öğrencilerdeki muhakeme gücünü arttırabilmeleri için metinler yeterlidir. Metinlerde öğrencilerin düşünmelerini sağlayacak konular ele alınmıştır. Öğrencilerin eleştirel bakış açılarını elde edip okuduklarını sorgulamalarına yönelik etkilere yer verilmiştir. Kitapta yer alan bütün metinlere bakıldığında öğrencilerin eleştirel yaklaşımını geliştiren en az bir etkinlik bulunmaktadır. Aşağıda “*İlber Ortaylı İle Söyleşi*” metninde örnek bir etkinlik gösterilmiştir.

Şekil 3.35. “*İlber Ortaylı İle Söyleşi*” Metni Eleştirel Değerlendirme Etkinliği

4. ÇALIŞMA

Metinden “*Çanakkale Savaşı*” ile ilgili çıkarımlarınızı aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.35 incelendiğinde “İlber Ortaylı İle Söyleşi” adlı metnin etkinlikler kısmında, öğrencilerden okudukları metinle ilgili çıkarım yapmaları istenmektedir.

“Millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” amacı öğrencilerde bu yetkinliği geliştirecek şekilde ders kitabındaki metinlerde yer almıştır. “İletişim” temasında millî ve sosyal değerler doğrultusunda ‘Selam Ver’ metni, “Millî Mücadele” temasında millî duygu ve düşünceleri geliştirmesi açısından “Atatürk Kurtuluş Savaşında, Mustafa Kemal Paşa ve İlber Ortaylı İle Röportaj” metinleri, “Millî Kültürümüz” temasında millî, manevi, ahlaki ve kültürel değerler doğrultusunda “Olamam, Dükkanlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı ve Oğuz Kağan Destanı” metinleri ile “Erdemler” temasında amaca uygun olarak “Dostluk Derken” metnine yer verilmiştir. Ders kitabındaki metinler millî duygu ve düşünceleri güçlendirip geliştirmesi açısından uygun ve yeterlidir.

Şekil 3.36. Millî Duygu ve Düşüncelerin Gelişimi Örnek Metin Gösterimi

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.36’da yer alan Arif Nihat Asya’nın bu şiiri ile öğrencilerde millî ve manevi değerler ile millî birlik ve beraberliğin önemini vurgulamak amaçlanmaktadır.

TDÖP’ün özel amaç maddelerinden “duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,” açısından 8. sınıf ders kitabındaki metinler incelendiğinde “Oğuz Kağan Destanı, Sarı Sıcak, Hınk Davası, Selam Ver, Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda, Mustafa Kemal Paşa, Sait Faik’le Bir Görüşme, Aşık Veysel’e Selam, Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, Bina, Bir Oda Bir Saat Sesi ve Bu Güzel İş Kim Düşündü?” olmak üzere 12 metin kurgusal, “İlkbahar, Rize’de Sel, Tilki, Olamam, Dükkanlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı, Dostluk Derken, Sürekli İletişim İçindeyiz, İletişim ve Hız, İlber Ortaylı ile Röportaj, Türk Dili, Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç ve Çalığışu Yuvası” olmak üzere 12 metin ise düşünsel metinlerdir. Düşünceye dayalı metinler duygu ve düşüncüyü, kurguya dayalı metinler ise hayal dünyasını

geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Düşünceye dayalı deneme, çoklu medya kaynakları, haber yazısı, röportaj vs. türlerden çokça faydalanıldığı görülmüştür. Emin Özdemir tarafından kaleme alınan “Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç” adlı deneme türündeki metne bakıldığında okumanın önemi ve hayatımızdaki yeri konusunun ele alındığı görülmektedir. Bu gibi düşünceye dayalı metinlerin yer alması öğrencilerin duygu ve düşüncelerini daha iyi gelişmesini sağlamıştır. Kurguya dayalı metinler ise kitapta tür olarak roman, hikâye, destan vb. olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Ders kitabında Reşit Rahmeti Arat tarafından hazırlanan “Oğuz Kağan Destanı” adlı metinde Oğuz Kağan’ın doğumu sonrasında yaşananlar ile sonrasında kağan oluşu ve Türk birliğini kurup dosta dostça, düşmana ise düşmanca davrandığı konusunu kaleme almıştır. Bu tür metinlerde öğrencilerin hayal gücünü harekete geçiren etkinliklerin yer aldığı belirlenmiştir. “Rize’de Sel” metninin örnek bir çalışma etkinliği aşağıda belirtilmiştir.

Şekil 3.37. “Rize’de Sel” Metni Öğrencilerin Duygu, Düşünce ve Hayal Dünyasını Geliştirmeye Yönelik Etkinlik Örneği

6. ÇALIŞMA

Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Bir haber spikeri olsaydınız bu görsellerden hareketle doğal afetlerin insan yaşamına etkilerini nasıl sunardınız?

The image contains two photographs. The left photograph shows a large, multi-story building that has completely collapsed, with a massive pile of rubble and debris in the foreground. Several people in orange safety vests are standing on the remaining structure, likely rescue workers. The right photograph shows a street completely flooded with water. A silver car is partially submerged in the water, with only its roof and windows visible. Other cars are parked along the street, also partially underwater.

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.37 incelendiğinde “Rize’de Sel” adlı metnin etkinlikler kısmında, öğrencilerden verilen görselden bir haber sunmaları istenmektedir. Böylece öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarının gelişimi amaçlanmaktadır.

Ders kitabında bulunan okuma metinleri TDÖP'ün özel amaçlarından “*basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi*” maddesi bağlamında değerlendirildiğinde, metinlerin çoğunda medya kaynaklarına yönelik herhangi bir bilgi ya da etkinliğin yer almadığı görülmüştür. Ders kitabında yer alan 24 okuma metninden 6’sı bu amaca uygun içerikler barındırmaktadır. “*Rize’de Sel, Olamam, Dükkanlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı, Türk Dili, Yaşam Boyu Kullanacağımız Bir Araç ve Çalığışu Yuvası*” metinleri bu amacı geliştirmeleri bakımından öne çıkan metinlerdir. Bu metinler genel ağ adreslerinden, bazı bloglardan ve haber yazısı gibi çoklu medya kaynaklarından alınıp ders kitabına seçilmiştir. Böylece öğrencilerin dijital kullanım sağlayarak bilgiye erişim ve sorgulama yapmaları hedeflenmiştir.

Şekil 3.38. Medya Kaynaklarından Bilgiye Erişme, Sorgulama ve Kullanmaya Yönelik Örnek Gösterimi

e. Okuduğunuz haber yazısının kaynağı nedir? Bu haberdeki bilgiler güvenilir bir kaynağa dayanıyor mu?

.....

.....

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları, 2022.

Şekil 3.38 incelendiğinde “*Rize’de Sel*” metninin çoklu medya kaynaklarından olan haber ağ adresinden alındığı belirlenmiştir. Metnin etkinlikler kısmında öğrencilerin dikkati kaynakça kısmına çekilmiştir. Haber yazısının kaynağı öğrencilere sorularak onların medya kaynaklarından bilgiye erişme ve bu bilgileri sorgulamaları istenmektedir.

“*Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.*” amacı açısından ders kitabında “*Dükkânlarına Alamet Koyan Çarşı Esnafı ve Oğuz Kağan Destanı*” adlı metinlerde Türk kültürüne ait örnekler verilerek öğrencilerin estetik değerleri benimsemeleri sağlanmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Geleneksel eğitim anlayışının terk edilip yapılandırmacı bir eğitim anlayışına geçildiği 2006 yılından günümüze, öğrenciler; öğrenme yaşantıların merkezinde yer alarak dört temel dil becerileri edinmektedir (Eğmir, Göres ve Beycan, 2021). Bu eğitim anlayışı doğrultusunda 2019’da yenilenen TDÖP’te metin temelli öğretim anlayışı doğrultusunda ders kitaplarına seçilecek metinlerin önemi artmış, belli nitelikler belirlenmiştir. Eğitim ortamlarında birbirinden farklı materyal bulunsa da ders kitaplarının en çok tercih edilen materyaller olduğu bilinmektedir. Ders kitaplarına seçilecek metinlerle öğrencilerin dört temel dil becerisi ile dilin doğru ve özenli kullanımının kazanması amaçlanmıştır (Türkben, 2019). Metin temelli öğretimde hem seçilen metinlerin hem de metinlerde yer alan etkinliklerin öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmeleri beklenmektedir (Göçer, 2015). Programın öğrencilerde elde edilmesini istediği tüm kazanımların gerçekleşebilmesi için nitelikli metinlere ihtiyacı vardır (Okur ve Dağtaş, 2014). İşte bu sebeplerle Türkçe dersi kitapları hazırlanırken 2019 TDÖP’te bulunan metin türü dağılımı, sayısı, metinlerin temalara uygunluğu ve metinlerde bulunması gereken nitelikler bakımından dikkat edilmesi gerekmektedir. AÖO 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin TDÖP’te (2019) yer alan “Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri” ve “Özel Amaçlar” adlı bölümlerdeki niteliklere uygunluğunun ele alındığı bu çalışmada 32 tema içinde bulunan 104 okuma metni incelenmiştir. Ders kitaplarında yer verilen metinler, 2019 TDÖP’te yer alan “Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri” bölümündeki 14 ölçüt ve “Özel Amaçlar” kısmındaki bulunan 10 kriter açısından değerlendirilmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerden elde edilen verilerden hareketle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

AÖO 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin TDÖP’te (2019) yer alan “Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri” başlığında bulunan 14 maddelik listenin ilk kriterinde belirtilen kabul görmüş yazar ve eserlerden alınıp alınmadığı maddesi açısından incelendiğinde 104 okuma metninden 84 metin maddeye uygun olarak ders kitaplarına seçilmiştir. 20 metin ise maddeye uygun değildir. Söz konusu 84 metinden 28’i 5. sınıf, 14’ü 6. sınıf, 21’i 7. sınıf ve 21 tanesinin de 8. sınıf ders kitaplarında yer verilmiştir. Uygun olmayan 20 metinden 4’ü 5. sınıf, 10’u 6. sınıf, 3’ü 7. sınıf ve 3 tanesi de 8. sınıf ders kitaplarında yer almıştır.

AÖO Türkçe ders kitaplarındaki metinlere bakıldığında; seçilen metin ve yazarların büyük ölçüde kabul görmüş şair ve yazarlardan oluştuğu belirlenmiştir. Bu araştırmayla benzer bir perspektifi paylaşan Maden ve Önal'ın (2020) çalışmasında, ders kitabında bulunan yazarlardan öğrencilerin en çok merak ettikleri araştırılmıştır. Bunlardan Arif Nihat Asya, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsni Dağlarca gibi öğrencilerin seçtiği yazarların tamamına AÖO Türkçe ders kitaplarında yer verildiği tespit edilmiştir. Söz konusu yazarlar, MEB tarafından tavsiye edilen yazarlardır. Saltık (2018) çalışmasında ders kitaplarına alınan, amaca hizmet etmeyen, özensiz olan ve kaynağı belli olmayan metinlerin öğrencilerde okuduğunu anlamama ve okumaya karşı isteksizlik gibi olumsuz duygular geliştirdiğini belirlemiştir.

1. kriterin ikinci kısmında yer alan Balkan Türklerinin ve Türk Cumhuriyetleri edebiyatlarında bulunan eserlerin ders kitabında yer alıp almadığına göre değerlendirildiğinde; 5. sınıf ders kitabında 2 eser ve 7. sınıf ders kitabında 1 eser yer almıştır. 6 ve 8. sınıf ders kitaplarında ise hiçbir esere yer verilmemiştir. AÖO Türkçe ders kitaplarındaki metinlere bakıldığında bu sayı oldukça azdır. Yorgancı'nın (2022) çalışmasında bu araştırmaya paralel olarak Türk Cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere, kitaplarda sınırlı sayıda yer verildiğine dair bir sonuca ulaşılmıştır.

DKAMN başlığındaki 2. kriter ders kitaplarında yer alan metinlerin yazarların eserlerinden doğrudan mı alındığı yoksa ikincil anlatımlarla mı oluşturulduğudur. AÖO 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinde ikincil aktarımlar yoktur, bütün metinler yazar ve şairlerin eserlerinden direkt alınmıştır. Biçer (2023) örgün eğitim altıncı sınıf ders kitabındaki metinleri incelediği araştırmasında metinlerin tamamının doğrudan alındığını ortaya koymuş, bu çalışmaya benzer sonuçlara ulaşmıştır.

DKAMN kapsamında bulunan 3. madde kriterini içerip içermeme bakımından AÖO Türkçe ders kitaplarındaki metinler değerlendirilmiştir. Tüm kademelerdeki ders kitaplarında bu maddeyi örnekleyen bir metne rastlanmamıştır. Kemiksiz (2018) çalışmasında metinlerde “Bu kitap için yazılmıştır” ifadesine rastlandığını, bu durumun son derece yanlış olduğunu belirtmiştir. TDÖP'te de “Bu kitap için yazılmıştır” ibaresinin yalnızca 1. sınıf ders kitaplarında yer alabileceği, diğer kademelerde yer

almaması gerektiği açıkça ifade edilmektedir. AÖO Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler programda belirtilen bu duruma uygun olarak hazırlanmıştır.

DKAMN'nin 4. maddesindeki kriter olan aynı yayınevine ait ders kitaplarında yer alan metinlerin başka bir sınıf düzeyinde yer alıp almadıkları irdelenmiştir. AÖO Türkçe ders kitapları incelendiğinde; aynı yayınevine ait 6, 7 ve 8. sınıf kademelerindeki metinler farklı sınıf gruplarında tekrar etmemiştir. Sadece ders kitaplarında aynı yazarın farklı kademelerde eserlerinin yer aldığı gözlemlenmiştir. Biçer (2023) çalışmasında bu araştırmaya paralel olarak öğrencilerin her kademede aynı yazar veya aynı metinle olabildiğince az karşılaşması gerektiğini bireylerin farklı türde eser ve yazarlar tanıyarak okuma çeşitliliği açısından çok önemli olduğunu ifade etmiştir.

AÖO'nun tüm kademelerinde Türkçe ders kitaplarındaki metinler DKAMN bölümündeki 5. kriter olan metin şair veya yazar eserlerinin ders kitabında birden fazla yer alıp almadığı açısından çözümlenmiştir. Yapılan çözümleme sonucunda sadece 8. sınıf Türkçe ders kitabında aynı yazara ait iki eserin yer aldığı, diğer kademelerde ise metin yazarlarının birbirinden farklı olduğu, aynı yazara ait birden fazla metne yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe ders kitaplarına seçilen metinler bu madde göz önünde bulundurularak hazırlandığı; aynı zamanda yazar ve şair çeşitliliğine dikkat edildiği gözlenmiştir.

DKAMN'nin 6. kriteri; dünya edebiyatından alınan metinlerin, nitelikli ve doğru çeviri içerip içermediğidir. Bu kriter doğrultusunda AÖO tüm kademelerdeki Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler tahlil edilmiştir. Toplamda 8 metin çeviri eserlerden alınmıştır. Bunlar 5. sınıf Türkçe ders kitabında 3, 6. sınıf ders kitabında 1, 7. sınıf ders kitabında 3 ve 8. sınıf ders kitabında 1 metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kitaplarda metin veya yazarla alakalı herhangi bir açıklama verilmemiş, hangi eserden alındığı bilgisi dikkate alınmamıştır. Veyis, Yalçın ve Kayar Muslu (2023) çalışmalarında öğrencilerin dünya edebiyatını Türkçe dersi ve kitaplarıyla daha kolay tanıyabileceklerini ifade ederler. Aynı doğrultuda Altunbay (2017) araştırmasında ders kitaplarına alınan dünya edebiyatındaki çeviri eserlerinin, öğrencilerin edebî ve estetik okur kimliği kazanmalarına yardımcı olduğunu belirtir. Ancak AÖO Türkçe ders kitaplarında bulunan 104 metin içerisinde sadece 8 metnin dünya edebiyatından çeviri metni olarak yer alması, bu konuda ders kitaplarının eksik olduğunu ortaya koymuştur.

DKAMN'nin 7. madde kriteri olan serbest okuma metinlerinin hem temaya uygunluğu hem de edebî ve estetik değer taşıması yönünden AÖÖ tüm kademelerdeki Türkçe kitaplarına bakıldığında, sadece 5. sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metinlerine yer verilmiştir. 5. sınıf ders kitabında her temanın sonunda toplamda 8 okuma metni yer almaktadır. Serbest okuma metinleri, temalara uygun olarak yerleştirilmiştir. Araştırmanın bu yönüyle Aşıkcan (2012), Alkış Küçükaydın (2013) ile Gökgül ve Bayram (2022) yaptıkları çalışmalarla uyduğu söylenebilir. Ancak tema uyumunun uygunsuzluğu sonuçlarına ulaşan Sarıçan (2012) ile Coşkun ve Çetinkaya'nın (2020) yaptıkları çalışmalarla bu araştırma çelişmektedir. Söz konusu yazarlar araştırmalarında Türkçe ders kitaplarında ele aldıkları metinlerin edebî zevk uyandırmadığı, özensiz seçildiğini belirlemişlerdir. Bu çalışmada ise serbest okuma metinlerinin nitelikli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. AÖÖ 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında serbest okuma metinlerine yer verilmemiştir. Ders kitaplarındaki en büyük eksikliklerden biri olarak bu durum karşımıza çıkmıştır.

DKAMN'nin 8. madde kriteri, uzun türdeki eserlerde anlam problemi yaşanmaması için kısaltılmış bölümlerinin eserin neresinden alındığı ve özet şeklinde belirtilip belirtilmediğidir. AÖÖ tüm kademelerdeki Türkçe ders kitabı metinlerine bakıldığında; 5. sınıf ders kitabında 5 metin, 6. sınıf ders kitabında 1 metin, 7. sınıf ders kitabında herhangi bir eser olmadığı ve 8. sınıf ders kitabında ise 2 metin olmak üzere toplam 8 metnin maddeye uygun olarak yerleştirildiği ortaya konulmuştur. Bu eserlerden bazılarında metnin başında metinle alakalı özet bir bilgi verilirken bazılarında ise herhangi bir bilgi verilmemiştir. Tekşan ve Çinpolat'ın (2023) çalışmasında bu araştırmaya paralel olarak bazı metinlerde bu maddeye uyulurken bazı metinlerde ise uyulmadığı, alınan metinlerin bilgi verilmeden ders kitabına yerleştirildiği sonucuna ulaşmışlardır.

AÖÖ 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler DKAMN'nin 9. maddesi, öğrenciler açısından uygun olmayan ifadelerin metinlerde kullanılıp kullanılmadığı kriteri yönünden tahlil edilmiştir. Yapılan analizlerde 5. sınıf ders kitabında 4 metinde, 6. sınıf ders kitabında 3 metinde, 7. sınıf ders kitabında 2 metinde ve 8. sınıf ders kitabında 1 metin olmak üzere 104 metinden 10 metinde öğrencilerin gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek uygun olmayan ifadelerin yer aldığı, bazı bölümler tespit edilmiştir. Gürses ve Kılavuz (2011), Öztürk ve Giren'in (2015)

araştırmalarında bu gruptaki öğrencilerin kimliklerini oluşturmaya başladıkları dönem olduğu için metinlerde öğrenciler açısından uygun olmayan ifadelerin yer verilmesi gelişimlerini olumsuz etkilediğini söylemektedirler. Alan yazınına bakıldığında Sever (2002), Fırat (2012), akır (2013), Öztürk ve Giren (2015), Erdal (2021) ve Biçer (2023) alışmalarında Türkçe ders kitabında bulunan bazı metinlerin ve öykülerin dili kullanım yönünden problemlili olduğunu ve çocuğa görelik bağlamında uygun olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada bu çalışmalara paralel olarak AÖÖ Türkçe ders kitaplarındaki bazı metinlerde; öğrencilerin gelişimlerini sağlıklı şekilde desteklemeyen, eğitsel açıdan uygun olmayan bazı kavramlara ve bölümlere yer verildiği söylenebilir.

DKAMN'nin 10. kriteri bazı sözcük ya da sözcük gruplarının (dönemsel farklılıklardan veya yazarın söyleyişinden kaynaklı olarak) metinlerde yer verilip verilmediğidir. 5. sınıf ders kitabında 4 metinde, 7. sınıf ders kitabında 2 metinde, 8. sınıf ders kitabında ise 5 metinde yöresel farklılıklarının olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu metinlerde yöresel ve eski kullanımların değiştirilmeden, metnin orijinalliğine karışılmadan öğrenciye aktarıldığı görölmektedir. Ancak bu kullanımlara yönelik olarak hiçbir metinde dipnot şeklinde bilgi verildiği gözlemlenmemiştir.

DKAMN'nin 11. kriteri sosyal medya uygulamalarında (reklam, gazete haberi, tutanak, dilekçe, öz geçmiş ve blog...) bulunan yazı türlerinin ders kitabı metinlerinde yer alıp almadığıdır. Yapılan özümlemede 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 2 metnin dergiden, 1 metnin ise gazete yazısından alındığı; 6. sınıf ders kitabında 7 metnin çeşitli ağ adreslerinden, 1 metnin dergiden, 1 metnin basından ve 1 metnin ise meclis bildirisinden alındığı; 7. sınıf ders kitabında 3 metnin çeşitli ağ adreslerinden, 1 metnin ise öz geçmişten alınıp ders kitabına yerleştirildiği; 8. sınıf ders kitabında ise 1 metnin gazete haberinden, 1 metnin de ansiklopediden, 1 metnin ise dergiden alınıp bu maddeye uygun olarak ders kitabına yerleştirildiği saptanmıştır. Kav ve Erol (2023) alışmalarında TDÖP'ün yetkinliklerinden olan dijitallik ve medya okur-yazarlığı konusunun günümüz dünyasındaki ağırlığına bakıldığında AÖÖ Türkçe ders kitaplarında kesinlikle yer verilmesi gereken bir alan olduğunu belirtmektedirler. Çalışmada; bu araştırmaya uygun olarak ders kitaplarındaki metinlerin sosyal medya uygulamaları, ağ adresleri ve gazete yazısı gibi türler açısından yeterince örneklendirildiği söylenebilir. şimşek (2015) Amerika'da kullanılan dil öğretim

kitaplarını incelediği araştırmasında ders kitaplarında yer alan metin türlerinin çokça olduğunu, söylemektedir.

DKAMN'nin 12. kriterinde, metinlerde bütünlük ve tutarlılığa dikkat edilerek çıkarılacak kısımların parantez içinde üç nokta ile gösterilip gösterilmediğine yönelik bulgular değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgularda AÖÖ bütün kademelerde bu maddeyi örnekleyen metinlerin yer aldığı görülmüş, bu metinlerde çıkarılan kısımlar parantez içinde üç nokta ile gösterilmiştir. 5. sınıf ders kitabında 4 metin, 6. sınıf ders kitabında 5 metin, 7. sınıf ders kitabında 15 metin ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında 9 olmak üzere toplamda 28 metinde bütünlüğe ve tutarlılığa dikkat edilerek parçaya alınmayan ya da çıkarılan bölümlerin parantez içinde üç nokta ile gösterildiği belirlenmiştir. Bazı metinlerde ise çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmemiştir. Alan yazınında yapılan bazı araştırmalarda da bu çalışmaya paralel olarak ders kitapları ile programın uyumsuzluklar taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır (Erkal ve Çağrıtekin 2020, Kurtoğlu Zorlu 2021, Süğümlü ve Yüce 2020).

DKAMN'nin 13. maddesinde yer alan kriterde; ders kitabında çeşitli metinler içinde kullanılan anı, fıkra, anekdot gibi bölümlerin bağımsız bir metin olarak yer alıp almadığına yönelik bilgiler verilmektedir. Ders kitaplarındaki metinlere bakıldığında; 5. sınıf ders kitabındaki hiçbir metin örneğine rastlanılmamıştır. 6. sınıf ders kitabında 1 metin, 7. sınıf ders kitabında 2 metin, 8. sınıf ders kitabında ise 1 metnin bu maddedeki kriterine uygun olduğu saptanmıştır. Anı ve fıkra türleri; genelde ana metin olarak ele alınmış olduğu ancak bunların başka bir metnin içerisinde kendi iç bütünlüğüne sahip bir metin olarak kullanıldığı gözlenmiştir. Öğrencilerin farklı metin türleriyle karşılaşması bakımından AÖÖ ders kitaplarının maddeye uygun olarak hazırlanmıştır.

AÖÖ Türkçe ders kitabındaki metinler DKAMN'nin 14. ve son kriteri olan biyografilerde yazar ve şairlerin sadece edebî yönlerinin ele alınıp alınmadığına yönelik veriler değerlendirilmiştir. Tüm kademeler içinde sadece 7. sınıf ders kitabında bu kriterine uygun iki metnin kullanıldığı bulgulanmıştır. Bu metinler “*Sanat Hayatım (s. 171)* ve *Muhsin Ertuğrul (s. 178)*” metinleridir. Arıcı, Çizmecioğlu ve Namazcı (2017) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşarak biyografi türünün ihmal edildiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bu yönden bu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerden dört temel dil becerisini ve üst düzey becerileri kullanarak kendilerini kişisel ve sosyal açıdan geliştirmelerini, iletişim becerilerini güçlendirmelerini, dil sevgisi aşılaraq okuma ve yazma alışkanlığı kazanmalarını bir bütünlük içinde hedeflemektedir. Bu hedeflemeyi genel ve özel amaçlar olarak ikiye ayırır. Özel amaçlar kısmında öğrencilerin kazanması gereken 10 nitelik sıralanmaktadır. Açık öğretim ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler Türkçe dersi öğretim programında bulunan özel amaçların 10 niteliği açısından incelenmiştir. Bu yetkinliklerden en önemlisi dört temel dil becerisinin geliştirilmesi, bu becerilerin doğru ve özenli kullanılmasına dair hazırlanan maddedir.

TDÖP'te yer alan özel amaçlardan dört temel dil becerisini geliştirmesinde, okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanmasına göre AÖO tüm kademelerde yer alan ders kitaplarındaki metinler incelenmiştir. Öğrencilerin dil becerilerinden olan okumayı kazanabilmeleri için seçilen metinlerin niteliği ve kelime sayısı önemlidir.

5. sınıf ders kitabında 4 metin, 6. sınıf ders kitabında 1 metin ve 7. sınıf ders kitabında 2 metinde problem olduğu tahlil edilmiştir. 8. sınıf ders kitabındaki bütün metinler ise kelime sayıları açısından öğrencilerin seviyelerine uygundur. 104 metin içerisinde sadece 7 metinde problem olması kitapların kabul edilebilir şekilde hazırlandığı sonucunu çıkarmaktadır. Alan yazınına bakıldığında bu çalışmaya paralel olan araştırmaların olduğu belirlenmiştir. İşeri (2007); Çeçen, Öz ve Kurnaz (2016) ve Durukan (2011) yaptıkları çalışmalarda ders kitaplarındaki metinlerin uzun olması öğrenciler tarafından anlamada problem yaşadıkları ve kısa metinleri tercih ettiklerini, söylemektedirler. Metinlerin okuma ve yazma sevgisinin aşılması için gerek içerik gerekse yer verilen etkinlikler bağlamında yeterli olduğu söylenebilir. Her kademede bir metin içerik olarak okuma sevgisi ve alışkanlığı üzerine yazılmıştır. Ancak tüm kademelerdeki ders kitapları ele alındığında sadece 5. sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metinlerine yer verilmiştir.

AÖO tüm kademelerdeki Türkçe ders kitapları dört temel dil becerilerinden biri olan konuşma becerisi açısından incelenmiştir. 5, 6 ve 7. sınıftaki bütün metinler konuşma becerisini doğrudan fayda sağlamaktadır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında konuşma becerisini geliştirmede diğer kademelerdeki ders kitaplarına göre daha çok

etkinliğe yer verilmiş olup bu yönden yeterlidir. 8. sınıftaki “*Rize’de Sel, Atatürk Kurtuluş Savaşında ve Aşık Veysel’e Selam*” haricindeki metinler, konuşma becerisini geliştirmede dolaylı olarak etkilemektedir. Her metnin metne hazırlık kısmında, öğrencilerden araştırma yapıp sonuçlarını sınıf ortamında sözlü olarak dile getirmeleri istenmektedir. Ancak kitaptaki hiçbir metnin etkinlikler kısmında konuşma becerisinin geliştirmeye yönelik etkinliğe yer verilmemiştir. Bunun yerine ders kitaplarındaki tema sayısı kadar her temanın sonunda, konuşma becerisi alanına yönelik bir etkinliğe yer verilmiştir. Ders kitabında büyük bir eksiklik olarak görülen bu durum, konuşma becerisinin gelişimini olumsuz etkilemektedir. Alan yazını incelendiğinde pek çok araştırmanın sonucunun bu çalışmayı desteklediği görülmektedir. Doğan (2009), Marangoz (2014), Çetinkaya (2020), çalışmalarında konuşma becerisinin ders kitaplarında ihmal edilen bir beceri olarak görüldüğünü, söylemektedirler.

Dört temel dil becerilerinden olan ve özel amaçlarda belirtilen dinleme becerisi açısından AÖO bütün kademelerdeki Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler değerlendirilmiştir. 5. sınıf ders kitabında yer alan okuma metinleri dışında bu alana yönelik 8 tane dinleme metnine yer verilmiştir. 6 ve 7. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin tamamında, 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “*Olamam*” metni haricindeki bütün metinlerde dinleme becerisini ölçecek ya da geliştirecek bir etkinliğe yer verilmemiştir. “*Olamam*” metninde ise sadece metnin hazırlık kısmında dinleme becerisine yönelik bir maddenin bulunduğu tespit edilmiştir. Dinleme metinlerine ders kitabında sadece her temanın sonunda bir etkinlik olarak yer verilmiştir. 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer verilen metinlerin tamamında çoklu medya ortamlarından verilen bir ağ adresi üzerinden erişimin sağlanması istenmiş, metin seçimi öğrenciye bırakılmıştır. 5. sınıf ders kitabında ise dinleme metinlerinin yazarları bellidir. Ders kitaplarının genelinde dört temel dil becerisi içinde; en az dinleme becerisine yönelik çalışmaların olduğu, bu beceri alanının kitabı hazırlayanlar tarafından göz ardı edildiği bulgulanmıştır. Alan yazınına bakıldığında dinleme becerisine yönelik yapılan pek çok çalışmada Çarkıt (2019), Çevik ve Güneş (2017) ve Kaplan (2021) bu araştırmaya paralel olarak dinleme/izleme metinlerine yeterince yer verilmediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Özel amaçlar kısmında belirtilen bir diğer dil becerisi olan yazma becerisi, AÖO Türkçe dersi tüm kademelere yönelik yapılan değerlendirmelerde bütün okuma

metinlerinin yazma becerisini doğrudan etkilediği gözlemlenmiştir. 5. sınıf ders kitabı haricinde 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarındaki okuma metinleri dışında her temanın sonunda da bu beceri alanına yönelik olarak ayrı bir tane etkinlik yer almıştır. Ders kitaplarının genelinde yazma becerisiyle alakalı yeterince etkinlik vardır. Alan yazınında yazma becerisine yönelik çokça araştırmanın yapıldığı belirlenmiştir. Araştırmalardan bazıları bu çalışmayla örtüşürken bazıları ise çelişmektedir. Güfta ve Özçakmak (2013), Güneş Şahin ve Arslan (2020) çalışmalarında yazma etkinlikleriyle amaçların uyuştuğu aynı zamanda öğrenci seviyelerine uygun oldukları ve sayıca yeterli oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu sonuç çalışmayla uyusmaktadır. Elma ve Bütün (2015); Karacaoğlu, Dağ ve Uzun (2021) araştırmalarında yazma etkinliklerinin öğrenci seviyesine uygun olmadığı, yazma becerisinin gelişimi için ders kitaplarının tam anlamıyla yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Söz konusu çalışmalarla da araştırmanın çeliştiği görülmüştür.

AÖO tüm kademelerdeki metinlerde Türkçeyi, imla kurallarına uyarak itinalı kullanıp kullanmadıklarına dair bulgular ele alındığında 5. sınıf Türkçe ders kitabında 2 metin, 7. sınıf ders kitabında 1 metin ve 8. Sınıf ders 1 metnin bu amaçla direkt uyuştuğu belirlenmiştir. Söz konusu metinlerde dilimizin doğru ve düzgün kurallarına uygun şekilde kullanması gerektiği anlatılmaktadır. Ancak ders kitabında 104 metin içerisinde sadece 3 metinde dil bilincine değinilmesi yeterli değildir. Bu 3 metin dışındaki bütün metinlerde Türkçe ana konu olarak ele alınmadığı için maddeyi dolaylı olarak ilgilendirdikleri görülmüştür. Metinlerin geneline bakıldığında ise öğrencilerin dil kurallarını doğru uygulayabilmelerine hizmet ettiği görülmüştür. Metinlerde Türkçenin özenli kullanılmasına bazı metinlerde dikkat edilirken bazı metinlerde ise dikkat edilmemiştir. Bazı metinlerde ise dönemsel söyleyişlerin günümüz karşılığının verilmediğinden öğrencilerde anlam karmaşıklığı yarattığı bu sebeple dönemsel söyleyişlerin günümüz kullanımının verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Metinlerin geneline baktığımızda Türkçeyi kullanırken imla kurallarına uyulduğu ancak özenli olarak pek dikkat edilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma bulgularına uygun olarak Yiğit (2011) araştırmasında benzer olarak 8. sınıf Türkçe ders kitabının kelime servetini geliştirmesi açısından yetersiz olduğunu bulgulamıştır. Yine Erol ve Kiroğlu (2012) çalışmalarında dil ve anlatım yönünden hayat bilgisi ders kitabının yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Son olarak Karakuş (2014) çalışmasında 8. sınıf ders

kitabındaki metinlerin dil ve anlatım özellikleri açısından özensiz olduğu sonucuna varmıştır.

Özel amaçlarda yer alan bir diğer madde; öğrencilerin okuduklarına eleştirel ve sorgulayıcı bir şekilde yaklaşp yaklaşmadıklarıdır. AÖO 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin tamamı bu amaca hizmet etmektedir. Metinlere bakıldığında gerek ele aldığı konu gerekse metin etkinliklerinde öğrencilerin okuduklarını eleştirel bir bakış açısıyla ele alıp okuduklarını sorgulaması teşvik edilmektedir. Öğrencilerdeki muhakeme gücünü arttırabilmeleri için metin sayısı ve içerikleri yeterlidir. Bütün metinlerde, öğrencilerin eleştirel yaklaşımını geliştiren en az bir etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. Farklı kademelerdeki bazı metinler “*Dostluk Derken; Atatürk Neler Okurdu, Nasıl Okurdu? ve Türkçeye Ağıt metinleri*” hem ele aldıkları konu bakımından hem de metinlerin etkinliklerine bakıldığında; öğrencilerdeki eleştirel bakış açısının gelişiminin desteklendiği belirlenmiştir. Başoğlu ve Mutlu (2012), Türkben ve Karaman (2022) öğrencilerin metinlere bağlı okuduğunu anlama ve eleştirel becerilerini ele aldıkları araştırmalarında bu çalışmaya benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

TDÖP’ün özel amaçlarından metinlerin öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirip geliştirmedine yönelik bulgular incelendiğinde tüm kademelerde hem kurgusal hem de düşünsel metinlere yer verildiği tespit edilmiştir. 5. sınıf ders kitabında; 19 metnin kurgusal, 13 metnin ise düşünsel metin; 6. sınıf ders kitabında 15 metnin kurgusal, 9 metnin ise düşünsel metin; 7. sınıf ders kitabında 12 metnin kurgusal, 12 metnin de düşünsel ve 8. sınıf ders kitabında ise 12 metnin kurgusal, 12 metnin ise düşünsel metinler olduğu verilendirilmiştir. Ders kitaplarına bakıldığında düşünceye dayalı deneme, piyes, röportaj, otobiyografi, ağ haberleri vs. türlerden faydalandığı görülmüştür. Kurguya dayalı metinler ise kitaplarda tür olarak destan, efsane, fabl, masal, hikâye vs. olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurguya dayalı metinlerde, ağırlıklı olarak hikâye türü ele alınmışken düşünceye dayalı metinlerde ise daha çok deneme türünün kullanıldığı belirlenmiştir. Bu iki türe ağırlık verilmesi, diğer türlerin kitaplarda çok az yer almasına sebep olmuştur. Kayırmaz Yavuz (2019), Tarakcı ve Kayadibi (2023) çalışmalarında metin türlerinin ders kitaplarında dengeli bir şekilde dağıtılmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç çalışmayı desteklemektedir. Aynı zamanda çalışmayla aynı doğrultuda Sur (2021) ve Çalışkan (2016) araştırmalarında

ders kitaplarındaki metinlerin duygu düşünce ve hayal dünyalarını geliştirerek üst düzey düşünme becerilerini olumlu olarak etkilediğini saptamışlardır.

TDÖP'ün bir diğer özel amacı ders kitabındaki metinlerin öğrencilerde; millî, tarihî, manevî ve sosyal değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirip güçlendirmedir. Tüm kademelerdeki Türkçe ders kitaplarında temaların ve temalarda bulunan metinlerin öğrencilerde bu yetkinliği geliştirecek şekilde yerleştirildiği gözlemlenmiştir. Tüm kademelerde "Millî Mücadele ve Atatürk" temasında bulunan metinler, bu maddeye hizmet etmektedir. 5. sınıf ders kitabında 14 metin, 6. sınıf ders kitabında 8 metin, 7. sınıf ders kitabında 10 metin ve 8. sınıf ders kitabında ise 8 metin amaca direkt hizmet edip öğrencilerde millî, manevî, ahlakî, sosyal ve kültürel değerlerin gelişmesinde yardımcı olmaktadır. Alan yazını incelendiğinde bazı çalışmaların bu araştırmayı desteklediği görülürken bazı çalışmaların ise farklı sonuçlara ulaştıkları görülmektedir. Orhan Karsak ve Gül Özenç (2019), Şentürk ve Aktaş (2015), Ekinci-Çelikpazu ve Aktaş (2011), Karagöz (2009) yaptıkları araştırmalarda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, millî, manevî ve kültürel kavramların aktarımında yetersiz olduklarını saptamışlardır. Yapılan bazı çalışmaların bu araştırma bulgularıyla uyuşmadığı görülmektedir. Doğan ve Gülüşen (2011), Susar Kırmızı (2014), Ünveren Kapanadze (2018) yaptıkları çalışmalarında ise bu araştırmaya paralel olarak metinlerin yoğunlukta tarihsel, kültürel ve millî kavramları içerdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerin millî duygu ve düşünceleri güçlendirip geliştirmesi açısından uygun ve yeterli oldukları söylenebilir.

Ders kitaplarında yer alan metinlerde; çoklu medya kaynakları aracılığıyla öğrencilerin bilgiye erişip, bilgiyi sorgulama ve üretme becerilerini elde edip etmemeleri özel amacına göre bulgular analiz edildiğinde; 5. sınıf ders kitabında 12 metin, 6. sınıf ders kitabında 9 metin, 7. sınıf ders kitabında 5 metin ve 8. sınıf ders kitabında ise 6 metin olmak üzere 32 metin bu maddeyi geliştirmeleri bakımından öne çıkmaktadır. Bu metinler genel ağ adreslerinden, bazı bloglardan ve haber yazısı gibi günümüzün vazgeçilmez bir konusu olan çoklu medya kaynaklarından seçilip ders kitaplarına yerleştirilmiştir. Ancak ders kitaplarının genelinde bu amaca hizmet eden metin ve etkinlik sayısının yetersiz olduğu görülmüştür. Duran ve Özen (2018) çalışmalarında bu araştırmaya paralel olarak ilköğretim ikinci kademe ders kitaplarında dijital okuryazarlıkla ilgili metin ve etkinliklere az sayıda yer verildiğini saptamışlardır.

Yine Kav ve Erol'un (2023) AÖÖ ders kitaplarını dijital okuryazarlık bağlamında ele aldıkları çalışmalarında bu araştırmaya paralel olarak dijitallikle alakalı etkinlik sayısının az olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

AÖÖ Türkçe ders kitaplarındaki metinler; TDÖP'ün özel amaçlarından Türk ve dünya kültürüne ait sanatın öğrencilerde estetik ve sanatsal değeri gerçekleştirip gerçekleştirmediği yönünden değerlendirilmiştir. 7. sınıf ders kitabında bu amacı örnekleyen bir metin bulunmamıştır. 5. sınıf ders kitabında 2 metin, 6. sınıf ders kitabında 2 metin ve 8. sınıf ders kitabında ise 2 metinde Türk kültürüne ait örnekler verilerek öğrencilerde estetik değerlerin benimsenmesinin sağlandığı belirlenmiştir. “İslam Eserleri Müzesi, Doha, Katar” metninde Türk kültürü haricinde İslam kültürünün önemli bir eseri olan İslam eserleri müzesine değinerek öğrencilerde sanatsal ve estetik değerlerin harekete geçirildiği görülmüştür. Sanat ve estetik değerlerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi için seçilen metinlerin sayıca çok az olduğu tespit edilmiştir.

Genel olarak açık öğretim ortaokul Türkçe ders kitaplarına bakıldığında, şu çıkarımlara ulaşılabilir: Kitaplarda yer alan metinlerin edebiyatımızda kabul görmüş şair ve yazarlardan ve metin yazarlarının birbirinden farklıdır. Aynı yazara ait birden fazla metne 8. sınıf haricinde yer verilmemiştir. Türk Cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere kitaplarda sınırlı sayıda yer verilmiştir. Tüm kademelerdeki ders kitaplarında bulunan metinlerde ikincil aktarım söz konusu değildir. Bütün metinler yazar ve şairlerin eserlerinden doğrudan alınmıştır. Hiçbir metin ders kitaplarına özel olarak hazırlanmamıştır. Ders kitaplarının tamamında, metinler farklı kademelerde tekrar kullanılmamıştır. Bütün kademelerdeki kitaplarda, nitelikli çeviri eserler yer almıştır. Sadece 5. sınıf Türkçe ders kitabında, serbest okuma metinlerine yer verilmiştir. Diğer kademelerde ise yer verilmemiştir. Türkçe ders kitaplarındaki bazı metinlerde, öğrencilerin gelişimlerini sağlıklı şekilde desteklemeyen, eğitsel açıdan uygun olmayan bazı kavramlara (şiddet, cinsellik gibi) rastlanılmıştır. Metin türleri, ders kitaplarında dengeli bir şekilde dağıtılmamıştır. Ayrıca ders kitaplarında biyografi türü ihmal edilmiş, metin olarak kitaplarda bu türe çok az yer verilmiştir. Ancak sosyal medya metinleri, öz geçmiş, gazete haberleri gibi farklı türlerin kullanılması, öğrencilerde üst düzey beceriyi daha kolay elde etmeleri için olumlu bir durum oluşturmuştur. Ders kitaplarında kısaltılan ya da çıkarılan kısımlar, bazı metinlerde

parantez içinde üç nokta ile gösterilirken bazı metinlerde ise üç nokta hiç kullanılmamıştır. Tüm kademelerdeki ders kitaplarında bulunan metinlerde anı, fıkra, anekdot gibi bölümler; kısmen de olsa bağımsız bir metin olarak yer almıştır. Ders kitabındaki metinler, dört temel dil becerisi açısından ele alındığında en çok okuma ve yazma becerisine; en az ise konuşma ve dinleme becerisine yönelik etkinlikler barındırdıkları tespit edilmiştir. Konuşma ve dinleme becerileri kitaplarda ihmal edilmiştir. Metinlerin genelinde Türkçeyi kullanırken imla kurallarına uyulmuş; ancak özensiz davranılmıştır. Tüm kademelerdeki metinlerin, öğrencilerin eleştirel ve sorgulayıcı okumalarına katkı sağladığı değerlendirilmiştir. Ders kitaplarındaki metinler; millî duygu ve düşünceleri güçlendirip geliştirmesi açısından uygun ve yeterlidir. Metinlerin büyük çoğunluğu öğrencilerin seviyesine uygun bir uzunlukta hazırlanmıştır. 21. yy'ın önemli becerilerinden olan bilginin dijitallik ve çoklu medya ortamlarından elde edilmesi durumu ders kitaplarında yer almış; ancak bu amaca hizmet eden metin ve etkinlik sayısı yetersiz bulunmuştur.

Son olarak; bütün kademelerde yer alan metinlerin Türk ve dünya kültürüne ait sanatın öğrencilerde estetik ve sanatsal değeri gerçekleştirmediği, metin içeriklerinin bu konuları ele almadıkları belirlenmiştir. Tüm kademeler arasında TDÖP'ye en çok uyan ders kitabının 5. sınıf ders kitabı olduğu saptanmıştır. 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının metin seçiminde TDÖP'te ifade edilen DKAMN ve ÖA ölçütlerine göre bazı maddeler haricinde, genel olarak uygulandığı görülmüştür.

Öneriler

1. Hazırlanacak ders kitaplarında serbest okuma metinlerine ve dinleme metinlerine yer verilebilir.
2. Hazırlanacak ders kitaplarındaki metinlerin kültür birliğini sağlaması için Türk cumhuriyetlerindeki yazarların eserlerine daha çok yer verilebilir.
3. Dünya edebiyatından gerek sanatsal metinler gerekse de nitelikli eserler ders kitaplarına seçilmesine dikkat edilebilir.
4. Hazırlanacak ders kitaplarında metin türleri dengeli bir şekilde titizlikle dağıtılabilir.

5. Sosyal medya metinleri maddesinden hareketle 21. Yüzyıl becerilerinden olan dijitallik ve çoklu medya çalışmaları ders kitaplarında daha çok yer verilebilir.
6. Ders kitapları hazırlanırken dil ve anlatım yönünden daha titiz davranılabilir.
7. Hazırlanan ders kitaplarındaki metinler DKAMN dikkate alınarak titizlikle oluşturulabilir.
8. Ders kitaplarında dört temel dil becerisini en güzel şekilde geliştirecek metinlere yer verilebilir. Aynı zamanda dört temel dil becerisi etkinlikleri metinlere eşit şekilde dağıtılabilir.
9. Ders kitaplarındaki metinler TDÖP'te yer verilen özel amaçları gerçekleştirmede titiz ve hassas şekilde oluşturulabilir.
10. Ders kitaplarına seçilecek metinlerin dili sade, anlaşılır ve akıcı olarak oluşturulmasına dikkat edilebilir.
11. 5. Sınıf ders kitabının örgün eğitimde de kullanıldığı belirlenmiş olup diğer kademelerde olduğu gibi bu kademe içinde sadece yaygın eğitimde kullanılacak ders kitabı hazırlanabilir.
12. Araştırmacıların açık öğretim kitaplarıyla alakalı olarak daha çok çalışma yapması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 23, 1-12.
- Akyol, H. (2008). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, A. (2011). *2005 İlköğretim İkinci Kademe TÜRKÇE Dersi Öğretim Programında Eleştirel Okuma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE.
- Alkan, V., S. Şimşek ve B. Armağan Erbil (2019). Karma Yöntem Deseni: Öyküleyici Alan Yazın İncelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 559-582.
- Alkış Küçükaydın, M. (2013). *İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Uygunluk Düzeyi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, EBE.
- Altunbay, M. (2017). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dünya Edebiyatını Takip Etme Düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 3, 433-449.
- Altunkaya, H. (2013). Açık Öğretim Ortaokulu Altıncı Sınıf Türkçe Ders Notunun Metin Türleri ve Öğrenme Alanları Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, 1-11.
- Altunkeser, F. ve İ. Coşkun (2018). 2009 ve 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 114-135.
- Altuntaş, K. (2022). *İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin İşlevleri, Taşıdığı Gizli Müfredat Mesajları ve Estetik Değer Kazandırma Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE.
- Arıcı, A. F., M. Çizmecioglu ve M. Namazcı (2017). Çocuk Edebiyatında İhmal Edilmiş Bir Tür: Biyografi. *IV Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul.

- Aşıkcan, M. (2012). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Türkçe Ders Kitaplarının Yapılandırmacı Yaklaşımına Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, EBE.
- Ateş, N. T. (2023). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Okuma Kazanımları Açısından Değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 32, 147-163.
- Avşar, G. (2023). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Yaratıcılığa Katkısına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi, SBE.
- Ayhan, Y. (2010). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Resimlemelerinin Biçim ve İçerik Açısından 11 Yaş Grubuna Uygunluğu ve Aynı Yaş Grubu Öğrencilerin Yaptığı Resimlemelerle Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, EBE.
- Aylanç, M. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Özel Öğretim Yöntemleri Dersi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar: Bilgilendirici ve Öğretici Metinler Örneği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31, 333-350.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 368-388.
- Başoğlu, N. ve Mutlu, B. (2012). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Eleştirel Düşünme Eğitimine Uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 20, Sayı 3, 983-998.
- Baştürk, M. (2005). *Ders Kitaplarının Tarihçesi*. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi içinde*. (13-36). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Bayar, A. ve Bağdat, E. (2021). Öğretmenlerin Bakış Açılarında Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Nitelik Sorunları ve Yardımcı Kaynak Kitap Kullanımı. *International Academic Social Resources Journal Open Access Refereed E-Journal ve Indexed ve PUBLISHING*, Cilt 6, Sayı 27, 1158-1171.
- Biçer, F. (2023). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Türkçe Öğretim Programında Bulunan Niteliklere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, EBE.

- Bulut, K. (2020). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 3, 931-949.
- Can, E. ve F. Can (2023). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 54-69.
- Coşkun, H. ve V. Çetinkaya (2020). Öğretmen Görüşlerine Göre Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Edebî Zevk ve Hoşa Giderlik Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Kültürü ve Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 255-272.
- Coşkun, E. ve S. Taş (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10, 59-74.
- Çakır, P. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, Cilt 8, Sayı 1, 1171-1180.
- Çalışkan, G. (2016). Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları: 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 200-214.
- Çarkıt, C. (2019). Türkçe Eğitiminde Eleştirel Dinlemenin/İzlemenin Önemi ve Yeri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 16, 180-193.
- Çaylar, A. (2008). *1981 ve 2005 Türkçe Öğretim Programlarının (6 - 8. sınıflar) Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, SBE.
- Çaylı, C. ve A. Göçer (2021). Dinleme Becerisinin Önemi ve Geliştirilmesi Üzerine: Kuramsal bir Çalışma. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, 215-229.
- Çeçen M., Öz G. ve Kurnaz H. (2016). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlere İlişkin Algıları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt 11, Sayı 3, 735 - 756.

- Çeçen, M. A. ve Ö. Çiftçi (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim*, Sayı 173, 39-49.
- Çevik, A. ve F. Güneş (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 272-286.
- Çıplak, G. ve A. Balcı (2022). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Özelliğinin İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 30, 170-187.
- Çiftçi, Ö. ve C. Uzunyol (2019). Öğretmen Görüşlerine Göre Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Problemlerin Kaynakları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 4, 825-840.
- Dilek, H. (2016). 1927 Köy Muallim Mektepleri ile Köy Okulları Müfredat Programının Analizi ve Yurttaşlık Bilgisi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 92-110.
- Dilekçi, A. (2022). Türkçe Ders Kitaplarının Nitelik Yönünden Değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, Cilt 12, Sayı 3, 1310-1328.
- Doğan, B. ve A. Gülüşen (2011). Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 75-102.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Etkinlik Önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 185-204.
- Duran, E. ve N. Ertan Özen (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 31-46.
- Durukan, E. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, 209-216.
- Eğmir, E., A. Göres ve F. Beycan (2021). Öğretmenlerin Eğitim İnançlarının Mesleki Yeterlilik Algılarını Yordama Düzeyinin İncelenmesi. *TEBD*, Cilt 9, Sayı 1, 663-684.

- Ekici Çelikpazu, E. ve E. Aktaş (2011). Millî Eğitim Bakanlığı 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi. *International Periodical for The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt 6, Sayı 2, 413-424.
- Elma, C. ve E. Bütün (2015). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, 104-131.
- Emiroğlu, S. ve F. N. Pınar (2021). Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki (2005 ve 2019) Kazanımların Sözcük Sıklığı. *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt 18, Sayı 75, 1091-1115.
- Epçaçan, C. ve V. Okçu (2010). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, Cilt 40, Sayı 187, 39-51.
- Erdal, K. (2021). Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi Kitabında Yer Alan Metinlerin Çocuğa Uygunluğu Açısından İncelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 155-167.
- Eren Akgün, A. ve N. Sis (2016). Açık Öğretim Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Notunun Sözcüksel Görünümü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Cilt 4, Sayı 50, 367-386.
- Erkal, M. ve D. Çağrıtekin (2020). Okuma Stratejilerinin (Yöntem ve Tekniklerinin) Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle Uyumu. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 433-450.
- Erkılıç, T. A. ve S. Can (2018). Eğitim Yönetimi Ders Kitaplarının İçerik ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, Cilt 2, Sayı 4, 295-307.
- Eroğlu, E. (2014). Eğitim Teknolojisinin Tarihî Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, 174-188.

- Erol, B. ve K. Kiroğlu (2012). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 32, 155-176.
- Erol, T. (2021). Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 4, 1421-1442.
- Ersay, H. S. (2024). *Ortaokul 5. Sınıf Matematik Ders Kitabının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, EBE.
- Fırat, H. (2012). Çocuk Edebiyatının Türkçe Eğitimindeki Yeri: Biyografi Örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 29, 44-56.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949, 1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırımalı Gelişim Düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 11-26.
- Göçer, A. (2015). Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Bağlam Temelli Sözcük Öğretimi ve Etkin Sözcük Dağarcığı Oluşturmadaki İşlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 48-63.
- Gökgül, M. ve B. Bayram (2022). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Serbest Okuma Metinlerinin Okunabilirlik Düzeyleri. *Asya Studies*, Cilt 6, Sayı 21, 85-96.
- Güfta, H. ve H. Özçakmak (2013). İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazma Etkinliklerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı 21, 125-144.
- Güneş Şahin, E. ve M. A. Arslan (2020). Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yazma Becerisi Etkinliklerine İlişkin 7. Sınıf Öğrenci Görüşleri. *Journal of History School*, 46, 1719-1746.
- Güneş, A. ve A. T. Sinan (2022). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdilbilimsel Açıdan İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, Cilt 1, Sayı 2, 126-150.

- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2013). Görsel Okuma Eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 1-17.
- Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 1-12.
- Güneş, F. (2022). *Ders Kitaplarının Özellikleri ve İncelenmesi*. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Gürbüz, S. ve F. Şahin (2019). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Gürses, İ. ve M. A. Kılavuz (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 153-166.
- Güzel, D. ve A. Şimşek (2012). Millî Eğitim Şûralarında Ders Kitapları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 23, 172-216.
- İlhan, E. ve İ. Yazar (2021). Temel Eğitim Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin-Görsel İlişkinin Görsel Tasarım Unsurları Bağlamında İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 52, 744-763.
- İşeri, K. (1998). Okuma Ediniminin Eğitimsel İşlevi. *Tömer Dil Dergisi*, Sayı 70, 5-18.
- İşeri, K. (2007). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabının İlköğretim Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, Cilt 17, Sayı 136, 58-74.
- İşlekeller, A. (2008). *Eleştirel Düşünme Becerilerini Temel Alan Türkçe Öğretiminin Üstün ve Normal Zihin Düzeyindeki Öğrencilerin Erişi, Eleştirel Düşünme Düzeylerine ve Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, SBE.
- Kablan, Z. (2012). *Hedef Belirleme: Bilişsel, Duyuşsal ve Devinişsel Alanlar. Eğitimde Program Geliştirme Kavramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kalender, B. ve Z. N. Baysal (2021). Öğretim Programı ve Ders Kitaplarının Program Öğelerinin Uyumunu Açısından İncelenmesi: Hayat Bilgisi Örneği. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, Cilt 38, Sayı 2, 75-96.
- Kan, O. ve H. Güfta (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ile İlgili Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 15, 239-256.
- Kaplan, K. (2021). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Becerisini Ölçmeye Yönelik Soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 626-645.
- Karabacak, N. ve İ. Turan (2007). İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarına Göre Bir Değerlendirmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 16, 209-233.
- Karacaoğlu, M. Ö., M. Dağ ve O. Uzun (2021). Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazma Etkinliklerinin İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 10, 96-126.
- Karadeniz, A. (2015). Metin Dilbilim Temelli Metin Çözümlemesinin Bağdaşıklık Araçlarını Kullanma ve Tutarlı Metin Oluşturma Becerilerine Etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 1-17.
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, SBE.
- Karakuş, N. (2014). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi. *Journal of History School*, Sayı 18, 567-593.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kav, A. ve T. Erol (2023). Dijital Okuryazarlık Becerileri Bağlamında Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi. *Journal of History School*, Sayı 64, 999-1023.

- Kav, A. ve C. Kav (2023). Kök Değerler Açısından Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 35, 232-249.
- Kaya, G. (2023). *Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Dil Bilgisi Kazanım ve Konularının Sarmal Yaklaşım Ekseninde İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, EBE.
- Kaya, M. (2013). Okuma-Yazma Öğretiminde Şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 49-96.
- Kayırmaz Yavuz, Ö. (2019). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türlerinin 2018 Türkçe Öğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, EBE.
- Kazak, Ö. (2010). *Lise Kimya Ders Kitaplarının Bilimsel İçerik Açısından İncelenmesi ve Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, EBE.
- Kemiksiz, Ö. (2018). Yazar ve Metin Tercihleri Bakımından Türkçe Ders Kitapları. *Tarih Okulu Dergisi*, Cilt 11, Sayı 33, 945-967.
- Kemiksiz, Ö. (2021). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitapları Üzerine Yapılan Araştırmaların Eğilimleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, Özel Sayı, 34-56.
- Kocayığit, A. ve N. Aykaç (2019). İlkokul Türkçe Öğretim Programının Eğitim Programı Ögeleri Açısından Değerlendirilmesi (1923-2017). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 44, 251-279.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 594-626.
- Kolaç, E. ve S. Çalışır Zenci (2015). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Yer Alan Değerler. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 65, 145-171.

- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2021). Metinlerin Temalara Uygunluğu Bakımından Türkçe Ders Kitapları Üzerine bir İnceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Cilt 7, Sayı 1, 1-11.
- Mackay, I. (1997). *Dinleme Becerisi*. A. Bora ve O. Cançolak, (çev.). Ankara: İlkaynak Kùltür ve Sanat Ürünleri.
- Maden, A. ve R. Demir (2020). Cumhuriyet Dönemi İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Sözlük Kullanımı Açısından İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 81, 13-34.
- Maden, A. ve A. Önal (2020). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilerin Okuma Eğilimlerine Göre Değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 30-41.
- Marangoz, M.M. (2014). *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Konuşma Eğitimi Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, SBE.
- MEB. (2015). *Açık Öğretim Ortaokulu*. <https://aio.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/2> (Erişim Tarihi: 25.03.2024).
- MEB. (2015). *Türkçe Dersi (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2021). *Taslak Ders Kitabı ve Dağıtım Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2021). *Ders Kitaplarını Değerlendirme Raporu (Öğretmen Görüşleri)*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2022). *Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Ortaokulu*. <http://aio.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/2> (Erişim Tarihi: 25.09.2024).

- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma - Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber / Qualitative Research a Guide to Desing and İmplementation*. Selahattin Turan (çev.). 3. Basımdan Çeviri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Miles, M, B. ve A. M. Huberman (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ocak G. (2019). Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Yolları. G. Ocak (ed.). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde* (218-244). Ankara: Pegem Akademi.
- Okur, A. (2018). Türkçe Ders Kitaplarında Metinsel Türlerin Özellikleri. H. Ülper (ed.). *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri İçinde*, (117-140). Ankara: Pegem Akademi.
- Okur, A. ve A. Dağtaş (2014). Ortaokula yönelik kelime öğretimi çalışmaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 4, 66-84.
- Orhan Karsak, H. G. ve E. G. Özenç (2019). Türkçe Ders Kitaplarında Millî ve Kültürel Kavramların İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 709-735.
- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 8, Sayı 1, 51-61.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Yayınevi.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, E. E. ve N. Akkaya (2020). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programının Yazma Öğrenme Alanı Bağlamında Değerlendirilmesi ve Programda Planlama ve Yazma Stratejilerinin Yerinin Belirlenmesi. *Turkish Studies - Education*, Cilt 15, Sayı 3, 2285-2301.
- Özdemir, S. (2019). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Ders Kitabı İncelemeleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özkırımlı, A. (2002). *Türk Dili Dil ve Anlatım. Yaşayan Türkçe Üzerine bir Deneme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Öztürk, M. ve S. Giren (2015). Annelerin Ebeveynlik Algıları ile Çocuklarının Problem Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, 477-503.
- Pilav, S. ve M. Oğuz (2013). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri Üzerine Bir Araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 16-30.
- Pilav, S., H. A. Demir ve H. Demir (2015). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders kitaplarındaki okuma metinlerinin değer iletimi açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, Cilt 45, Sayı 206, 16-29.
- Resmi Gazete. (2001). *Açık Öğretim Ortaokulu Yönetmeliği*. Tarih: 22.09.2001, Sayı 24561.
- Resmi Gazete. (2021). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*. Tarih: 14.10.2021, Sayı 31628.
- Saltık, O. (2018). Okuma Kültürü Edindirme Sürecinde Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Niteliği Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 281-296.
- Sarıçan, E. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebi Metinlerin Çocuk Edebiyatı Kriterlerine Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On sekiz Mart Üniversitesi, LEF.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 64, 563-580.
- Sarıkaya, B. (2021). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 244-261.
- Sever, S. (2002). Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet (Millî Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Bağlamında bir Değerlendirme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 35, Sayı 1-2, 25-37.
- Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sever, S., Z. Kaya ve C. Aslan (2006). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Solak, M. ve D. Yaylı (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 2, Sayı 9, 444-453.
- Sur, E. (2021). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Eleştirel Düşünme Becerisi Kazandırma Bağlamında İncelenmesi. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 40, Sayı 1, 403-422.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 27, 217-259.
- Süğümlü, Ü. ve S. N. Yüce (2020). Dinleme/izleme Stratejilerine Yönelik Karşılaştırmalı bir Çalışma: Program ve Ders Kitapları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 23, 202-215.
- Şahin, A. (2008). İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 3, 133-146.
- Şahin, M. (2012). Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 13, Sayı 3, 129-154.
- Şahin, M. (2014). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 23, Sayı 1, 31-46.
- Şakiroğlu, Y. (2021). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarında Mizahi Ögeler. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 164-182.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 5, 765-779.

- Şentürk, L. ve E. Aktaş (2015). Türkiye’de ve Romanya’da Okutulan Ana Dili Türkçe Ders Kitaplarının Değer İletimi Açısından Karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 29, 215-243.
- Şeref, İ., B. Karagöz ve İ. K. Ardıç (2020). Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Metinsellik Özellikleri: Lao Tzu’nun ‘Acele Karar Vermeyin’ Öyküsü Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 19, Sayı 73, 92-104.
- Şimşek, N. D. (2015). ABD'deki 8. Sınıf (İngilizce) ve Türkiye'deki 8. Sınıf (Türkçe) Ana Dili Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tema/Ünite ve Tür Açısından Karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 4, 1314-1326.
- Tarakcı, Ç. ve N. Kayadibi (2023). Metin Türleri Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 150-166.
- Tekşan, K. ve E. Çinpolat (2023). Türkçe Ders Kitaplarındaki Değiştirilmiş Anlatı Metinlerine İlişkin Bir İnceleme. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 3, 416-427.
- Tuğluoğlu, F. ve Tunç, T. (2010). 1926 İlk Mektep Müfredatı ve Cumhuriyet Tuncay Tunç Dönemi Eğitiminin Ekonomik Hedefleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 76, 55-98.
- Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 2152-2166.
- Türkben, T. (2019). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Resimlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 650-672.
- Türkben, T. (2019). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 508-526.
- Türkben, T. ve Z. A. Karaman (2022). Yazınsal Nitelikli Metinlere Dayalı Eleştirel Okuma Eğitiminin Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Eleştirel Düşünme Becerisi Üzerine Etkisi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 80-91.

- Ulus, B. ve T. Aytan (2018). Cumhuriyet'in İlk Çeyreğinde Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan İki Çalışma Üzerine bir Değerlendirme. *Türkiye Eğitim Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 47-65.
- Ungan, S. ve B. Buçan (2022). 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. Yüzyıl Becerilerinden Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerine Teşvik Yönünden İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 46-64.
- Ünveren Kapanadze, D. (2018). Dil ve Kültür Aktarımında İşlevsel Bir Araç Olarak Ders Kitapları: Türkçe Ders Kitapları Örneği. *Turkish Studies (Elektronik)*, Cilt 13, Sayı 27, 1575-1592.
- Veyis, F., B. Yalçın ve A. Kayar Muslu (2023). Yapılandırmacı Yaklaşım Çerçevesinde Geliştirilen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarında Dünya Edebiyatının Öğretimi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 34, 355-377.
- Yalınkılıç, K. (2014). Bir Öğretim Aracı Olarak Ders Kitabı. H. Ülper (ed.). *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yenen Avcı, Y. (2016). Açık Öğretim Ortaokulu ile Örgün Eğitim Kurumlarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 153-160.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, F. ve O. Er (2013). Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme/İzleme Alanı Amaç ve Kazanımlar Boyutunun Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 231-250.
- Yiğit, A. (2011). *Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki (2009) Metinlerin Kelime Serveti Açısından İNCELENMESİ*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi EBE.
- Yorgancı, O. K. (2022). 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri (dkamn) Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, Cilt 10, Sayı 1, 88-98.

EKLER

Ek-1. Metinlerin Çözümleme Ölçütleri

Değerli Meslektaşım, Ben Muş Alparslan Üniversitesi yüksek lisans öğrencisiyim. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin incelenmesi üzerine bir tez çalışması hazırlamaktayım. Sizden akademik olarak hazırlanan bu çalışmaya destek olmanızı istemekteyim. Verdiğiniz tüm cevaplar için teşekkür ederim.		
Metinlerin Çözümleme Ölçütleri	VAR	YOK
1. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarında, alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserleri ile Türk Cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmiş midir?		
2. İncelenen metinler yazarların eserlerinden mi yoksa ikincil aktarımla mı alınmıştır?		
3. Metinlerde “ <i>Bu kitap için yazılmıştır</i> ” ifadesi yer almış mıdır?		
4. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde, bir kademe için seçilen metinler başka bir kademe içinde kullanılmış mıdır?		
5. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde aynı yazar ya da şairin farklı eserlerine yer verilmiş midir?		
6. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde dünya edebiyatından nitelikli çeviri eserlere yer verilmiş midir?		
7. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarında temaya uyumlu serbest okuma metinlerine yer verilmiş midir?		
8. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarına sığmayacak kadar uzun olan eserlerden yapılan alıntılar, eserin bağlamını yansıtacak şekilde metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapıp, özetleme yapılmış mıdır?		
9. İncelediğiniz metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo, küfür, cinsellik, şiddet vb.) yer almış mıdır?		
10. İncelediğiniz metinlerde Türkçenin dönemsel söyleyişinden ya da yazarın söyleyişinden kaynaklı yazım farklılıkları varsa dipnot olarak belirtilmiş midir?		
11. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarında; ders kitabı yazarları tarafından üretilen metinler, gazete haberi, reklam dilekçe, öz geçmiş, blog ve sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerine yer verilmiş midir?		
12. İncelediğiniz metinlerde kazanım ve temalara uygun olarak metnin tutarlılığı ve bütünlüğüne dikkat edilerek çıkarılan kısımlar parantez içinde üç nokta ile gösterilmiş midir?		
13. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarında, çeşitli metinlerde yer alan bazı anı, fıkra, anekdot vb. kendi iç bütünlüğüne sahip bağımsız bölümler metin olarak seçilmiş midir?		
14. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde biyografi türüne örnek verilmiş midir? Verilmişse Biyografilerde yazar ya da şairlerin edebi yönlerine değinilmiş midir?		
15. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler dört temel dil becerisini geliştirmede katkı sağlamakta mıdır?		
16. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler okuma-yazma sevgisi ve alışkanlığını kazandırmada katkı sağlamakta mıdır?		
17. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler Türkçeyi, bilinçli, doğru ve özenli kullanılmasına katkı sağlamakta mıdır?		
18. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler öğrencilerde okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme ve sorgulama yapmalarına katkı sağlamakta mıdır?		
19. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler; öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinde katkı sağlamakta mıdır?		
20. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler; öğrencilerde millî, manevî, ahlaki, tarihi, kültürel ve sosyal değerlere önem vermelerine katkı sağlamakta mıdır?		
21. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler; öğrencilerin çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerini geliştirmede katkı sağlamakta mıdır?		
22. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler; öğrencilerde estetik ve sanatsal değerleri fark edip benimsemelerinin sağlanmasına yönelik katkı sağlamakta mıdır?		
23. AÖÖ. Türkçe ders kitaplarındaki metinler; öğrencilerde bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamakta mıdır?		

Ek 2: Uzman Değerlendirme Formu

Saygıdeğer Hocam, Ben Muş Alparslan Üniversitesi yüksek lisans öğrencisiyim. Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin incelenmesi üzerine bir tez çalışması hazırlamaktayım. Sizden akademik olarak bu çalışmaya destek olmanızı istemekteyim. Verdiğiniz tüm cevaplar için teşekkür ederim.		
ÖLÇÜTLER	VAR	YOK
1. İncelenen metinlerde dünya edebiyatından yapılan çeviri eserler nitelikli midir?		
2. İncelenen kitaplarda serbest okuma metinleri edebi değer taşıyor mu?		
3. İncelenen metinlerde eğitsel açıdan uygun olmayan ifadeler var mı?		
4. İncelenen metinlerde Türkçenin dönemsel söyleyişinden ya da yazarın söyleyişinden kaynaklı yazım farklılıkları var mı?		
5. İncelenen metinler dört temel dil becerisini geliştirmekte midir?		
6. İncelenen metinler okuma-yazma sevgisi ve alışkanlığını kazandırmada katkı sağlıyor mu?		
7. İncelenen metinler Türkçeyi, bilinçli, doğru ve özenli kullanılmasına katkı sağlıyor mu?		
8. İncelenen metinler öğrencilere eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme ve sorgulama yapmalarına imkân sağlıyor mu?		
9. İncelenen metinler öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştiriyor mu?		
10. İncelenen metinler öğrencilerde milli, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerleri geliştiriyor mu?		
11. İncelenen metinler öğrencilerde çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerini geliştiriyor mu?		
12. İncelenen metinler öğrencilerde estetik ve sanatsal değerleri fark edip benimsemelerini sağlıyor mu?		
13. İncelenen metinler öğrencilerde bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştiriyor mu?		